

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Kateřina Petřičková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Ústav historických věd

**Hejtmané Chrudimského kraje v letech 1650-1750 (1751), jejich majetkové
zázemí a stavební činnost**

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Petříčková**
Osobní číslo: **H21406**
Studijní program: **B0222A120026 Historie**
Specializace: **Historie – Ochrana hmotných památek**
Téma práce: **Hejtmané Chrudimského kraje, jejich majetkové zázemí a stavební činnost**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je identifikovat, analyzovat a popsat majetkovou základnu a podobu sídel hejtmanů chrudimského kraje v raném novověku v letech 1526-1848. Stavební památky budou zpracovány na základě rozboru soupisové a další dostupné literatury, a na základě vlastního terénního průzkumu staveb, které budou prezentovány ve formě výběrového katalogu. Těžištěm práce bude komparativní studie rezidenčních objektů sledující mimo jiné, zda jmenování do funkce krajského hejtmana s tím spojená existence sídla krajského hejtmana mohla mít vliv na stavební podobu rezidenčních staveb, jejich zvelební či rozšíření, nebo přímo motivovalo výstavbu nových rezidenčních objektů, například blíže krajskému městu. Případně zda v některých případech nedošlo k výstavbě specializovaných rezidenčních objektů se specifickou stavební či dispoziční podobou.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BERAN, Zdeněk a kol. *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*. Praha, 2013. ISBN 978-80-7422-259-7.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2005. ISBN 80-7106-709-1.
- MAREŠ, Petr. *Obsazování úřadu krajského hejtmána v předbělohorském období a soupis krajských hejtmánů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564 – 1616/1617*. Petr Mareš. Praha: Národní archiv, 2009. 281 s. ISBN:978-80-86712-75-8
- POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech 1-4*. Praha, 1977-1982.
- RYBIČKA, Antonín. Hejtmané bývalého kraje chrudimského. In *Památky archeologické a místopisné* 8, 1868-1869, č. 3, s. 223-230. ISSN 1801-5786.
- SEDLÁČEK, August a Karel LIEBSCHER. *Hrady, zámky a torze Království českého*. Díl 1, Chrudimsko. Praha: Argo, 1993. ISBN 80-85794-05-5.
- SEDLÁČEK, August. *O starém rozdělení Čech na kraje*. Praha, 1921.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1537 – 1848)*. 2016. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra PVH a archivního studia. Vedoucí práce Ebelová, Ivana.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. Odras postátnění funkce krajského hejtmána v Čechách v roce 1751 na personální obsazení úřadu. *Paginae historiae*. Sborník Národního archivu. In *memoriam PhDr. et Mgr. Václava Babičky 22/2*, Praha 2014, s. 215-223.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641–1849 – Personální obsazení*. 2021. ISBN 978-80-7469-103-4.
- ŠIMEK, Tomáš a Jiří LOUDA. *Hrady, zámky a torze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. [Sv.] 6, Východní Čechy. Praha: Svoboda, 1989. ISBN (váz.).

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Bohdan Šeda

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2022

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. března 2023

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem *Hejtmané Chrudimského kraje v letech 1650-1750 (1751), jejich majetkové zázemí a stavební činnost* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Žárvicích dne 29. 2. 2024

Kateřina Petříčková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala Mgr. Bohdanu Šedovi za trpělivé vedení mé práce, cenné rady a vstřícnost při konzultacích. Velké díky náleží také mým přátelům a rodině za podporu a v neposlední řadě bych ráda poděkovala mému příteli Lukášovi za jeho trpělivost a ochotu při objíždění a dokumentaci sídel jednotlivých hejtmanů.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá majetkovou základnou a podobou sídel deseti hejtmanů Chrudimského kraje za panský stav v letech 1650-1750 (1751). Práce porovnává rezidenční objekty a sleduje, zda jmenování do funkce krajského hejtmana a s tím spojená existence sídla krajského hejtmana mohla mít vliv na stavební podobu rezidenčního sídla, jeho zvelebení či rozšíření nebo jej přímo motivovala k výstavbě či zakoupení nového sídla blíže ke krajskému městu Chrudim. Případně zda se za funkcí do Chrudimského kraje přistěhovali.

KLÍČOVÁ SLOVA

Chrudimský kraj, krajský hejtmané, úřad, šlechta, rezidence, majetek, novověk

TITLE

Governors of the Chrudim Region in the years 1650-1750 (1751), their property background and construction activities

ANNOTATION

The barchelor thesis deals with the property base and the form of the residensis of ten governors of the Chrudim region under the lordly state in the years 1650-1750 (1751). The thesis compares the residential buildings and investigates whether the appoitment to the office of the regional governor and the associated existence of the regional governor's residence could have influenced the building form of the residence, its improvement or extension, or directly motivated him to build or purchase a new residence closer to the regional town of Chrudim. Alternatively, whether they moved to the Chrudim region to take up the post.

KEYWORDS

Chrudim Region, regional governors, office, nobility, residence, property, modern times

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 CHRUDIMSKÝ KRAJ, KRAJSKÁ SPRÁVA A JEHO HEJTMANÉ ZA PANSKÝ STAV V LETECH 1650-1750 (1751)	6
2 VYBRANÍ HEJTMANÉ CHRUDIMSKÉHO KRAJE V LETECH 1650-1750 (1751), JEJICH SÍDLA A MAJETEK.....	9
2.1 Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat	11
2.1.1 Borohrádek.....	13
2.1.2 SHRNU TÍ – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat a Borohrádek	14
2.2 Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé	16
2.2.1 Rychmburk.....	17
2.2.2 Rosice u Chrásti	18
2.2.3 SHRNU TÍ – Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé a Rychmburk	19
2.3 Rudolf Václav h. ze Schönfeldu	21
2.3.1 Seč.....	22
2.3.2 SHRNU TÍ – Rudolf Václav h. ze Schönfeldu a Seč	23
2.4 Jan Václav Celler z Rosenthalu	24
2.4.1 Trojovice	25
2.4.2 Hrochův Týnec.....	25
2.4.3 SHRNU TÍ – Jan Václav Celler z Rosenthalu a Trojovice.....	27
2.5 Leopold Vilém h. z Valdštejna	28
2.5.1 Ronov nad Doubravou	30
2.5.2 SHRNU TÍ – Leopold Vilém h. z Valdštejna a Ronov nad Doubravou	31
2.6 Augustin Norbert Voračický z Paběnic	32
2.6.1 Pouchobrad y	34
2.6.2 SHRNU TÍ – Augustin Norbert Voračický z Paběnic a Pouchobrad y	34
2.7 Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu (Šmídl ze Šmíden u)	36
2.7.1 Hoješín	37
2.7.2 SHRNU TÍ – Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu a Hoješín	38
2.8 Václav Antonín sv. p. Chotek z Chotkova a Vojnána	40
2.8.1 Choltice.....	42
2.8.2 SHRNU TÍ – Václav Antonín Chotek z Chotkova a Choltice.....	43

2.9	Jan Václav h. z Kaisersteina	44
2.9.1	Stárkov	46
2.9.2	Svojšice	47
2.9.3	SHRNUTÍ – Jan Václav h. z Kaisersteina a Stárkov	48
2.10	Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu	50
2.10.1	Medlešice	52
2.10.2	SHRNUTÍ – Václav Ignác Vernier a Medlešice	53
	ZÁVĚR	54
	RESUMÉ	59
	SEZNAM LITERATURY	61
	SEZNAM PŘÍLOH	69
	PŘÍLOHY	74

ÚVOD

Krajští hejtmané Chrudimského kraje, jejich sídla, majetková základna a vliv jmenování do funkce krajského hejtmana na majetkovou základnu hejtmana, jeho stavební činnost či podobu samotných staveb je opomíjeným a dosud nezpracovaným tématem. Naopak obecná charakteristika krajského hejtmana, jeho zasazení do kontextu krajské správy a obecné informace o vývoji krajů a krajských zřízení je dobře zpracovaným tématem. Zabývali se jím ze starších prací například Bohuslav Rieger,¹ Jaroslav Macek s Václavem Žáčkem² či August Sedáček.³ Z novějších prací je nutné zmínit vysokoškolskou učebnici Zdeňky Hledíkové, Jana Janáka a Jana Dobeše, která přehledně zpracovává dějiny správy v českém státě od jeho počátků až po vývoj státní správy po roce 1989.⁴ Ovšem v těchto pracích nalezneme jména krajských hejtmanů pouze sporadicky nebo vůbec. V případě Chrudimského kraje přináší jeho nejlepší popis Johann Gottfried Sommer ve svém díle,⁵ ačkoliv informace o Chrudimském kraji také nalezneme v již zmíněných publikacích zabývajících se krajskou správou.⁶

Krajskou správou s ohledem na personální obsazení úřadu krajského hejtmana se začali historici zabývat ke konci 19. století, kdy začaly vycházet soupisy hejtmanů v Památkách archaeologických.⁷ V tomto časopise zpracoval soupis hejtmanů Chrudimského kraje v letech 1440-1850 Antonín Rybička.⁸ Poté se informace o personálním obsazení krajského úřadu objevovaly jen sporadicky a po dlouhé odmlce se ve druhém desetiletí 21. století o personální obsazení úřadu krajského hejtmana začal zajímat Petr Mareš, který vydal několik studií na toto téma a v roce 2011 obhájil rigorózní práci⁹ a také Helena Sedláčková, která na téma personálního obsazení vydala několik prací a také obhájila disertační práci,¹⁰ ve které zmiňuje

¹ RIEGER, Bohuslav. *Zřízení krajské v Čechách I.: Historický vývoj do roku 1740*. Praha, 1894.

² MACEK, Jaroslav – ŽÁČEK, Václav. *Krajská správa v českých zemích a její archivní fondy*. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra, 1958.

³ SEDLÁČEK, August. *O starém rozdělení Čech na kraje*. Praha, 1921.

⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v Českých zemích od počátků po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

⁵ SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dargestellt*. Fünfter Band, Chrudimer Kreis. Prag, 1837. Popis kraje z hlediska historie a geografických podmínek.

⁶ MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 166-171, 279-281.; SEDLÁČEK, A. *O starém rozdělení Čech*, s. 114-115. A v dalších publikacích spíše heslovitě.

⁷ *Památky archaeologické a místopisné*. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1855-1912.

⁸ RYBIČKA, Antonín. Hejtmané bývalého kraje chrudimského. In *Památky archaeologické a místopisné* 8, 1868-1869, č. 3, s. 223-230.

⁹ MAREŠ, Petr. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*. Praha, 2009.; Týž. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*. Rigorózní práce. KPVHAS FF Univerzita Karlova. Praha, 2011.

¹⁰ SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*. Disertační práce, KPVHAS FF Univerzita Karlova. Praha, 2016.; Týž. Zrození státního úředníka na příkladu krajského hejtmana v Čechách. Helena

i možnosti dalšího studia, mezi kterými také uvádí možnost sledování existence sídla krajského hejtmána, jeho zvelebení či přímo výstavbu nových sídel.¹¹

S dějinami Chrudimského kraje souvisí také dějiny východních Čech, o kterých vyšlo již několik publikací zabývajících se mimo jiné vymezením východočeské oblasti, jejích prostorových hranic či formulací teritoriálních hranic. Dějinám východočeského prostoru se věnoval František Musil, který vydal základní osnovu starších dějin východočeské oblasti pod názvem *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku* (2009)¹² a podílel se také na kolektivní monografii Ondřeje Felcmana *Území východních Čech od středověku po raný novověk* (2011).¹³ Jako volné pokračování těchto prací vyšla v roce 2013 pod vedením Zdeňka Berana kniha *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*,¹⁴ která nejen doplňuje starší práce, ale snaží se si pokládat nové otázky a nastínit nová témata jako inspiraci pro další výzkumy v tematickém rámci východočeské oblasti, zdejší šlechty, její činnosti, sídel a panství.

Souvislosti mezi obecnějšími informacemi o teritoriálním území kraje, krajských hejtmanech, krajské správě a sledovanými proměnami majetkové základny i samotného sídla v souvislosti se jmenováním do funkce krajského hejtmána určily strukturu předkládané práce, která je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. Pro rozsah předkládané práce bylo nutné vymezit časové období, které je vymezené léty 1650-1750 (1751) z důvodu postátnění funkce krajského hejtmána v roce 1751. Do tohoto roku byli hejtmané vybíráni podle tradičních zásad (jeden z panského a jeden z rytířského stavu) a jako podmínka byla dána usedlost v kraji. Dále bylo z tohoto období vybráno deset představitelů z panského stavu, u kterých bylo úkolem z dostupné a soupisové literatury zjistit a popsat majetkovou základnu a podobu sídla, na kterém se v době výkonu úřadu krajského hejtmána zdržovali. Dále je sledováno, zdali si v závislosti na jmenování do úřadu vystavěli nebo zakoupili sídlo blíže krajskému městu Chrudim a s tím související přistěhování blíže krajskému městu Chrudim. V případě, kdy měli sídlo mimo Chrudimský kraj je také sledováno, zda se za funkcí do Chrudimského kraje přistěhovali. Práce

Sedláčková. In: *Folia Historica Bohemica* 34, 2019, č. 1, s. 5-21. a Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849: personální obsazení*. Praha: Národní archiv, 2021.

¹¹ „Do roku 1751 by se mohl sledovat např. i podíl existence sídla krajského hejtmána na zvelebení zámeckých budov či přímo na výstavbě nových.“ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 222.

¹² MUSIL, František – ČECHURA, Jaroslav – FELCMAN, Ondřej. *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

¹³ FELCMAN, Ondřej a kol. *Území východních Čech od středověku po raný novověk: kapitoly k územně správním dějinám regionu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011.

¹⁴ BERAN, Zdeněk a kol. *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

si tedy klade za cíl odpovědět na následující otázky. Byl hejtman z regionální šlechty? Přistěhoval se za úřadem z jiného kraje? Přistěhoval se blíže ke krajskému městu Chrudim? Kde bydlel a vykonával úřad? Vykonával jej a sídlil na sídle, po kterém se psal? Zvelebil a přestavěl si sídlo, po kterém se psal? Postavil si sídlo v souvislosti se jmenováním do úřadu? Jaký mělo vliv jmenování do úřadu na jeho majetkovou základnu? Jak vypadalo sídlo, na kterém v době výkonu úřadu sídlil?

Hejtmané byli z vymezeného období vybírání z panského stavu z důvodu předpokladu dochování sídla a lepší informovanosti z dostupné literatury, což by u drobnějších šlechticů, kteří zastávali rytířský stav, mohlo být problematické. A dále byli vybráni tak, aby zastoupili co nejširší spektrum rodů jmenovaných v tomto období do úřadu. Byli vybráni členové rodu usedlého v kraji s velkým panstvím (Berkové z Dubé), členové starobylého panského rodu (Valdštejnové, Libštejnští z Kolovrat), členové povýšeného rodu (Voračičtí z Paběnic, Schönfeldové, Cellerové z Rosenthalu, Chotkové z Chotkova), členové rodů příchozích (Vernierové, Schmiedelové ze Schmiedenu) a zvolení za krajského hejtmana se sídlem mimo Chrudimský kraj (Kaisersteinové).

První kapitola je věnována obecnému a stručnému představení Chrudimského kraje, úřadu krajského hejtmana a také se věnuje představení personálního obsazení úřadu krajského hejtmana v Chrudimském kraji za panský stav s přihlédnutím na vymezené časové období předkládané práce.

Druhá kapitola je stěžejní částí celé předkládané práce, představuje deset vybraných hejtmanů z panského stavu a jejich sídla, kterými jsou Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat na Borohrádku, Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé na Rychmburce, Rudolf Václav h. ze Schönfeldu na Seči, Jan Václav Celler z Rosenthalu na Trojovicích, Leopold Vilém h. z Valdštejna na Ronově nad Doubravou, Augustin Norbert Voračický z Paběnic na Pouchobradech, Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu na Hoješíně, Václav Chotek sv. p. z Chotkova a Vojnína na Cholticích, Jan Václav h. z Kaisersteina na Stárkově a Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu na Medlešicích. Vybraní hejtmané jsou řazeni chronologicky podle doby výkonu úřadu a každému z nich je věnována podkapitola, která představuje samotnou osobu hejtmana, poté následuje představení celého rodu a rodových sídel s ohledem na majetkovou základnu samotného hejtmana a s přihlédnutím na území Chrudimského kraje. Největší pozornost je věnována samotnému sídlu, po kterém se hejtman píše. Sledováno je především, zdali se sídlo nachází v Chrudimském kraji, jeho další majetky v kraji a souvislosti

existence sídla krajského hejtmana se jmenováním do funkce krajského hejtmana a jeho vliv na přestavbu či zvelebování sídla, přistěhování hejtmana blíže krajskému městu Chrudim či přistěhování hejtmana do kraje a další změny v jeho majetkové základně. Po zpracování představení hejtmana, jeho rodu, popisu majetkové základny a jeho sídla následuje, u každého hejtmana, krátké shrnutí zjištěných informací s ohledem na vytyčené otázky.

Informace o jednotlivých krajských hejtmanech a jejich sídlech jsou čerpány z dostupné a soupisové literatury. Ke zjištění personálního obsazení úřadu hejtmana Chrudimského kraje ve vymezeném časovém období byl využit soupis hejtmanů vydaný v Památkách archaeologických Antonínem Rybičkou,¹⁵ disertační práce a Heleny Sedláčkové a její následné publikace.¹⁶ K popisu majetkové základny a podoby sídla bylo využito především dílo Augusta Sedláčka,¹⁷ kolektivu autorů pod vedením Tomáše Šimka,¹⁸ soupis památek od Emanuela Poche¹⁹ a soupis památek od Karla Chytila.²⁰ V případě některých objektů posloužily k popisu podoby sídla stavebně historické průzkumy.²¹ Při představení rodu či samotné osoby hejtmana byly informace čerpány z Ottova slovníku naučného,²² z děl od Petra Maška,²³ Milana Myslivečka,²⁴ Pavla Juříka²⁵ a Jana Halady.²⁶ V případě šlechtických rodů hejtmanů Chrudimského kraje je třeba zmínit i dílo Augustina Andrla, a to i přes jeho ne příliš dobré zpracování.²⁷

¹⁵ RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 223-230.

¹⁶ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách*. a Týž, *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*.

¹⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého I.- XV*. Praha, 1882-1927.

¹⁸ ŠIMEK, Tomáš a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VI.: Východní Čechy*. Praha: Svoboda, 1989.

¹⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I.-IV*. Praha: Academia, 1977-1982.

²⁰ CHYTEL, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století XI.: politický okres Chrudim*. Praha, 1900.

²¹ VÁCLAVÍK, František Radek – NOVÁ, Eliška – SVOBODOVÁ, Jitka. Stavebně historický průzkum zámku Choltice č.p. 1. Pardubice, 2021. Dostupné na ÚOP Pardubice nebo v archivu společnosti F. R. Václavík - B. Šeda s.r.o.; VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – NOVOTNÝ, David. Stavebně historický průzkum zámku v Medlešicích č.p. 1. Pardubice, 2013. Dostupné tamtéž.; VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – RŮŽIČKOVÁ, Renata. Stavebně historický průzkum zámku č.p. 1 v Hrochově Týnci. Pardubice, 2011. Dostupné tamtéž.; Týž. Stavebně historický průzkum starého zámku v Rosicích u Chrasti. Pardubice, 2018. Dostupné tamtéž. a SLAVÍK, Jiří. *Zkrácený stavebně historický průzkum: obnova pláště mostu a parkánové hradby hradu Rychmburk, Předhradí č. p. 17*. listopad 2000-leden 2001. Dostupné na ÚOP Pardubice.

²² *Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto. 1888-1909.

²³ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti I*. Praha: Argo, 2008.; Týž. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti II*. Praha: Argo, 2010. a Týž. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha: Mladá fronta, 2003.

²⁴ MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české I*. Praha: Fraus, 2005.; Týž. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české II*. Praha: Fraus, 2006.

²⁵ JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Vydání 2. Praha: Universum, 2021.

²⁶ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999.

²⁷ ANDLE, Augustin. *Šlechtické rody ve Vysokém Mýtě: Šlechtické rody hejtmanů kraje Chrudim 1434-1865*. Litomyšl, 2018. ISBN 978-80-270-3694-3.

Bakalářskou práci v závěru doplňuje seznam literatury a seznam příloh, za kterým následují tabulky se soupisem krajských hejtmanů Chrudimského kraje v letech 1650-1750 (1751) za panský a rytířský stav. Soupis je řazen chronologicky dle období výkonu úřadu krajského hejtmana. Dále následují mapové²⁸ a obrazové přílohy, ve kterých je vyznačeno situování sídla krajského hejtmana na mapě stabilního katastru, vlastní fotodokumentace sídla a v některých případech i půdorys objektu či rodokmen rodu.

²⁸ Oldmaps – Staré mapy. *Mapy I. vojenského mapování*. Online [cit. 22.2. 2024]. URL:<[Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))>; Ústřední archiv zeměměřictví a katastru. *Mapy stabilního katastru*. Online. [cit. 22.2. 2024]. URL:<[Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))>. a Chartae Antique. *I. vojenské mapování*. Online [cit. 22.2. 2024]. URL:<[Map sets \(chartae-antiquae.cz\)](http://Map sets (chartae-antiquae.cz))>.

1 CHRUDIMSKÝ KRAJ, KRAJSKÁ SPRÁVA A JEHO HEJTMANÉ ZA PANSKÝ STAV V LETECH 1650-1750 (1751)

První zmínky o Chrudimském kraji pocházejí z konce 12. století. Při řazení krajů v době předbělohorské získal kraj pořadové číslo 3. Kraj po celou dobu své existence, tedy do roku 1850, setrval teritoriálně téměř nezměněn. Mezi polovinou 17. a 18. století došlo jen k několika přesunům panství s krajem Čáslavským i Hradeckým a v roce 1714 došlo k redukci krajů, i ke změně hranic Chrudimského kraje,²⁹ který sousedí v Čechách s Hradeckým, Kouřimským a Čáslavským krajem, na Moravě s Brněnským a Olomouckým krajem. Jeho název byl odvozen od krajského města Chrudim, které bylo později také centrem krajské správy.³⁰

Úřad hejtmana Chrudimského kraje mezi lety 1650-1750 (1751) zastávali vždy dva hejtmané, jeden byl z panského a druhý z rytířského stavu. Dva krajští hejtmané v každém kraji byli definitivně uznáni v roce 1508 a takto byli voleni až do roku 1751, poté byl volen pouze jeden hejtman, a to buď z panského nebo z rytířského stavu s pevným sídlem v krajském městě a k němu byl vždy přidán jeden adjunkt krajský.³¹ Pro zvolení do funkce hejtmana bylo nutné sídlit v kraji,³² protože od samotného počátku byla s úřadem krajského hejtmana spojena zvyklost vést kancelář v sídle hejtmana.³³ A protože úřad vykonával každý hejtman ve svém sídle, v kraji tedy byly kanceláře dvě, kancelář hejtmana za rytířský a za panský stav, avšak k některým jednáním byli hejtmané povinni se dostavit i do krajského města. To se změnilo roku 1751, kdy byl volen pouze jeden hejtman a měl pevný úřad v krajském městě. V případě Chrudimského kraje byl úřad do Chrudimi definitivně přestěhován roku 1770 a sídlil v právovárečném domě č.p. 67, kde se nacházel kromě úřadovny i byt krajského hejtmana.³⁴

Finanční vydání hradil hejtman sám, a proto se hluboko do 18. století stávaly hejtmany zámožné osoby, které byly schopné všechny finanční výdaje pokrýt ze svých prostředků.

²⁹ MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 166. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 37.

³⁰ SOMMER, J. G. *Das Königreich Böhmen V.*, s. VII. A více o Chrudimském kraji tamtéž.

³¹ Adjunkt krajský byl zaveden u krajského úřadu z důvodu zastupování hejtmana po dobu jeho nepřítomnosti v kraji či z důvodu nemoci. Do roku 1751 se vzájemně zastupovali oba krajští hejtmané. Funkce adjunkta byla neplacená a mohla jím být pouze osoba z panského nebo rytířského stavu. Viz MACEK, J.– ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 51 a 55.

³² RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje Chrudimského*, s. 223-230. a MACEK, J.– ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 9. Od 23.1. 1751 bylo od podmínky usedlosti v kraji upuštěno a hejtman musel sídlit ve vykázaném krajském městě. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 40.

³³ Pokud byli mimo sídlo své kanceláře, museli zanechat zprávu, kde se nacházejí. SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 26.

³⁴ MACEK, J.– ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 76, 166-167. a RIEGER, B. *Zřízení krajské v Čechách I.*, s. 262.

Jednalo se především o finanční náklady na vedení kanceláře a platy úředníků.³⁵ Krajským hejtmanům byly však uznávány různé úlevy, které jim měly tyto náklady kompenzovat, avšak kvůli jejich zneužívání byly v roce 1648 všechny tyto úlevy zrušeny a hejtmané pobírali plat 600 zlatých za panský stav a 400 zlatých za rytířský stav. Ovšem platy se dle krajů mohly lišit, výše platu byla posuzována dle náročnosti práce krajského hejtmana v kraji.³⁶ V roce 1650 došlo k redukci platu na polovinu a platy byly vypláceny stavu, protože hejtmani byli považováni za zástupce stavů. K vyplácení platu pro hejtmany posloužila stavům část z vybraných zemských a krajských berní a dávek. Avšak v roce 1706 si stavy prosadily přenesení odpovědnosti za výši platu na samotné hejtmany a nahrazení jeho platu ponecháním si 1 % z vybrané vojenské berně. Tento systém trval pouhé 2 roky a poté se vrátil zpět k původnímu vyplácení. Od roku 1714 si hejtmané mohli ponechávat 1 % z vybraných pokut za dlužné berně, pokuta činila 8 % dlužné částky. Poslední úprava hejtmanského platu ze stavovské pokladny přišla v roce 1725, pro hejtmana z panského stavu bylo určeno 1 200 zlatých a pro hejtmana z rytířského stavu 800 zlatých. V roce 1748 byl plat zvýšen na 2 000 zlatých a byly vypláceny napůl stavem a napůl komorou. Od roku 1751 byla celá suma hrazena státem, tato změna je uváděna jako jedna z charakteristik postátnění funkce krajského hejtmana. Postátnění krajských úřadů probíhalo mezi lety 1748-1751 a již z výše zmíněného vyplácení platů byla od roku 1748 vyžadována řádně organizovaná kancelář.³⁷

Činnost krajských hejtmanů a jejich pravomoci byly vymezeny zpočátku hejtmanským řádem (1516/1517) a v zemských zřízeních, jako je Obnovené zřízení zemské, a později, roku 1695 v první instrukci pro krajské hejtmany, kterou vytvořili na zemském sněmu stavové. Další instrukce následovala v roce 1706, v tomto případě se však již nejednalo o ryze stavovský předpis, ale o předpis vytvořený státem. I když předpis z roku 1706 navazoval na předpis z roku 1695 a rozšířil jej z 12 na 21 článků. Poté následovala instrukce z roku 1731, a ta zůstala v platnosti až do roku 1787, i když byla postupně doplňována, a to především mezi lety 1748 a 1751. Nařízení vymezovala nejen činnost hejtmana, jeho povinnosti a oprávnění, ale také vlastní chod úřadu. Například instrukce z roku 1695 popisuje, jak má vypadat úřední jednání, to má být rychlé a hejtmané se mají předtím společně dohodnout na rozhodnutí, nemají však za

³⁵ Krajský úřad tvořili od poloviny 17. století až do tereziánských reforem (1748-1751) dva hejtmané, sekretáři (písaři, hejtman za panský stav měl i dva písaře) a průvodčí komisaři vojsk. Ze svých prostředků byl hejtman povinen vydržovat sekretáře a krajské posly. Více viz MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 40–73.

³⁶ Jak to konkrétně bylo v Chrudimském kraji se literatura nezmiňuje, avšak lze předpokládat, že zde byly uvedené platy a nejednalo se o platy vyšší ani nižší jako například v kraji Slánském. Srov. SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 25.

³⁷ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 25. a MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 13.

sebe nechávat rozhodnout sekretáře³⁸ a jsou povinni vést protokoly.³⁹ Instrukce z roku 1706 poté rozvádí vztah mezi hejtmany, ti si mají o všem vzájemně dopisovat a nekonat nic bez vědomí toho druhého. Poměr mezi oběma krajskými hejtmany byl dán instrukcemi, avšak zásadně si byli při úředních jednání rovni, i když postupem času krajský hejtman za panský stav nabyl důležitosti a nazýval se předním hejtmánem.⁴⁰

Krajští hejtmáné byli jmenováni ze stavů usedlých v kraji panovníkem.⁴¹ Proces vybírání hejtmánů se ustálil po Bílé hoře. Krajští hejtmáné tak byli vybíráni z návrhů komorního soudu a místodržících, kteří návrhy postoupili české dvorské kanceláři. Ta návrhy se svým vyjádřením a doporučením předala panovníkovi, který hejtmána definitivně jmenoval. Z počátku byli krajští hejtmáné jmenováni každoročně, avšak kvůli neustálému potvrzování došlo v roce 1685 k prodloužení úřední funkce na pět let. Obnova hejtmánů byla vždy při času svatého Jiří a později od roku 1705, od zavedení tzv. vojenského roku, 1. listopadu.⁴²

V letech 1650-1750 (1751) reprezentovali úřad krajského hejtmána Chrudimského kraje za panský stav majitelé menších statků, mezi kterými se nacházeli členové starých panských rodů (např. Valdštejnové, Libštejnští z Kolovrat) i rodů povýšených (např. Zárubové z Hustířan, Talackové z Ještětic, Voračičtí z Paběnic, Schönfelldové, Schmiedelové ze Schmiedenu, Chotkové z Chotkova a Vojnína a Šporkové). Ale i majitelé velkých panství jako bylo panství Rychmburk (Berkové z Dubé) a Choceň (Trautmansdorfové). Dále se v úřadu objevili kromě členů domácí šlechty (např. Slavatové z Chlumu a Košumberka, Thun-Hohensteinové, Cellerové z Rosenthálu) i členové rodů příchozích (např. Vernierové, Kaisersteinové). Ve sledovaném období se v úřadu krajského hejtmána z těchto šestnácti jmenovaných rodů vystříдалo celkem dvacet jedna zástupců.⁴³

³⁸ Krajský sekretář (písař) byla jedna z nejdůležitějších funkcí hned po funkci krajského hejtmána. Většinou si nový krajský hejtman najímal předchozího krajského sekretáře, který měl již s vedením kanceláře zkušenosti a znal příslušné předpisy. Viz MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 62.

³⁹ Dáno v instrukci z roku 1706 a 1731. Protokoly bylo nutné vést průběžně, vedly se protokoly například z úředního jednání a při změně krajského hejtmána bylo nutné je předat nově jmenovanému krajskému hejtmánovi. Po doplnění instrukce v roce 1731 byla také povinnost při předání protokolů pořídit soupis a potvrzení o převzetí. Více viz MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 44 a 48.

⁴⁰ Důležitost krajského hejtmána za panský stav může být patrná i z jeho vyššího platu. SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 18 a 20. a MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 42-47 a 50.

⁴¹ Obnovené zřízení zemské zrušilo krajské sjezdy a krajští hejtmáné byli zařazeni mezi ostatní královské zemské úředníky, ale stále ještě byli pokládáni za stavovské reprezentanty. MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 9. a HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J. – DOBEŠ, J. *Dějiny správy*, s. 133.

⁴² Jmenovaný hejtman se musel na rok zapojit do vedení správy kraje, avšak existovala možnost odmítnutí, ale panovník ji nemusel přijmout. Více o průběhu jmenování do úřadu viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 23.; MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 9 a 50.

⁴³ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 55 a 241-242.

2 VYBRANÍ HEJTMANÉ CHRUDIMSKÉHO KRAJE V LETECH 1650-1750 (1751), JEJICH SÍDLA A MAJETEK

Kapitola představuje katalog deseti vybraných hejtmanů Chrudimského kraje za panský stav v letech 1650-1750 (1751), jejich sídla a majetek. Mezi těmito hejtmany se nacházejí představitelé rodů usedlých v kraji (Berkové z Dubé), členové starobylých panských rodů (Valdštejnové a Libštejnští z Kolovrat), členové rodů povýšených (Voračičtí z Paběnic, Schönfeldové, Cellerové z Rosenthalu, Chotkové z Chotkova), členové rodů příchozích (Vernierové, Schmiedelové ze Schmiedenu) a členové rodů zvolení za krajského hejtmana Chrudimského kraje se sídlem mimo kraj (Kaisersteinové). Těchto deset rodů bylo z vymezeného období vybráno tak, aby pokrylo co nejširší spektrum rodů jmenovaných v tomto období do úřadu. Celkem se v úřadu během sledovaného období vystřídal dvacet jedna zástupců ze šestnácti rodů. V úřadu se nejčastěji objevovali Zárubové z Hustířan, dále se v úřadu objevili Slavatové z Chlumu a Košumberka, Talackové z Ještetic, Šporkové, Trauttmansdorfové a Thun-Hohensteinové.⁴⁴

Katalog je řazen chronologicky podle doby výkonu úřadu a každému z deseti hejtmanů je věnována podkapitola, která nejprve představuje samotnou osobu hejtmana, poté následuje představení celého rodu a rodových sídel s ohledem na majetkovou základnu samotného hejtmana a s přihlédnutím na území Chrudimského kraje. Největší pozornost je věnována samotnému sídlu, po kterém se hejtman píše. Sledováno je především, zdali se sídlo nachází v Chrudimském kraji, jeho další majetky v kraji a souvislosti existence sídla krajského hejtmana se jmenováním do úřadu a jeho vliv na přestavbu či zvelebování sídla, přistěhování hejtmana blíže krajskému městu Chrudim či přistěhování hejtmana do kraje a další změny v jeho majetkové základně. Po zpracování představení hejtmana, jeho rodu, popisu majetkové základny a jeho sídla následuje u každého hejtmana krátké shrnutí zjištěných informací s ohledem na následující otázky. Byl hejtman z regionální šlechty? Přistěhoval se za úřadem z jiného kraje? Přistěhoval se blíže ke krajskému městu Chrudim? Kde bydlel a vykonával úřad? Vykonával jej a sídlil na sídle, po kterém se psal? Zvelebil a přestavěl si sídlo, po kterém se psal? Postavil si sídlo v souvislosti se jmenováním do úřadu? Jaký mělo vliv jmenování do úřadu na jeho majetkovou základnu? Jak vypadalo sídlo, na kterém v době výkonu úřadu sídlil?

⁴⁴ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s.55, 241-242.

Následuje tabulka se seznamem vybraných hejtmanů, která obsahuje časové vymezení úřadu, sídlo, po kterém se v době výkonu úřadu hejtman psal a jeho majetek v kraji i mimo kraj.

Tabulka 1: seznam vybraných hejtmanů Chrudimského kraje za panský stav mezi lety 1650-1750 (1751)⁴⁵

HEJTMAN	SÍDLO	OBDOBÍ	MAJETEK V KRAJI	MAJETEK MIMO KRAJ
Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat	na Borohrádku	1654	Žádné statky	Borohrádek (1640-1701)
Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé	na Rychmburku	1657-58	Rychmburk (1650-1659), Rosice u Chrastí (1651-1659), Slatiňany	Žádné statky
Rudolf Václav h. ze Schönfeldu	na Seči	1683-84	Seč (1663-1684), Nasavrky, Orel	Krásný les, Předlice, Petrovice, Malé a Velké Chvojno
Jan Václav Celler z Rosenthalu	na Trojovicích	1689-98	Trojovice (1665-1681/1705), Hrochův Týnec (1681-1705)	Žádné statky
Leopold Vilém h. z Valdštejna	na Ronově nad Doubravou	1705/06-10	Žádné statky	Ronov nad Doubravou
Augustin Norbert Voračický z Paběnic	na Pouchobradech	1710/11-16	Pouchobrady (1694-1716), Zaječice, Nabočany	Maleč, Štěpánov
Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu	na Hoješíně	1717-21	Hoješín (??-??)	Modletín, Rušinov, Studnice
Václav Antonín Chotek sv.p. z Chotkova	na Cholticích	1722	Choltice (1719-1723)	Veltrusy, Bělušice
Jan Václav h. z Kaisersteina	na Stárkově	1727-32	Žádné statky	Žleby, Stárkov (1719-1761), Svojsice (1703-1738), Libodřice
Václav Ignác sv.p. Vernieru	na Medlešicích	1738-43	Medlešice (1727-1742)	Žádné statky

⁴⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234-235.; Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 241-242.; RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227-228.; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI. a SEDLÁČEK, A. Hrady, zámky a tvrze I. - XV.*

2.1 Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat

Hejtman Chrudimského kraje: 1654

Sídlo: Borohrádek 1648-1701 (Hradecký kraj), nejsou doloženy stavební úpravy

Ferdinand Ludvík žil v letech 1621-1701. Narodil se v Innsbrucku jako druhorozený syn Albrechta Libštejnského z Kolovrat (1583-1648) a jeho manželce Sabině Viktorii, rozené z Wolkenstein-Trotsburgu. Ferdinand Ludvík pocházel z jedenácti dětí⁴⁶ a roku 1658 byl spolu se svými bratry Františkem Karlem, Janem Vilémem a Leopoldem Oldřichem povýšen do říšského hraběcího stavu. O dva roky později, tedy roku 1660, získali i český hraběcí titul. Ferdinand Ludvík byl komořím, skutečným tajným radou, přísedícím lenního soudu, královským místodržicím v Čechách a maltézským velkopřevorem, vstoupil do Řádu maltézských rytířů a sloužil na Maltě.⁴⁷ V roce 1664 byl řádovým vyslancem ve Vídni a v letech 1666-1676 německým velkobaillim. Roku 1679 byl jmenován velkopřevorem českým a podílel se na reorganizaci řádových komend ve Slezsku.⁴⁸ Jeho starší bratr František Karel byl prezidentem nad apelacemi, v letech 1667-1700 moravským zemským hejtmanem a roku 1688 získal Řád zlatého rouna. Leopold Oldřich, mladší bratr Ferdinanda Ludvíka, zastával v letech 1666-1669 úřad krajského hejtmana Chrudimského kraje se sídlem na Zámrsku. Ferdinand Ludvík se stal krajským hejtmanem Chrudimského kraje jen velmi krátce, pouze v roce 1654⁴⁹ a v úřadu nesetřval ani celý rok, již v roce 1654 jej nahradil Karel Záruba z Hustiřan.⁵⁰

Libštejnští z Kolovrat jsou jednou z osmi větví rodu Kolovratů, který se rozdělil do několika větví již při svém vzniku ve 14. století. Spolu se Šternberky a Valdštejny patřili Kolovratové k nejstarším šlechtickým rodům českých zemí a také v 15. století k nejpočetnějším rodům v Čechách. Společným předkem pro všechny větve byl Albrecht st. z Kolovrat, který je

⁴⁶ BORŮVKA, Vlastimil – KRÁM, Josef – PAVEL, Jakub. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou a rodu pánů z Kolovrat*. Praha: Onyx, 2000. s. 50.

⁴⁷ Byl velitelem na řádových galérách bojujících proti Turkům a pirátům ve Středozemním moři, dosáhl zde hodnosti generála galér a byl velitelem řádového loďstva. Dokonce se několikrát stal admirálem řádové flotily, konkrétně v letech 1662, 1667, 1675-1677. Viz JURÍK, Pavel. *Kolowratové: věrně a stále*. Praha: Universum, 2016. s. 38.

⁴⁸ Byl komturem v Opavě, Ostřihomi, Dívčím hradu a Reichenbachu. Komenda v Chebu byla ztrátová, a tak ji prodal a místo ní roku 1696 koupil statek Měcholupy u Klatov, kde zřídil komendu novou. Viz JURÍK, P. *Kolowratové*, s. 38.

⁴⁹ Žádal o propuštění z úřadu dne 7.7. 1654, jeho žádosti bylo vyhověno a do úřadu byl jmenován Karel Záruba z Hustiřan. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234 a 257.

⁵⁰ BORŮVKA, V.– KRÁM, J.– PAVEL, J. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*, s. 55.; JURÍK, P. *Kolowratové*, s. 38.; PCHÁLKOVÁ, Veronika. *Libštejnští z Kolovrat a jejich fideikomisní sídlo: Zámek Rychnov nad Kněžnou ve světle inventářů v 18. století*. Diplomová práce. UHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2022. s. 28-29.; PISTOROVÁ, Zuzana. *Maliřská a sochařská výzdoba kostela Archanděla Michaela v Borohrádku*. Diplomová práce. FF Masarykova univerzita. Brno, 2007. s. 11. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 56 a 241.

poprvé zmíněn roku 1347 na listině o prodeji Rožmitálu jako svědek. Albrecht působil ve službách Karla IV. a v jeho nepřítomnosti byl hejtmanem a správcem Čech. Albrecht měl šest synů a čtyři dcery, a právě Albrechtovy děti založily několik rodových větví. Jednotlivé větve ke jménu Kolovrat přidávaly přízvisko podle svého rodového sídla. Libštejnskou větev založil Albrecht mladší (1369-1416), syn Albrechta staršího, a psala se podle hradu Libštejn, který se nachází na Plzeňsku. Libštejnská větev rodu vymřela roku 1861 a její majetek připadl jediné dodnes žijící větvi Kolovratů, a to Krakovským z Kolovrat. Kromě majetku jim také připadlo jméno a jmenují se tak Kolovrat-Krakovští-Libštejnští.⁵¹

Libštejnští z Kolovrat vlastnili ve východních Čechách panství Rychnov nad Kněžnou, Borohrádek (Hradecký kraj) a Zámorsk (Chrudimský kraj), které pořídil roku 1640 otec Ferdinanda Ludvíka, Albrecht. Statky odkázal svému nejstaršímu synovi Františku Karlovi (1620-1700). František Karel však zdědil jen rychnovské panství a jeho mladší bratr Ferdinand Ludvík zdědil po otci panství Borohrádek.⁵² František Karel v 70. letech 17. století přikoupil ve východních Čechách statky Chroustovice, Černíkovice a další statky, ze kterých spolu s Rychnovem nad Kněžnou, Borohrádkem a domem na Hradčanech vytvořil roku 1697 rodový fideikomis,⁵³ který měl zdědit jeho syn Norbert Leopold.⁵⁴ Ve východních Čechách drželi v 17. století kromě Rychnova nad Kněžnou (1640-1861), Zámorsku (1648-1772) a Borohrádku (1640-1861) také zámek v Dolním Adršpachu (1661-1770), Domoradice (1666-1747), Holešovice (počátek 18. stol.), Holovousy (1695-1727) a Chroustovice (1663-1721).⁵⁵ Ve středních Čechách vlastnili Korotice (1623-1644) a Hrádek v Kutné Hoře (1621-1676).⁵⁶

Ferdinand Ludvík vlastnil ve východních Čechách Borohrádek (1648-1701), který zdědil po svém otci a nacházel se v Hradeckém kraji. V západních Čechách vlastnil Měcholupy

⁵¹ MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník I.*, s. 320-321. PCHÁLKOVÁ, V. *Libštejnští z Kolovrat a jejich fideikomisní sídlo*, s.23-24.

⁵² PCHÁLKOVÁ, V. *Libštejnští z Kolovrat a jejich fideikomisní sídlo*, s. 29 a 31. Pchálková nezmiňuje ve své práci, že Borohrádek zdědil druhorozený syn Albrechta a mladší bratr Františka Karla, Ferdinand Ludvík, ačkoliv se Ferdinand Ludvík po Borohrádku psal v době výkonu úřadu krajského hejtmana Chrudimského kraje a sídlil zde trvale. Srov. *Ottův slovník naučný 14.*, s. 601.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 56.; SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze I.*, s. 227.; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 50.; JUŘÍK, P. *Kolovratové*, s. 36-38. a DRAŠNAR, Vojtěch. *František Karel Libštejnský z Kolovrat jako prototyp barokního aristokrata, politika a diplomata*. Disertační práce. FF Masarykova univerzita. Brno, 2023. s. 31 a 91.

⁵³ Ferdinand Ludvík se dohodl s Františkem Karlem o začlenění Borohrádku do rodového fideikomisu. Viz DRAŠNAR, V. *František Karel Libštejnský z Kolovrat*, s. 91.

⁵⁴ JUŘÍK, P. *Kolovratové*, s. 36.; PCHÁLKOVÁ, V. *Libštejnští z Kolovrat a jejich fideikomisní sídlo*, s. 31. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 431-432. Šimek s. 432: Za Františka Antonína, posledního z rodu Libštejnských z Kolovrat, bylo panství Rychnov – Černíkovice s dalšími 91 vesnicemi jedno z největších panství ve východních Čechách.

⁵⁵ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 91, 96, 119, 168, 547, 431-432.

⁵⁶ Tamtéž, s. 207 a 244.

u Klatov (od roku 1696).⁵⁷ Jako velkopřevor maltézského řádu měl pobývat ve Strakonících na hradě, kde bylo sídlo velkopřevorů (1676-1701), zde se však moc nezdržoval a za jeho působení bylo sídlo roku 1694 přesunuto do Prahy.⁵⁸ V Chrudimském kraji nevlastnil žádné statky.

2.1.1 Borohrádek

Hradecký kraj, asi 35 kilometrů severovýchodně od Chrudimi

První písemná zmínka o vsi s tvrzí pochází z roku 1342, kdy ji držel Jaroslav z Bolehrádku, zřejmě příslušník rodu pánů z Potštejna. Tvrz stávala na místě dnešního zámku a nechali ji vystavět právě páni z Potštejna na přelomu 13. a 14. století. Ve druhé polovině 16. století ji přestavěli Betenglové z Neuenperka, kteří vlastnili také rychnovské panství. Po přestavbě se tvrz skládala ze dvou budov, jednopatrového renesančního panského domu a přízemní hospodářské budovy, která vznikla z dosavadní tvrže. Podoba přestavěné tvrže je zachycena v inventáři z roku 1623, kdy bylo borohrádecké panství zkonfiskované pro účast ve stavovském odboji držitele z rodu Betengelů v letech 1618-1620.⁵⁹ Ve stavu uváděném v roce 1623 se tvrz dostala do rukou Libštejnských z Kolovrat v roce 1640, kdy jej koupil Albrecht Libštejnský z Kolovrat. Další přestavby a úpravy tvrže proběhly až v roce 1730 za Františka Karla II. Libštejnského z Kolovrat, který tvrz částečně přestavěl na barokní zámek. Základem zámku se stal „panský dům“, jehož přízemí je sklepem dnešního zámku. Přestavbou v roce 1730 zanikla také stará tvrz.⁶⁰

V držení Libštejnských z Kolovrat byl Borohrádek od roku 1640, kdy jej koupil Albrecht Libštejnský z Kolovrat, až do roku 1861, kdy zemřel poslední z rodu a zdědil jej hrabě František Lützow. V letech 1648-1690 byla využívána jako sídlo vrchnosti a později sloužila pouze jako příležitostné sídlo. Po výstavbě rychnovského zámku na konci 17. století ztratila

⁵⁷ Borohrádek a Měcholupy byly řádovou komendou. Viz BORŮVKA, V. – KRÁM, J.– PAVEL, J. *Dějiny Rychnova a pánů z Kolovrat*. s. 51. Měcholupy spojil s pečetínským statkem, který koupil ve stejném roce jako Měcholupy (1696). Viz SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého IX.: Domažlicko a Klatovsko*. Praha, 1893. s. 168.

⁵⁸ HUBROVÁ, Jana. *Řád maltézských rytířů ve Strakonících*. Bakalářská práce. KF FF Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 2013. s. 42-43.

⁵⁹ Tvrz se skládala ze „starého stavení“, které mělo v suterénu síň a dvě komory, v přízemí pak 7 komor a světnic, přičemž jedna z komor sloužila jako kancelář, dále byla v přízemí pekárna a v patře sýpka. A druhou část tvořil „panský dům“, který měl v přízemí síň a 14 místností, v patře 7 komor a je základem dnešního zámku. Více viz MUSIL, František – SVOBODA, Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí, 1998. s.23-24. a SVOBODA, Ladislav a kol. *Encyklopedie českých tvrzí I*. Praha: Argo, 1997. s. 34.

⁶⁰ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 49-50.; POCHE, E. *Umělecké památky Čech I.*, s. 104-105.; MUSIL, F. – SVOBODA, L. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, s. 23-24. a SVOBODA, L. a kol. *Encyklopedie českých tvrzí I.*, s. 34.

borohrádecká tvrz význam jako panské sídlo a zůstala pouze hospodářským centrem borohrádeckého panství a úřednickým obydlím.⁶¹

Borohrádek zdědil Ferdinand Ludvík po svém otci v roce 1648 a vlastnil jej až do své smrti roku 1701, kdy jej odkázal svému synovi,⁶² protože jako velkopřevor maltézského řádu neměl žádné dědice.⁶³ Sídlu v Borohrádku mělo podobu jednopatrového renesančního domu a Ferdinand Ludvík v Borohrádku nechal vystavět mezi lety 1669-1673 jednolodní kostel sv. Michaela Archanděla, který je pravděpodobně dílem stejného kolovratského architekta jako kostel v Šachově, který byl také součástí borohrádeckého panství.⁶⁴

Dnešní podobu zámek získal až v roce 1816, kdy byl postaven nový empírový zámek na místě bývalého objektu, který v roce 1811 vyhořel a dochovaly se z něj pouze sklepy. Zámek byl v roce 1945 zkonfiskován a nedlouho poté upraven pro potřeby domova důchodců. V souvislosti s novým využitím prostor proběhly v 50. letech rozsáhlé úpravy zámku, kdy byl zámek zvýšen o jedno patro. Dalšími úpravami prošel zámek v 80. letech 20. století, kdy byl přistavěn výtah, spojovací chodba k nově vystavěnému pavilonu a byla vyměněna okna. Prostory zámku jsou i dnes využívány jako domov pro seniory a nový moderní pavilon, který byl vystavěn v 80. letech 20. století, stojí severozápadně od budovy dnešního zámku, tedy na místě, kde původně stávala tvrz.⁶⁵

2.1.2 SHRNUTÍ – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat a Borohrádek

Ferdinand Ludvík setrval v úřadu krajského hejtmána Chrudimského kraje jen velmi krátce, a to pouze v roce 1654. Helena Sedláčková ve své disertační práci zmiňuje, že byl škrtnut a nahrazen Karlem Zárubou z Hustířan, před kterým původně dostal přednost. Mezi

⁶¹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 49.; MUSIL, F. – SVOBODA, L. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, s. 24. a KUČA, K. *Města a městečka I.*, s. 188.

⁶² Drašnar ve své disertační práci zmiňuje, že Borohrádek odkázal svému staršímu bratru Karlu Františkovi. Viz DRAŠNAR, V. *František Karel Libštejnský z Kolovrat*, s. 31. Avšak v oponentském posudku toto doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. vyvrací. Odkazuje na fakt, že František Karel zemřel roku 1700 a Ferdinand Ludvík až roku 1701, což znamená, že Borohrádek nemohl odkázat Františku Karlovi, protože ten byl již po smrti. Dále odkazuje na dvě závěti Ferdinanda Ludvíka z let 1698 a 1700. Viz KUBEŠ, Jiří. Posudek oponenta k disertační práci: DRAŠNAR, V. *František Karel Libštejnský z Kolovrat*. Online. [cit. 12.3. 2024]. URL: <[Závěrečná práce: Mgr. et Mgr. Vojtěch Drašnar: František Karel Libštejnský z Kolovrat jako prototyp barokního aristokrata, politika a diplomata \(muni.cz\)](#)>. nestr.

⁶³ Na Borohrádku roku 1701 zemřel, ale pohřben byl v Praze. Viz BORŮVKA, V. – KRÁM, J. – PAVEL, J. *Dějiny Rychnova a pánů z Kolovrat*, s. 55. a DRAŠNAR, V. *František Karel Libštejnský z Kolovrat*, s. 31.

⁶⁴ PISTOROVÁ, Z. *Maliřská a sochařská výzdoba kostela Archanděla Michaela*, s. 11.; POCHE, E. *Umělecké památky Čech I.*, s. 104. a MATUŠÍKOVÁ, L. – KUKÁNOVÁ, Z. – ZAHRADNÍKOVÁ, M. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651: Hradecko-Bydžovsko I.* Online. Národní archiv, 2017, [cit. 7.2.2024]. URL: <[Hradec1 \(nacr.cz\)](#)>. s. 25-36. O jakého konkrétního architekta se jedná, se literatura nezmiňuje.

⁶⁵ MUSIL, F. – SVOBODA, L. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, s. 24-25. a Dům pro seniory Borohrádek. *Historie domova Borohrádek*. Online. [cit. 23.2. 2024]. URL: <[Historie a současnost \(domovynaorlici.cz\)](#)>.

navrhovanými adepty byl kromě Karla také Václav Záruba z Hustířan a o úřad se také ucházel Bernard Hertvík Čertorejský z Čertorej, ale zabránila mu v tom smrt 5. února 1654.⁶⁶ Ve své publikaci ještě Sedláčková doplňuje, že si Ferdinand Ludvík zažádal o propuštění z úřadu, ale neuvádí důvod.⁶⁷ Antonín Rybička jej ve svém soupisu hejtmanů neuvádí vůbec.⁶⁸

Ferdinand Ludvík nevladl v Chrudimském kraji žádné statky, avšak Libštejnští z Kolovrat vlastnili v kraji Zámrsk a lze je tak řadit do regionální šlechty, avšak Ferdinanda Ludvíka ne. V úřadu hejtmana Chrudimského kraje se také objevil v letech 1666-1669 Leopold Oldřich, mladší bratr Ferdinanda Ludvíka, se sídlem na Zámrsku. Mohlo být pro něj motivací jmenování Ferdinanda Ludvíka do úřadu, ačkoli ten v úřadu setrval jen krátce.

Sídlem, po kterém se Ferdinand Ludvík psal, byl Borohrádek. Zdejší sídlo mělo podobu jednopatrového renesančního domu. Borohrádek se nacházel v Hradeckém kraji a pro výkon krajského úřadu bylo nutné sídlit v kraji, ve kterém byl úřad vykonáván. Zdali byl toto důvod, proč zažádal o odstoupení z úřadu se v dostupné literatuře potvrdit nepodařilo. V souvislosti s nutností sídla v kraji se nabízí otázka, zdali se po Borohrádku jen formálně nepsal a nesídlil v době výkonu úřadu krajského hejtmana na Zámrsku, který se nacházel v Chrudimském kraji a koupil jej jeho otec Albrecht. Ten roku 1648 zemřel a Zámrsk zdědil jeho syn Albrecht (mladší bratr Ferdinanda Ludvíka).⁶⁹ Ten vlastnil Zámrsk do své smrti roku 1656 a Zámrsk o rok později od svých bratrů odkoupil Leopold Oldřich, který zde založil zámorskou linii.⁷⁰ Je tedy nepravděpodobné, že sídlil na Zámrsku, jelikož jej vlastnili jeho bratři. Další motivací by mohlo být získání lepšího a významnějšího postu v řádu maltézských rytířů. Avšak ani tento důvod či jiné důvody motivace k odstoupení z této funkce se potvrdit nepodařilo.

V případě Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat a jeho sídla na Borohrádku se stavební či jiné úpravy sídla v souvislosti se jmenováním do úřadu krajského hejtmana se potvrdit nepodařilo, ačkoliv za tak krátkou dobu v úřadu by ani pravděpodobně žádné úpravy sídla nestihl. Taktéž se v případě Ferdinanda Ludvíka nepodařilo prokázat přistěhování do kraje či blíže krajskému městu Chrudim.

⁶⁶ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 55, 56, 241.

⁶⁷ Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641–1849*, s. 234 a 257.

⁶⁸ RYBIČKA, A. Hejtmané bývalého kraje Chrudimského, s. 227. V roce 1654 zde uvádí Bernarda Hertvíka Čertorejského z Čertorej, který však 5. února 1654 zemřel.

⁶⁹ Sedláček zmiňuje Alberta a jeho smrt 1656. Borůvka zmiňuje Albrechta (syn Albrechta; mladší bratr Ferdinanda Ludvíka), avšak smrt datuje 1650. Pravděpodobnější rok smrti je 1656, jelikož Zámrsk získal k roku 1657 Leopold Oldřich (mladší bratr). Albrecht (1627, Innsbruck – 1650/1656, Samur). Srov SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze I.*, s. 227–228. a BORŮVKA, V.–KRÁM, J.–PAVEL, J. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*, s. 55.

⁷⁰ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze I.*, s. 227–228. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 56.

2.2 Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé

Hejtman Chrudimského kraje: 1657-1658

Sídlo: Rychmburk 1650-1659, nejsou doloženy stavební úpravy

Bohuslav Ferdinand celým jménem Bohuslav Ferdinand Leopold hrabě Berka z Dubé a z Lipého, žil mezi lety ??-1659.⁷¹ Narodil se jako jediný syn Václava Ignáce a jeho manželky Apoleny Ludmily, rozené Hořnatecké z Dobročovic. Oženil se s Marií Eliškou Vchynskou ze Vchynic, se kterou měl dvě dcery.⁷² Vykonával funkci krajského hejtmana Chrudimského kraje v letech 1657-1658 se sídlem na hradu Rychmburk.⁷³ Berkové z Dubé byli často jmenováni do úřadu krajského hejtmana Chrudimského kraje se sídlem na hradě Rychmburk.⁷⁴

Berkové z Dubé jsou starý český rod pocházející z rodu Ronovců. Zakladatelem rodu byl Hynek (1249-1306), který byl ke sklonku svého života pražským purkrabím. Statky držel rod zejména na severu Čech, avšak v 15. a 16. století upevnil svou moc a rozšířil majetky. Rod se rozdělil do několika větví a členové zastávali významné zemské a dvorské úřady. V letech 1546-1616 se krajskými hejtmany Boleslavského, Chrudimského, Litoměřického a Prácheňského kraje stalo jedenáct Berků z Dubé.⁷⁵ V 18. století vymřeli Berkové žijící v Českých zemích.⁷⁶

Berkové drželi statky v severních a východních Čechách, ale i v Kladsku. Rodový majetek byl rozdělen do několika větví. V severních Čechách vlastnila jedna větev Housku, Kuřivody, Mšeno, Bezděz, Bělou a další statky. Další větve vlastnili Sloup, Českou Lípu, Rumburk a další statky. Mezi majetek Berků patřily také Doksy, Kokořín, Deštné a Vidim. Ve východních Čechách vlastnili panství především v Chrudimském kraji, kde jim patřilo panství Rychmburk, Slatiňany, Rosice, Dačice a Velké Meziříčí. Z panství Rychmburk spolu se třemi

⁷¹ Literatura rok narození nezmiňuje a uvádí také jako rok úmrtí rok 1654, to by však nemohl být hejtmanem Chrudimského kraje v letech 1657-1658, proto jako rok úmrtí uvádím rok 1659. Rok 1654 uvádí *Ottův slovník naučný* 3., s. 817. Avšak oba datумы uvádí např.: MAŠEK, P. *Šlechtické rody I.*, s. 70.; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrastí*, s. 60.

⁷² *Ottův slovník naučný* 3., s. 817. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze I.*, s. 86-87.

⁷³ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234.

⁷⁴ Týž. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 53-54.

⁷⁵ Zdeněk Berka na Rychmburce se úřadu krajského hejtmana za panský stav v Chrudimském kraji ujal nejméně čtyřikrát v letech 1556-1571 a od roku 1573-1575 také čtyřikrát Václav Berka na Rychmburce. V letech 1609-1610 se v Chrudimském kraji ujal krajského úřadu Burian Lev na Rychmburku. V Boleslavském kraji zastával úřad krajského hejtmana Zikmund Berka na Děvíně a Stránově v letech 1546-1563, Albrecht na Loukovci v letech 1574-1575, Aleš na Kuřívovcech a Bělé v letech 1583-1589, Bohuchval na Loukovci, Kuřívovcech a Bělé v letech 1600-1615, Václav na Deštně, Bezdězi a Vidimi 1611-1617. Srov. MAREŠ, P. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období*, nestr.

⁷⁶ MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník I.*, s. 105.; *Ottův slovník naučný* 3., s. 814.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 32. a MAREŠ, P. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období*, nestr.

městečky (Slatiňany, Rosice a Dačice) a dalšími 54 vesnicemi vytvořil roku 1623 Lev Burian Berka rodový fideikomis⁷⁷ a jako rezidenční sídlo užívali hrad Rychmburk. V Rosicích jsou v této době doloženy dvě tvrže, které sloužily jen k hospodářským účelům. Slatiňany byly z fideikomisu vyjmuty v roce 1660, kvůli potřebě peněz na zaplacení dluhů. Slatiňany byly v letech 1623-1660, kdy je vlastnili Berkové, spravovány z Rychmburku a zdejší zámek tak přestal být panským sídlem, byl několikrát vydrancován Švédy a pustl.⁷⁸

Bohuslav Ferdinand zdědil v roce 1650 po otci majetky ve východních Čechách, tedy berkovský fideikomis obsahující panství Rychmburk, Slatiňany a Rosice u Chrastí. V Rosicích u Chrastí nechal vystavět pozdně renesanční zámek.⁷⁹ V literatuře se také píše po Velkém Meziříčí, avšak zdali jej skutečně vlastnil nebo zde sídlil literatura nepotvrzuje.⁸⁰

2.2.1 Rychmburk

Chrudimský kraj, asi 26 kilometrů jihovýchodně od Chrudimi

První písemná zmínka o hradu pochází z roku 1325, kdy patřil blíže neznámému Tasovi a pánům z Mrdic (zmíněn Heřman z Mrdic). Tas nechal vybudovat hrad, který byl obdélníkového půdorysu, po všech stranách byl obklopen hradbami a skládal se ze dvou budov, věže a paláce. Z Tasova hradu se v dnešní stavbě zachoval hradní příkop, část hradeb, výklenek pro padací most a hradní věž. Během druhé poloviny 14. století jej vlastnili páni z Pardubic. Během první poloviny 15. století se hrad stal předmětem sporů o vlastnictví, až jej nakonec získal roku 1456 Jan Pardus z Vrátkova. Na přelomu 15. a 16. století vlastnili hrad Jindřich Šťastný (†1537) a jeho syn Vilém. Do této doby je kladena rozsáhlá gotická přestavba hradu a jeho následný požár. K další goticko-renesanční přestavbě došlo po roce 1520, kdy hrad vlastnili páni z Valdštejna a Hrubé Skály. Od poloviny 16. století náleží hrad Berkům z Dubé. Roku 1558 kupuje Rychmburk i s celým panstvím Zdeněk Berka z Dubé a Lipého a rod jej vlastní až do roku 1714. Berkové provedli někdy na počátku poslední čtvrtiny 16. století nástavbu válcové věže (bergfritu) a údajně po roce 1669 provedli rozsáhlou přestavbu, ze které

⁷⁷ Součástí fideikomisu byl i Budišov, o Budišov a Dačice se od roku 1655 vedl spor mezi hrabaty Berků na Rychburce a hrabaty Fürstenberky, kterým odkázala Budišov vdova po Matyáši Ferdinandovi Františkovi Berkovi z Dubé (†1644), Hypolita Františka Beková, rozená Fürstenberková († 1644). Spor se vedl až do roku 1714, kdy se za majitele Budišova, Dačic a Markvartic prohlásil Antonín František Berka z Dubé. Srov. HEBER, František Alexandr. *České hrady, zámky a tvrže V.: Východní Čechy*. Praha: Argo, 2023. s. 299.

⁷⁸ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrastí*, s. 60, 37.; HALADA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 41-42., ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 452.; KLÍMOVÁ, Radka. KLÍMOVÁ, Radka. *Heraldické památky bývalého meziříčského panství*. Diplomová práce. ÚPVHA FF Masarykova univerzita. Brno, 2010. s. 13. a KUČA, K. *Města a městečka 6.*, s. 673.

⁷⁹ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrastí*, s. 60.

⁸⁰ Viz SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrže I.*, s. 87. Berkové z Dubé vlastnili Velké Meziříčí v letech 1592-1649. Srov. KLÍMOVÁ, R. *Heraldické památky*, s. 13.

je možné identifikovat pouze úpravu kaple. Roku 1718 se dostal hrad do rukou Kinských, nebyl využíván a pustl. Již v polovině 18. století hrozilo zřícení věže a hrad byl bez střech, a tak došlo za Filipa Kinského v letech 1793-1998 k barokní úpravě, kterou byl hrad upraven do dnešní podoby.⁸¹

Již první majitel Rychmburka, Zdeněk (†1572), jeho syn Václav (†1600) i jeho vnuk Lev Burian (†1625) byli často zařazováni mezi chrudimské hejtmany se sídlem na Rychmburce.⁸² Burian Lev Berka z Dubé přikupuje roku 1611 k Rychmburku, který zdědil po otci, rosické panství, roku 1622 také dačické panství a roku 1623 také panství Slatiňany. Jak již bylo zmíněno roku 1623 z tohoto majetku vytvořil rodový fideikomis, který po jeho smrti roku 1626 zdědil jeho syn Matyáš Ferdinand, po jeho smrti roku 1644 byly spory o pozůstalé panství, které nakonec připadlo Václavu Ignáci a jeho manželce Apoleně Ludmile, po kterých roku 1650 rodový fideikomis zdědil Bohuslav Ferdinand.⁸³

Bohuslav Ferdinand vlastnil Rychmburk od roku 1650 až do své smrti roku 1659. Dědičkou berkovského fideikomisu se po smrti Bohuslava Ferdinanda stala jeho dcera Františka Božena Rosalie Berková, která byla provdána Kinská.⁸⁴

Hrad Rychmburk je dnes turistickým cílem a je upraven pro návštěvníky, kteří zde mohou navštívit hradní expozici.⁸⁵

2.2.2 Rosice u Chrasti

Chrudimský kraj, 11 kilometrů jihovýchodně od Chrudimi

Panství Rosice bylo součástí berkovského fideikomisu zřízeného v roce 1623 spolu s panstvím Rychmburk a Slatiňany. Ve vlastnictví Berků z Dubé bylo panství Rosice od roku 1611 do roku 1714, kdy jej získal Václav Norbert Octavian Kinský.

Bohuslav Ferdinand vlastnil panství v letech 1651-1659 a pravděpodobně jej zdědil po svém otci Václavu Ignáci (1608-1647), avšak mezi lety 1647-1651 je majitelkou panství jeho matka. Bohuslav Ferdinand zde nechal vystavět nové sídlo v letech 1651-1653/54 a objekt byl

⁸¹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 427-429.; SLAVÍK, Jiří. *Zkrácený stavebně historický průzkum: obnova pláště mostu a parkánové hradby hradu Rychmburk, Předhradí č. p. 17.* listopad 2000–leden 2001. Dostupné na ÚOP Pardubice. s. 4. a DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů.* Vydání 2. Praha: Libri, 2002. s. 489.

⁸² SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 53-54.

⁸³ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrasti*, s. 6-7. a CHYTIL, K. *Soupis památek XI.*, s. 185.

⁸⁴ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrasti*, s. 38.

⁸⁵ *Hrad Rychmburk.* Online. [cit. 28.2. 2024]. URL: <[Hrad Rychmburk](#)>.

dokončen ke konci 50. let 17. století. Zámek byl založen jako novostavba bez vazeb na starší sídlo a využití jakýchkoliv starších konstrukcí. V Rosicích se nacházely dvě tvrze, které jsou současně doloženy v 16. století, avšak starší tvrz byla nahrazena mladší tvrzí, která pravděpodobně zanikla v polovině 17. století, tedy ve stejné době, kdy byl vystavěn zámek. Obě tvrze se nacházely mimo areál zámku.⁸⁶

Zámek byl neveliký, určený spíše pro kratší pobyty užší rodiny vlastníka objektu. Jednalo se o jednopatrovou budovu obdélného půdorysu, kdy v prvním patře byly pokoje pro vrchnost, kaple a jídelna, pokoje pro vrchnost se nacházely i v přízemí (např. dámský pokoj), v přízemí byla také kancelář a kuchyně. Provozní zázemí, jako například prostory pro správu a ubytování úředníků pro správu paství, pokoje pro služebnictvo a hospodářské budovy, bylo pravděpodobně umístěno v okolí objektu v samostatných stavbách. Z doby výstavby zámku se stavba v hlavních rysech zachovala dodnes, avšak zámek byl rozšířen. K budově bylo přistavěno druhé křídlo v roce 1728, tedy v době, kdy byl ve vlastnictví Kinských.⁸⁷ Dnes je objekt součástí zemědělského družstva v Rosicích u Chrasti.

2.2.3 SHRNUTÍ – Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé a Rychmburk

Bohuslav Ferdinand zastával úřad krajského hejtmana Chrudimského kraje v letech 1657-1658, v roce 1659 zemřel. Psal se po Rychmburku, který zdědil spolu s rodovým fideikomisem po svém otci Václavu Ignáci (†1647) v roce 1650. V dědictví získal i statek Rosice u Chrasti, které se nacházejí asi o 15 kilometrů blíže Chrudimi než Rychmburk a nechal zde v polovině 17. století vystavět nový renesanční zámeček. Typologicky se jednalo o pozdně renesanční či raně barokní venkovskou vilu, která sloužila pravděpodobně jen ke krátkodobým chvilkovým pobytům užší rodiny vlastníka. S výstavbou začal kolem roku 1651, tedy rok poté co získal panství Rychmburk spolu s rodovým fideikomisem, a objekt byl dostavěn do poloviny 50. let 17. století.⁸⁸

Berkové z Dubé byli regionální šlechtou a zastávali úřad krajského hejtmana Chrudimského kraje pravidelně a opakovaně se sídlem na Rychmburce, který byl jejich rodovým sídlem již od roku 1558. V úřadu byl již strýc Bohuslava Ferdinanda (Burian Lev), dále otec a děd Buriana. Rod patřil mezi nejbohatší a nejváženější rodiny v předbělohorském období, a proto byli Berkové do úřadu nasazování opakovaně, v pobělohorském období se

⁸⁶ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrasti*, s. 6, 37 a 60.; POCHE, E. *Umělecké památky Čech III.*, s. 236. a Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Tvrziště Rosice*. Online. [cit. 13.3. 2024]. URL: <<http://isad.npu.cz/rosice-tvrziste2-13111>>.

⁸⁷ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrasti*, s. 60, 62 a 63.

⁸⁸ Tamtéž, s. 3, 7, 60, 62.

situace nezměnila a v úřadu krajského hejtmána se stále objevuje významná regionální aristokracie, a tak není překvapení, že se v úřadu objevil i Bohuslav Ferdinand. Navíc panství Rychmburk bylo jedním z největších panství v Chrudimském kraji.⁸⁹

V případě Bohuslava Ferdinanda lze potvrdit, že si vystavěl sídlo blíže ke krajskému městu, tedy městu Chrudim. Sídlo si nechal vystavět v Rosicích u Chrasti, jednalo se o jednopatrovou budovu obdélného půdorysu, která však nesloužila jako rezidenční sídlo, ale byla určena spíše jen pro kratší pobyt. Z tohoto lze předpokládat, že se zde zdržoval při cestě z Rychmburku do Chrudimi případně při jiných cestách po kraji. V blízkosti Chrudimi vlastnil také Slatiňany se zdejším zámekem, ten však byl zpustlý a v letech 1639-1648 několikrát vydrancován švédským vojskem.⁹⁰

Žádné stavební úpravy na hradu Rychmburk či ve Slatiňanech v době vlastnictví Bohuslava Ferdinanda se v dostupné literatuře potvrdit nepodařilo. Naopak se podařila prokázat výstavba zámečku v Rosicích u Chrasti, kterou však nelze přímo spojovat se jmenováním do úřadu krajského hejtmána, jelikož úřad vykonával v letech 1657-1658 a zámeček zde nechal vystavět 1651-1653/54. Ačkoliv mohl se jmenováním již předem počítat, protože jeho rod zastával úřad pravidelně a pro tyto případy si zde mohl nechat sídlo vystavět. A také je možné, že Berkové dříve využívali tvrz, která zde stávala, avšak dle literatury sloužila jen hospodářským účelům a zanikla v polovině 17. století,⁹¹ tedy v době, kdy byl vystavěn zámeček. Bohuslav Ferdinand si tedy zde mohl vystavět pro své potřeby lepší a honosnější sídlo, než byla zdejší tvrz.

⁸⁹ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáni v Čechách (1537–1848)*, s. 39, 53-54.

⁹⁰ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 452.

⁹¹ V Rosicích byly tvrze dvě, avšak mladší tvrz nahradila starší během 16. století. Viz VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Rosice u Chrasti*, s. 6 a 60. a Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Tvrziště Rosice*. Online. [cit. 13.3. 2024]. URL: <<http://isad.npu.cz/rosice-tvrziste2-13111>>.

2.3 Rudolf Václav h. ze Schönfeldu

Hejtman Chrudimského kraje: 1683-1684

Sídlo: Seč (1663-1684), doložena stavba soukromé kaple k roku 1676

Rudolf Václav žil v letech 1627-1684.⁹² Na rodil se jako prvorozený syn Mikulášovi ze Schönfeldu a Josině de Couriers, rozené de Heede. Roku 1666 se oženil s Magdalenou Viktorií hraběnkou z Valdštejna, se kterou měl tři děti, jmenovitě Marii Viktorii, Františka Josefa a Josefa Rudolfa. Roku 1678 byl povýšen do hraběcího stavu. Byl radou české komory a v roce 1683-1684 vykonával úřad krajského hejtmána Chrudimského kraje.⁹³

Ze Schönfeldu byl rod pocházející z Lotrinska, jehož původní jméno bylo de Serain-Chaimp. První c Čechách byl Niclas (Mikuláš), který se stal císařským důstojníkem v době třicetileté války a zapojil se do bojů v západních Čechách. Za vojenské zásluhy při bojích byl roku 1639 povýšen do stavu svobodných pánů s predikátem „von Schönfeld“ (ze Šenfeldu/Schönfeldu), což je poněmčená forma jeho jména. Roku 1643 získal inkolát a zakoupil řadu zkonfiskovaných statků, například panství Nasavrky a Seč.⁹⁴ Byl radou české komory a nejvyšším mincmistrem, prováděl rekatolizaci v Jáchymově a roku 1648 se vyznamenal při obraně Prahy před Švédy. Se svou manželkou Josinou, rozenou de Heede, měl tři dcery a jednoho syna Rudolfa Václava, jeho manželka však měla z prvního manželství ještě syna Ferdinanda.⁹⁵ Syn Rudolfa Václava František Josef, jehož syn Josef zemřel velmi mladý (1726-1733), zemřel roku 1737 a s ním vymřel i rod Schönfeldů po meči.⁹⁶

Schönfeldové vlastnili statky ve východních a severních Čechách. Ve východních Čechách vlastnili Seč, Trhovou Kamenici, Nasavrky. V severních Čechách vlastnili Krásný les (Schönwald), Velké a Malé Chvojno, Předlice, Petrovice. Všechny statky zdědil Rudolf Václav

⁹² Rodokmen Valdštejnů. *Rožďalovická linie Valdštejnů I.* Online. [cit. 27.1.2024]. URL:<[140004845.pdf \(cuni.cz\)](#)>. Podle zprávy jeho spoluhejtmána za rytířský stav Jana Václava Cellera z Rosenthalu zemřel 5.8. 1684. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234 a 257.

⁹³ SEDLÁČKOVÁ, Hana. *Auersperská doména Nasavrky: příspěvek k formování lesní správy velkostatku v 19. století*. Disertační práce, HU FF Masarykova univerzita v Brně. Brno, 2020. s. 21–22.; MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 250. a MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 195. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234

⁹⁴ Koupí zkonfiskovaného majetku nalezneme v literatuře MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 250. a MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 195. Avšak toto vyvrací Sedláčková Hana ve své disertační práci, kde popisuje, že po smrti Františka de Couriers v roce 1632, prvního manžela Josiny, statky Seč a Nasavrky zdědil jich syn Ferdinand a po jeho smrti roku 1646 připadl majetek roku 1649 dle závěti jeho mladšímu bratrovi Emanuelovi, který byl však psychicky nemocný a byl pod opatrovnictvím matky nebo švagrové a brzy umírá. Po jeho smrti připadl majetek jeho matce, která se podruhé provdala za Mikuláše ze Schönfeldu a Mikuláš tak nabyl majetek sňatkem roku 1648. Srov. SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*, s. 20-21.

⁹⁵ Mikuláš byl druhým manželem Josiny. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*, s. 21.

⁹⁶ MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 250. a MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 195.

po smrti svých rodičů v roce 1663, včetně Seče, po které se psal v době výkonu úřadu krajského hejtmana. Roku 1683 přikoupil ke zděděným statkům od sester Dobřenských také statek vorelský.⁹⁷ Majetek rodu hojně rozšířil až syn Rudolfa Václava, František Josef, který zdědil statky po svém otci.⁹⁸

2.3.1 Seč

Chrudimský kraj, asi 16 kilometrů jihozápadně od Chrudimi

Seč je poprvé doložena k roku 1318, kdy ji vlastnil Věnek (Svěněk) ze Seče a znovu je připomínána roku 1440 ve spojitosti se jménem Jana ze Seče. Věnek a Jan patřili mezi nižší šlechtu (zemani) a v Seči vlastnili jen dvůr, nevystavěli si zde sídlo či tvrz. První zmínky o tvrzi pocházejí z roku 1577, kdy si z bývalé rychty nechal vystavět sídlo v podobě renesančního domu Václav Robmháp ze Suché. Samotná budova zámku tak pochází z let 1564-1577. Tento dům nechal na renesanční zámek přestavět Karel Záruba z Hustiřan někdy kolem roku 1610, kdy se jednalo o patrovou budovu obdélného půdorysu. V roce 1628 koupil zámek František de Couriers, který již vlastnil nedaleké Nasavrky. V roce 1702 spojil František Josef ze Schönfeldu sečské panství s nasavrckým a sídlem správy se dočasně stal sečský zámek. Po smrti Kateřiny ze Schönfeldu roku 1654 (dcery Františka Josefa), provdané za Jana Adama z Auerspergu, byla správa panství přesunuta do Nasavrky a ve druhé polovině 18. století se tak zámek proměnil na hospodářskou budovu a sloužil jako sýpka a skladiště. V 19. století se v něm dokonce nacházel ovčín.⁹⁹

Seč získal Rudolf Václav spolu s dědictvím po smrti svých rodičů roku 1663. Jeho otec Mikuláš získal Seč v roce 1648, kdy se oženil s Josinou, rozenou de Heede, které patřily statky Seč a Nasavrky.¹⁰⁰ Rudolf Václav nechal na zámku zřídit soukromou kapli, která je doložena

⁹⁷ Orel – součástí statku byla tvrz a sídlo ve Vorli, vesnice Vorel, Lukavička, Visky, Laučky a Radechlín s kostelem sv. Jirí nad Vorlí, kostelíček Navštívení Panny Marie ve Vorli a dvůr poplužní s pivovarem, chmelnicí, zahradami a ovčínem. Viz. RYBIČKA, Antonín. Další procházky v okolí chrudimském: 6. Vorel. In *Památky archeologické a místopisné* 7, 1855, č. 7, s. 320-321.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*. s. 22. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 250.

⁹⁸ SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*, s. 19.; NOHEJLOVÁ, Lucie. *Možnosti využití kulturního dědictví v Krásném Lese v Krušných horách*. Diplomová práce. FPH Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha, 2019. s. 32, 33. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 45, 271, 294, 312, 393, 417, 439-440, 452, 502, 546, 579, 582.

⁹⁹ KOŠINOVÁ, Nikola. *Šlechtické znaky na stavebních památkách v okrese Chrudim*. Bakalářská práce, HIU FF Univerzita Hradec Králové. Hradec Králové, 2019. s. 78.; ŠIMEK, T. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 439-440.; KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 583.; VESELÁ, Hana a kol. *Město Seč*. Seč, 2018. s. 17. a Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Zámek Seč*. Online. [cit. 15.2. 2024]. URL: <<https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-12900526>>.

¹⁰⁰ Josina de Heede byla vdovou po Františku de Couriers. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*. s. 19-21.

k roku 1676.¹⁰¹ V době jeho smrti v roce 1684, byli ještě oba jeho synové nezletilí, a tak majetek spravovala jeho manželka Magdalena Viktorie z titulu poručnice jejich synů. Po dosažení zletilosti roku 1701 zdědil Seč a Nasavrky František Josef.¹⁰²

Zámek je jednopatrová budova půdorysu písmene L, kdy druhé křídlo zámku bylo přistavěno někdy v roce 1839. V 60.-70. letech 20. století byl zámek opraven.¹⁰³ Dnes je objekt využíván jako sídlo městského úřadu města Seč.

2.3.2 SHRNUTÍ – Rudolf Václav h. ze Schönfeldu a Seč

O Rudolfu Václavovi a o jeho sečském sídle nezmiňuje literatura mnoho informací. Rudolf Václav vykonával úřad krajského hejtmana pouze jeden rok, konkrétně v letech 1683-1684, to z důvodu jeho smrti v roce 1684. Seč získal jako dědictví po smrti svých rodičů roku 1663. Jako stavební úpravu sečského zámku v době, kdy ji vlastnil Rudolf Václav literatura zmiňuje pouze zřízení soukromé kaple, která je doložena k roku 1676 a nelze spojovat se jmenováním do úřadu krajského hejtmana.

Rudolfa Václava lze řadit mezi regionální šlechtu, v Chrudimském kraji vlastnil několik statků, kromě Seče vlastnil také Nasavrky, které se nacházejí asi o 6 kilometrů blíže Chrudimi než Seč. S tím se nabízí otázka, zdali Rudolf Václav nesídlil na Nasavrkách. Ovšem za Schönfeldů bylo nasavrecké panství spravováno ze Seče, na zámku v Nasavrkách pobývali jen zřídka.¹⁰⁴ Naproti tomu Kuča zmiňuje, že sečský zámek v letech 1628-1702 sloužil výhradně k hospodářským účelům, avšak toto vyvrací již zmiňovaný fakt, že si zde Václav Rudolf nechal vystavět kapli k roku 1676 a také fakt, že nechal v kostele sv. Vavřince v Seči vyhotovit křtitelnicí k roku 1669.¹⁰⁵ Navíc zde sídlil i jeho syn František Josef, který ze Seče spravoval celé nasavrecké panství, a tudíž lze předpokládat, že zde sídlil i Rudolf Václav.

V případě Rudolfa Václava známe podobu jeho sídla v Seči, jednalo se o renesanční patrovou budovu obdélného půdorysu. Dále pro nedostatek informací nelze potvrdit stavební úpravy sídla v souvislosti se jmenováním do úřadu krajského hejtmana a ani jeho přistěhování blíže ke krajskému městu Chrudim. Otázky by mohl zodpovědět hlubší pramenný výzkum.

¹⁰¹ Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Zámek Seč*. Online. [cit. 15.2. 2024]. URL: <<https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-12900526>>.

¹⁰² SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*. s. 24.

¹⁰³ KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 583. a ŠIMEK, T. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 439-440.

¹⁰⁴ V polovině 18. století, po smrti Kateřiny ze Schönfeldu (dcery Františka Josefa), bylo centrum správy přesunuto do Nasavrka a zdědil jej její manžel Jan Adam z Auerspergu. Sečský zámek se tak stal hospodářským centrem a zámek v Nasavrkách nabýval na významu. Viz ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 318 a 440.

¹⁰⁵ KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 583. a CHYTIL, K. *Soupis památek XI.*, s.194-196.

2.4 Jan Václav Celler z Rosenthalu

Hejtman Chrudimského kraje: 1689-1698

Sídlo: Trojovice 1665-1705 (1681), oprava tvrže po roce 1665

Jan Václav žil mezi lety ??-1705.¹⁰⁶ Narodil se jako první syn Janu Rudolfovi. Jan Václav měl za manželku Annu Boženu, rozenou Puchartovou z Voděrad, se kterou neměl žádné děti. Mezi lety 1683-1688 vykonával funkci hejtmána Chrudimského kraje za rytířský stav a poté plynule navázal na výkon úřadu za panský stav v roce 1689, kdy byl také povýšen do panského stavu.¹⁰⁷ Vykonával také funkci přisedícího zemského soudu a císařského radu. V krátké době po dostavbě zámku v Hrochově Týnci se jeho zdravotní stav velmi zhoršil a zemřel roku 1705 jako bezdětný vdovec. Veškerý svůj majetek v závěti odkázal premonstrátskému klášteru v Hradisku u Olomouce s tím, aby z výtěžku panství byl držen určitý počet kněží v kostele na sv. Kopečku u Olomouce.¹⁰⁸

Cellerové z Rosenthalu (Zellerové, Celarové) byla německá novoštitná rodina, erb a erbovní list na predikát z Rosenthalu jako první obdržel v roce 1596 Kašpar a v roce 1600 byl i spolu se svými bratry Melicharem a Hanušem povýšen do šlechtického stavu. V roce 1607 byli povýšeni do rytířského stavu za své věrné služby úředníků u císařského dvora Rudolfa II. v Praze. Rod v 18. století vymřel v osobě Jana Václava Cellera z Rosenthalu.¹⁰⁹

Cellerové z Rosenthalu vlastnili statky nejen v Čechách, ale i na Moravě. Otec Jana Václava (Jan Rudolf) vlastnil na Moravě Krucemburk (1667), Konice u Prostějova a Stražisko (1680-1685), Ludeřov a Ratibořice na Znojemsku (1683-1684). V první polovině 17. století vlastnili také Hrochův Týnec, Trojovice, Krakov a Petrovice u Rakovníka.¹¹⁰

Jan Václav vlastnil v Chrudimském kraji Trojovice (1665-1681), po kterých se také psal, Hrochův Týnec (1681-1705) a dvůr Cellerovský v Chrudimi Na Novém městě (1684).¹¹¹

¹⁰⁶ Mnoho životopisných dat o Janu Václavovi neexistuje, včetně data narození.

¹⁰⁷ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 57. a Týž. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623–1641–1849)*, s. 234 a 257. 10.3. 1689 navrhován místo Romedia Konstantina h. z Thunu a 5. 5. 1689 jmenován po povýšení do panského stavu.

¹⁰⁸ VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – RŮŽIČKOVÁ, Renata. *Stavebně historický průzkum zámku č.p. 1 v Hrochově Týnci*. Pardubice, 2011. s. 7.

¹⁰⁹ MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník I.*, s. 143. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 491.

¹¹⁰ MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 491.

¹¹¹ Dvůr patřil již Kašparu Cellerovi, avšak po jeho smrti jej roku 1651 paní Anna Cellerová, rozena Kořenská z Terešova, prodala manželům Flajšmanovým. K roku 1684 je dvůr opět doložen ve vlastnictví Cellerů, konkrétně v osobě Jana Václava Cellera. Viz NOVOTNÁ, Lenka. *Příspěvek k dějinám Chrudimi za třicetileté války – léta 1639–1648*. Bakalářská práce, UHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2013. s. 90.; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA,

2.4.1 Trojovice

Chrudimský kraj, 9 kilometrů východně od Chrudimi

První zmínka o Trojovicích pochází z roku 1244, kdy je vlastnil Jan z Trojovic. Tvrz je poprvé připomínána v roce 1538, kdy ji Řehoř z Pouchobrad prodával s dvorem a částí vsi Mikulášovi Purkartovi z Voděrad. Již v této době byla pustá a novou tvrz v místech původní zaniklé tvrže postavil Jan Talacko po roce 1559 a poprvé je zmíněna v jeho poslední vůli z roku 1592. Poté se vystřídala řada majitelů a v roce 1629 je získali Cellerové z Rosenthalu, kdy Kašpar Celler koupil i druhou půlku vsi, a tak ves spojil v jeden celek pod jednoho majitele. Kašpar již od roku 1623 vlastnil panství Hrochův Týnec, jehož součástí byly i dva dvory v Trojovicích. Po Kašparově smrti si panství v roce 1641 rozdělili jeho synové Jan Kašpar a Václav Karel. Trojovice připadly Janovi spolu s Bezděkovem, Řepníky, Třemošicí a Zádoly.¹¹²

Po spojení Trojovic přestala být tvrz obývána a pustla, v roce 1639 byla vydrancována Švédy a k její opravě došlo až po roce 1665, kdy ji získal Jan Václav a usídlil se zde se svou manželkou. Jan Václav také nechal ve vsi postavit pivovar ve druhé polovině 17. století, na budově je ve štítu umístěn znak Cellerů s letopočtem 1681. V roce 1681 Jan Václav s manželkou připojili opět Trojovice k Hrochovu Týnci a tvrz byla definitivně opuštěna, zpuskla a zanikla.¹¹³

Tvrz stávala mezi bývalým pivovarem (dnes č. p. 65) a mlýnem (dnes č. p. 62). Dnes zde nalezneme hřiště a travnatou plochu. Tyto terénní úpravy proběhly ve druhé polovině 20. století a terénní konfigurace tak byla výrazně pozměněna.¹¹⁴

2.4.2 Hrochův Týnec

Chrudimský kraj, asi 8 kilometrů východně od Chrudimi

Hrochův Týnec vlastnil Jan Václav s Annou Boženou mezi lety 1681-1705. Panství získali od bratra Anny Boženy, Jaroslava Purcharta Voděradského z Voděrad, který sídlil v nedalekých Slatiňanech. Rod Cellerů vlastnil Hrochův Týnec od roku 1623, kdy jej koupil Kašpar Celler. Součástí panství byla tvrz v Hrochově Týnci s příslušenstvím, dva dvory

B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 213. a KOBETIČ, Pavel – PAVLÍK, Tomáš – ŠULC, Ivo. Chrudim: Vlastivědná encyklopedie. Praha, 2005 s. 184.

¹¹² VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 6. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 495.

¹¹³ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 6.; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 495.; CHYTILOV, K. *Soupis památek XI.*, s. 209. a KOŠÍNOVÁ, N. *Šlechtické znaky*, s. 82.

¹¹⁴ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 495. a Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Tvrz Trojovice*. Online. [cit. 29. 2. 2024]. URL: <[tvrz_archeologicke_stopy - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](https://pamatkovykatalog.cz)>.

v Trojovicích, tvrz Bezděkov s poplužním dvorem městečko Týnec a vsi Střítež, Hluboká, Bezděkov, Liběčina, Řepníky, Třemošnice, Zádoly a roku 1629 byl přikoupen statek Trojovice. Po smrti Kašpara si panství rozdělili jeho synové Jan Kašpar a Václav Karel. Tvrz Hrochův Týnec připadla Václavovi spolu s dvorem a dále dvůr Šitnovský, dvůr Židovský, dvůr na předměstí chrudimském, dům v Praze na Příkopech, městečko Týnec, vsi Čankovice, Liběčina, Střítež a Hluboká.¹¹⁵

O stavbě zámku se nedochovaly žádné písemné prameny, ovšem podoba zámku je zachycena na portrétu Jana Václava vyhotoveného na přelomu 17. a 18. století. Podle obrazu, který však je dnes nezvěstný, byl zámek prostá jednopatrová barokní budova obdélného půdorysu s valbovou střechou. A dle obrazu lze tedy doložit, že na přelomu 17. a 18. století již zámek stál. Zámek nahradil původní sídlo, tedy tvrz, která stávala jihovýchodně od zámku a pravděpodobně zanikla v první polovině 17. století. V této době již vlastnili Hrochův Týnec Cellerové. Hrochův Týnec byl několikrát mezi lety 1639-1648 vydrancován švédským vojskem a poté tvrz zanikla.¹¹⁶

Po smrti Jana Václava roku 1705 získal panství i se zámkem premonstrátský klášter v Hradisku u Olomouce, zámek byl za jeho působení rozšířen a přestavěn. Klášter držel Hrochův Týnec až do roku 1784, kdy byl klášter zrušen. Zásadní přestavbou prošel zámek v roce 1878-1879 a poté v letech 1924-1925, kdy z původní podoby zámku zůstal zachován jen interiér kaple a ostatní části původního zámku byly změněny.¹¹⁷

V Hrochově Týnci se nachází kostel sv. Martina Biskupa, kterého je součástí i Cellerovská kaple. Tu založila roku 1680 Anna Božena, rozená Puchartová z Voděrad, manželka Jana Václava. Pod kaplí je zřízena Cellerovská hrobka, ve které je pohřbena Anna Božena, její manžel Jan Václav Celler a Karel Antonín Celler. Roku 1704 byla také přičiněním Anny Božena zřízena v Hrochově Týnci fara, ovšem až po dokončení výstavby zámku.¹¹⁸

V zámku byl od roku 1949 do roku 2010 dětský domov a dnes se v objektu nachází městská knihovna.¹¹⁹

¹¹⁵ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 6-7 a 213. a KUČA, K. *Města a městečka II.*, s. 323.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 7, 213.; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 143. a POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I.*, s. 472. Poche E. uvádí, že zámek je z konce 17. století a poté je přestavěn a rozšířen řádem premonstrátů z Hradiště u Olomouce do roku 1717.

¹¹⁷ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 23.

¹¹⁸ CHYTIL, K. *Soupis památek XI.*, s. 216-217. a VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 213.

¹¹⁹ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B.– RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 4.

2.4.3 SHRUTÍ – Jan Václav Celler z Rosenthalu a Trojovice

Jan Václav vykonával úřad krajského hejtmána Chrudimského kraje za panský i rytířský stav a pocházel z regionální šlechty. Za rytířský stav jej vykonával mezi lety 1683-1688 se sídlem na Trojovicích a poté plynule navázal na výkon úřadu za panský stav, který vykonával mezi lety 1689-1698 a také se psal po Trojovicích. Avšak dle zjištěných informací v době výkonu úřadu za rytířský i panský stav na Trojovicích nesídlil. Roku 1681 totiž s manželkou získali Hrochův Týnec a k témuž roku je také Trojovická tvrz uváděna jako opuštěna.

Jan Václav vlastnil Trojovice od roku 1665 až do své smrti roku 1705, kdy zemřel bezdětný a ovdovělý a veškerý svůj majetek odkázal premonstrátskému klášteru v Hradisku u Olomouce. Při koupi Trojovic bylo sídlo pusté a vydrancované, a tak bylo nutné jej opravit. K opravám skutečně došlo, avšak v jakém rozsahu se dostupná literatura nezmiňuje. V opravené tvrzi se Jan Václav usídlil se svou manželkou a nechal v Trojovicích vystavět pivovar. Roku 1681 získali manželé nedaleký Hrochův Týnec a Trojovice k němu připojili, tímto rokem také zprávy o Trojovické tvrzi mizí, tvrz byla opuštěna a Jan Václav se i s manželkou přestěhoval. Otázkou je, zdali se Jan Václav s manželkou přesunul do Hrochova Týnce nebo do Chrudimi, kde vlastnili Cellerovský dvůr, který je doložený v jeho vlastnictví k roku 1684. Vzhledem k výstavbě zámku v Hrochově Týnci až ke konci 17. století, je pravděpodobné, že se Jan Václav z Trojovic přesunul na dvůr do Chrudimi a mohl tak vystavět zámek v Hrochově Týnci, jelikož tvrz v Hrochově Týnci již zanikla, a tak zde neměl kde sídlit.¹²⁰ Od roku 1684 máme doložený Cellerovský dvůr v Chrudimi, Jan Václav byl zvolen do úřadu krajského hejtmána za rytířský stav v roce 1683, je tak pravděpodobné, že po čas výkonu této úřední funkce sídlil na dvoře v Chrudimi a po dostavbě zámku v Hrochově Týnci se přesunul tam. Avšak zajímavá je výstavba Cellerovské kaple v Hrochově Týnci roku 1680, ale vlastnictví panství až od roku 1681, jelikož jej vlastnil bratr Anny Boženy mohlo jít jen o formální převod mezi sourozenci a panství manželé spravovali již před rokem 1681.

V případě Jana Václava Cellera z Rosenthalu lze potvrdit přistěhování blíže krajskému městu Chrudim či přímo do Chrudimi v souvislosti se jmenováním do úřadu krajského hejtmána za rytířský stav. Dále lze potvrdit výstavbu sídla blíže krajskému městu Chrudim, konkrétně v Hrochově Týnci, kde nechal vystavět zámek, jednalo se o jednopatrovou barokní budovu obdélného půdorysu. Naopak stavební úpravy sídla v Trojovicích, po kterých se v době výkonu úřadu Jan Václav psal, nelze spojovat se jmenováním do úřadu a není známá podoba sídla.

¹²⁰ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. *SHP Hrochův Týnec*, s. 213.

2.5 Leopold Vilém h. z Valdštejna

Hejtman Chrudimského kraje: 1705/06-1710

Sídlo: Ronov nad Doubravou (1700-1710), nejsou doloženy stavební úpravy

Leopold Vilém (II.) žil v letech 1677-1748.¹²¹ Narodil se jako třetí syn Leopolda Viléma (I.) a Marie Alžběty, rozené Khuen – Belasi. Patřil k rožďalovické větvi Valdštejnů. Měl dvě manželky, jeho první manželkou byla Marie Barbora z Kaisersteina a jeho druhou manželkou byla Marie Antonie z Lichtenstein-Kastelkornu.¹²² Měl celkem 13 dětí, z nichž se dospělosti dožilo pouze 5.¹²³ Leopold Vilém vykonával funkci krajského hejtmana v letech 1706-1710¹²⁴ se sídlem na Ronově nad Doubravou. Jmenování do úřadu krajského hejtmana mohlo pomoci Leopoldu Vilémovi nastartovat kariéru v zemských úřadech.¹²⁵ O 9 let později, tedy v roce 1719, se s pomocí vlivnějšího a bohatšího příbuzného, Jana Josefa z Valdštejna z hrádecké linie Valdštejnů, stal hejtmanem na Starém Městě pražském a ve 20. a 30. letech působil jako dvořan saského kurfiřta a polského krále Augusta II., kde byl ve službách jeho manželky, habsburské arcivévodkyně Marie Josefy. Roku 1728 byl jmenován nejvyšším hofmistrem královny Marie Josefy a tuto funkci vykonával do roku 1734, kdy jej vystřídal hrabě Vratislav z Mitrovic, který tuto funkci plnil již před Leopoldem Vilémem. Během pobytu na sasko-polském dvoře si vysloužil udělení Řádu bílého orla roku 1729. Po návratu zpět do habsburské monarchie se snažil i nadále angažovat ve veřejném životě, chtěl se stát kladským hejtmanem. Psal žádosti a prosil o přímluvu císaře, aby mu byl úřad kladského hejtmana svěřen. Dočkal se, kladským hejtmanem byl jmenován roku 1736 a v této funkci vydržel až do obsazení kladského hrabství Prusy, z Kladska odešel roku 1741. V úřadu kladského hejtmana také završil svou kariéru a byla mu přiznána kariérní penze ve výši 3 000 zlatých ročně z kamerálního kvanta.¹²⁶

¹²¹ Zemřel roku 1748 v příhraničním městě Waidhofen an der Thaya a byl pohřben v místním farním kostele sv. Anny i s manželkou. Viz HRBEK, Jiří. *Proměny valdštejnské reprezentace: Symbolické sítě valdštejnského rodu v 17. a 18. století*. Praha: Togga, 2015. s. 268.

¹²² Marii Antonii si Leopold Vilém vzal dne 9. srpna 1722. Viz HRBEK, J. *Proměny valdštejnské reprezentace*. s. 145.

¹²³ HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách (1640-1740)*. Disertační práce. FF ÚČD Univerzita Karlova v Praze. Praha, 2011. s. 162 a Rodokmen Valdštejnů. *Rožďalovická linie Valdštejnů II*. Online. [cit. 27.1.2024]. URL: <140004845.pdf (cuni.cz)>. V rodokmenu je 6 dětí, jmenovitě Marie Alžběta, Marie Barbora, Arnošt Kašpar, Marie Arnoštka, Marie Josefa a Marie Kristýna.

¹²⁴ Pravděpodobně vykonával úřad od roku 1705, kdy vystřídal Antonína h. z Trautmansdorfu, ačkoli kvůli úmrtí císaře Leopolda I. ke jmenování nedošlo. Jmenován byl tedy až 3.4. 1706 a přísahu složil 24.6. 1706. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 235 a 258.

¹²⁵ Celkově mohl úřad krajského hejtmana působit u aristokratů s vyššími politickými ambicemi jako jakýsi pomyslný start na dráze za zemskými úřady. Viz HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 270.

¹²⁶ HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 548-553.; KUBEŠ, Jiří a kol. *V zastoupení císaře: česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018. s. 302.; HRBEK, Jiří. Hledat a nalézat: Barokní

Úřad krajského hejtmana zastával například v Boleslavském kraji jeho otec Leopold Vilém na Rožďalovicích v roce 1686 a také jeho strýc Ladislav Oktavián na Dětenicích v roce 1699. I další Valdštejnové zastávali úřad krajského hejtmana nejen v Boleslavském kraji, ale i Čáslavském, Kouřimském, Hradeckém a Podbrdském, avšak jednalo se i o příslušníky jiných větví, než ze které pocházel Leopold Vilém.¹²⁷

Valdštejnové je jméno staročeského rodu, který svůj původ odvozuje od Markvarticů, jejich nejstarší známý předek Markvart z Valdštejna je zaznamenán již v roce 1159. Markvartici se rozdělili do několika větví, na pány z Valdštejna, ze Zvířetic, z Michalovic a z Wartenbergu. Za prvního předka Valdštejnů je považován Jaroslav z Hrušice doložený v první polovině 13. století. Jeden z jeho synů, Zdeněk nebo Jindřich, nechal postavit hrad Valdštejn nedaleko Turnova a podle něho se členové rodu začali psát. Poté se rod rozdělil do několika větví. Leopold Vilém pochází z rožďalovické větve (Waldstein – Arnau), kterou založil jeho otec Leopold Vilém (I.) v polovině 17. století.¹²⁸

Majetky rodu z Valdštejna jsou rozsáhlé, a navíc je rod rozdělen do několika větví, kdy největší majetky vlastnila hrádecká větev. Rožďalovická větev (Waldstein – Arnau), ze které pocházel Leopold Vilém, patřila k chudším větvím a vlastnila statky převážně v severovýchodních Čechách, tedy v Boleslavském a Hradeckém kraji. Vlastnili například Rožďalovice, Heřmanovy Sejfy, Drahenice a Hostinné.¹²⁹

Leopold Vilém vlastnil statky nejen v Čechách, ale i v Polsku, konkrétně na polské straně Krkonoš vlastnil Steinseiffen-Sciegny a Krumhubel-Karpacz, kde se zastavoval při cestě z Polska do Saska. Během pobytu v u sasko-polského dvora zakoupil také dům ve Varšavě¹³⁰ a často jezdil i na své statky do Čech, kde vlastnil Arnultovice u Hostinného, ale také jezdil do Prahy či do Vídně.¹³¹ Krátce také vlastnil v letech 1700-1710 Ronov nad Doubravou, který se nacházel v Čáslavském kraji.¹³² V Chudinském kraji nevlastnil žádné statky.

Valdštejnové a jejich informační síť. In *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 325. a Týž. *Barokní Valdštejnové v Čechách*, disertační práce, s. 272.

¹²⁷ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 239-245.

¹²⁸ O rodu více MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 295-297.; MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 418-420; Týž. *Modrá krev*, s. 293-296.; JURÍK, P. *Encyklopedie šlechtických rodů*, s. 275–282.; HALADA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 597–599 a HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 453. Více o Valdštejnech v barokní době HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce.; Týž. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740.*; Týž. *Proměny valdštejnské reprezentace*.

¹²⁹ HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 297-298, 453, 591.

¹³⁰ KUBEŠ, J. a kol. *V zastoupení císaře*, s. 302.

¹³¹ HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 99.

¹³² SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 57. a ŠOŠKOVÁ, Petra. *Mladší proměny staveb J.B. Santiniho na Žďársku*. Diplomová práce. ÚHV FF Univerzita Pardubice, 2009. s. 29.

2.5.1 Ronov nad Doubravou

Čáslavský kraj, asi 19 km od Chrudimi jihozápadním směrem

Město Ronov bylo založeno na panství Lichnice roku 1307 Oldřichem z Lichtenburka prostřednictvím lokátora Gottfieda. Město se mělo stát novým tržním střediskem lichnického panství, jehož součástí bylo až do roku 1592.¹³³

Starý zámek se nacházel jihozápadně od náměstí v blízkosti řeky Doubravy. Tvrz zde založil někdy mezi lety 1578-1592 Albert Robmháp ze Suché.¹³⁴ V roce 1638, za vlastnictví Chiesů, byla tvrz přestavěna a rozšířena a od roku 1656 je označována jako zámek. Dochoval se náčrtek zámku z roku 1742,¹³⁵ podle něj byl zámek jednopatrová budova obdélného půdorysu s vysokou valbovou střechou a drobnou barokní věžičkou. Východně od zámku stála menší budova, pravděpodobně kaple. Od roku 1660 se majitelé panství rychle střídali až do roku 1740, kdy jej koupil Jan Václav Caretto z Millesima, který si však roku 1747 zvolil za své sídlo Třemošnici a zdejší zámek začal chátrat. Poté v době majetkových sporů okolo roku 1800 zpustl a roku 1823 byl zbořen a na jeho místě byl postaven pivovar. Zbořený zámek nahradil již v roce 1825 postavený nový zámek, a to severním směrem od zbořeného starého zámku.¹³⁶

Podle Vogtovy mapy z roku 1712 se Ronov nachází v Čáslavském kraji, jehož součástí je až do roku 1714, kdy došlo k reorganizaci krajů a posunu severovýchodní hranice Čáslavského kraje. Důsledkem této změny připadl Ronov do Chrudimského kraje. Posun hranic mezi Chrudimským a Čáslavským krajem je zaznamenán na Müllerově mapě z roku 1720.¹³⁷

Leopold Vilém vlastnil Ronov nad Doubravou v letech 1700-1709/10/11, kdy panství odkoupil cisterciácký klášter ve Žďáru nad Sázavou za 144 000 zlatých.¹³⁸

Podle literatury je dnes na tomto místě postaven dům č.p. 3, avšak pravděpodobně se spíše bude jednat o dům č.p. 2.¹³⁹

¹³³ KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 371-375.

¹³⁴ Bezpečně je doložitelná v letech 1592-1596. Viz KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373 a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 419.

¹³⁵ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 419. a KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373.

¹³⁶ KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 419.

¹³⁷ Vogtova mapa Čech z roku 1712. a Müllerova mapa z roku 1720. Viz Staré mapy Českých zemí. *Vogtova mapa Čech z roku 1712*. Online. [cit. 19. 2. 2024]. URL:<[1712-22.jpg \(2307×1889\) \(stmapy.cz\)](#)>.

Oldmaps – Staré mapy. *Müllerova mapa Čech: mapový list č. 14*. Online. [cit. 19. 2. 2024]. URL:<[Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](#)>.

¹³⁸ Nejasnosti od kdy do kdy Ronov vlastnil. Kuča vůbec nezmiňuje vlastnictví Ronova Leopoldem Vilémem. Šošková zmiňuje vlastnictví kláštera od roku 1709, Kuča od roku 1710 a Sedláček od roku 1711. ŠOŠKOVÁ, P. *Mladší proměny staveb*, s. 29.; KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 44-45.

¹³⁹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 419. a KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373.

2.5.2 SHRUTÍ – Leopold Vilém h. z Valdštejna a Ronov nad Doubravou

Leopold Vilém vykonával úřad krajského hejtmana v letech 1705/06-1710 se sídlem v Ronově nad Doubravou, ačkoliv sídlo měl mimo Chrudimský kraj a v kraji jiné statky nevlastnil, proto jej nelze zařadit mezi regionální šlechtu. O sídle v Ronově nad Doubravou není v dostupné literatuře mnoho informací, ale zajímavé je, že v době, kdy Leopold Vilém vykonával úřad krajského hejtmana spadal Ronov do Čáslavského kraje a Chrudimskému kraji připadl až po reorganizaci krajů v roce 1714. V úřadu Leopold Vilém setrval celých pět let i přesto, že nesídlil v kraji a dle zjištěných informací se do kraje ani se nepřesunul. Roli mohl hrát fakt, že se Ronov nacházel na pomezí Chrudimského a Čáslavského kraje, a tudíž se do kraje stěhovat nemusel.

Ronov vlastnil Leopold Vilém v letech 1700-1710, hejtmanem Chrudimského kraje byl jmenován až v roce 1706, i když ve funkci vystřídal hraběte z Trautmansdorfu již v roce 1705. Dostupná literatura mlčí o tom, jak panství získal, zda jej koupil či jej získal sňatkem nebo jako dědictví, avšak Valdštejnové Ronov dlouhodobě nevlastnili a sňatkem s jeho první manželkou Marií Barborou jej také nemohl získat. Nejpravděpodobnější je tedy, že panství koupil. Ačkoliv koupi panství nelze přímo spojovat se jmenováním do úřadu krajského hejtmana, je zde však možná motivace koupě statku za účelem výkonu úřadu krajského hejtmana jako start jeho kariéry. Protože v případě Leopolda Viléma by jmenování do úřadu krajského hejtmana Chrudimského kraje mohlo nastartovat jeho kariéru v zemských úřadech. Následně roku 1719 byl s pomocí svého příbuzného z hrádecké větve, Janem Josefem, jmenován staroměstským královským hejtmanem a poté dále rozvíjel svou kariéru u sasko-polského dvora. Otázka je, kde sídlil v době po prodání Ronova a jmenováním staroměstským královským hejtmanem, jako možnost se nabízí pobyt u svého příbuzného Jana Josefa.¹⁴⁰

Pro nedostatek informací o sídle Leopolda Viléma v Ronově nelze určit jak sídlo v době, kdy jej vlastnil Leopold Vilém vypadalo a nepodařilo se prokázat stavební úpravy sídla. A nelze prokázat ani koupi sídla blíže krajskému městu Chrudim a ani přistěhování za funkcí do Chrudimského kraje. Otázky tak mohou být předmětem dalšího bádání, u kterého bude nutné provést hlubší výzkum s využitím především primárních pramenů, jelikož předkládaná práce čerpá z dostupné a soupisové literatury.

¹⁴⁰ Jan Josef pocházel z hrádecké větve a vlastnil například Duchcov, Křivoklát, Valdštejnský palác v Praze. Jan Josef mu pomohl získat post staroměstského hejtmana a také místo u sasko-polského dvora a vedli spolu rozsáhlou korespondenci. Leopold Vilém také spolu s agentem Hamem organizoval neoficiální skupinu tzv. „Rechtsfreunde“, tedy kolegium přátel Jana Josefa z řad právníků. Více HRBEK, J. *Hledat a nalézat*, s. 325-328.; Týž. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 97, 372.

2.6 Augustin Norbert Voračický z Paběnic

Hejtman Chrudimského kraje: 1710-1716

Sídlo: Pouchobradý 1694–1715/16, stavební úpravy po zakoupení roku 1694

Augustin Norbert žil mezi lety 1654–1716,¹⁴¹ zemřel v Chrudimi a byl zde v děkanském kostele pohřben.¹⁴² Narodil se jako třetí syn Janu Ilburkovi a jeho první manželce Lidmile Veronice, rozené z Leskovce. Jeho starší bratři se jmenovali Leopold Vilém a Kryštof Karel. Vzdělání Augustin Norbert nabyt v jezuitském klášteře v Hradci a v želivském klášteře. Od roku 1670 byl u svého dědy Kryštofa Leskovce a v roce 1676 učinil slib dědické poddanosti. Roku 1682 pojal za manželku Františku Sidonii, rozenou Kapounskou ze Svojkova. Ta roku 1707 umírá a Augustin Norbert se následující rok po její smrti oženil s Barborou Obyteckou. Zanechal po sobě syna Václava a dceru, syn však záhy po něm zemřel. Roku 1694 byl Augustin Norbert povýšen do panského stavu a v letech 1710-1716 vykonával funkci hejtmana Chrudimského kraje.¹⁴³ Augustin Norbert nebyl jediný z rodu Voračických z Paběnic, kdo zastával funkci krajského hejtmana. V Bechyňském kraji zastával úřad za panský stav Kryštof Karel (bratr) mezi lety 1686-1697 a v roce 1704-1705 se sídlem na Božejově a Chvatěrubech, dále pak František Leopold (synovec, syn Leopolda Viléma) v letech 1709-1711 se sídlem na Myslkovicích a Karel Josef (synovec, syn Kryštofa Karla) v letech 1717-1727 se sídlem na Božejově.¹⁴⁴ V Hradeckém kraji zastával úřad Kryštof Norbert (synovec, syn Kryštofa Karla) v letech 1726-1736 se sídlem na Barchově, kde nechal vystavět patrový barokní zámeček.¹⁴⁵ A v Loketském kraji zastával úřad František Helfried (z mladší větve, syn Vojtěcha Jiřího) v letech 1712-1713 na Proseči a Myslově.¹⁴⁶

Rod Voračických z Paběnic přijal jméno po sídle Voračice a Paběnicích. Původně se jednalo o příjmení staročeské rodiny, předkové vlastnili Paběnice u Kutné Hory a později někdy před rokem 1510 získal Jan tvrz Voračice na Tábořsku a začal se nazývat jako Voračický

¹⁴¹ Rybička a Šimek zmiňují úmrtí 31. srpna 1715, avšak Sedláčková a Ottův slovník 31. srpna 1716, i Rybička později zmiňuje rok 1716. *Ottův slovník naučný* 26., s. 964; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 235 a 258.; RYBIČKA, A. *Další procházky v okolí chrudimském: 5. Pouchobradý*. In *Památky archaeologické a místopisné* 2, 1856-1857, č. 4, s. 154-155. Rok 1715: Týž. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 393.

¹⁴² RYBIČKA, A. *Další procházky: Pouchobradý*, s. 154-155.

¹⁴³ *Ottův slovník naučný* 26., s. 963-964.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 102.

¹⁴⁴ Na zámku v Božejově provedli stavební úpravy a přestavěli dva trakty, vlastnili jej od roku 1630. Viz SOUKUP, Josef. *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století XVIII.: politický okres Pelhřimovský*. Praha, 1903. s. 6.

¹⁴⁵ VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – NOVOTNÝ, D. *SHP Medlešice*, s. 198.

¹⁴⁶ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 239, 241, 242 a 243. a Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 227-228, 233 a 238.

z Paběnic. Potomci bratrů Jana Ilbruka a Jana Lipolta se rozdělili do dvou větví. Starší větev pocházela od Jana Ilburka (otce Augustina Norberta). Tato větev byla roku 1789 povýšena do hraběcího stavu, její příslušníci drželi spíše menší statky v Čechách. V 19. století začali Čechy pomalu opouštět a již na počátku 20. století žili převážně v Uhrách. Mladší větev pocházela od Jana Lipolta, ta byla roku 1704 povýšena do hraběcího stavu a již v 18. století vymřela. Mezi poslední příslušníky této větve patřil František Helfried (1677-1719), který byl vzdělaným barokním historikem a vypracoval rodovou genealogii.¹⁴⁷

Voračičtí z Paběnic vlastnili statky hned v několika krajích, především však v jižních a středních Čechách (Bechyňském, Vltavském a Kouřimském kraji). Jan Ilburk vlastnil statky v především v jižních Čechách, zemřel roku 1661 a byl pohřben v Jindřichově Hradci u Františkánů. Vlastnil Proseč a dům v Táboře a statek Myslov, který zdědil nejstarší syn Leopold Vilém.¹⁴⁸ Dále vlastnili také v Kouřimském kraji Borovsko (1682), Chvatěruby u Kralup nad Vltavou (1685-1828). V Bechyňském kraji Božejov, Myslkovice a ve Vltavském kraji Smilkov. Ve východních Čechách vlastnili Běstvinu (1693-1696), Barchov a měl zde statky Augustin Norbert.¹⁴⁹ Voračičtí z Paběnic vlastnili také palác v Praze Na Příkopech.¹⁵⁰

Augustin Norbert vlastnil statky v Chrudimském, Čáslavském a Hradeckém kraji. V Chrudimském kraji vlastnil dvůr v Chrudimi (Májovský dvůr), Pouchobrady (1694-1716), Nabočany (1692-1697), Zaječice (1696-1697). V Nabočanech, které vlastnil pouhých 5 let, nechal přestavět zpustlou tvrz na barokní zámek, který po výstavbě prodává i se vsí a dvorem Marii Elišce z Millesima. Jednalo se o jednopatrovou budovu krytou vysokou valbovou střechou.¹⁵¹ V Čáslavském kraji držel panství Maleč (1687-1716/19)¹⁵² a Štěpánov (1699-1708). Malečské panství koupil i s tvrzí, kterou přestavěl po roce 1687 na barokní zámek, jednalo se o dvoupatrovou budovu obdélného půdorysu. Za své sídlo si zvolil Pouchobrady, avšak v době koupě Pouchobrad sídlil v Chrudimi na Májovském dvoře.¹⁵³

¹⁴⁷ *Ottův slovník naučný* 26., s. 962-964. a MAŠEK, P. *Modrá krev*, s. 305.

¹⁴⁸ *Ottův slovník naučný* 26., s. 963-964.

¹⁴⁹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 41, 51, 173.; SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze IV.: Východní Táborská*. Praha, 1885. s. 185.; Týž. *Hrady, zámky a tvrze XV.: Kouřimsko, Vltavsko a J.-Z. Boleslavsko*. Praha, 1927. s. 294.

¹⁵⁰ Bissingerský (Schwarzenberský) palác. Viz LEDVINKA, V. *Pražské paláce*, s. 70.

¹⁵¹ Nabočany se nacházejí asi 6 kilometrů východně od Chrudimi. ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 311-312.

¹⁵² Maleč se nachází asi 6 kilometrů severně od Chotěboře. Panství obsahovalo 7 vsí, součástí statku byla také Předboř, která je dodnes součástí Malče a roku 1700 k malečskému statku připojil Hranice. Maleč vlastnil až do své smrti roku 1716 a roku 1719 statek i se zámek kupuje František Josef ze Schönfeldu. Srov. ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 294, 395. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 303.

¹⁵³ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 142, 293-394, 486, 546. a RYBIČKA, A. *Další procházky: Pouchobrady*, s. 154-155.

2.6.1 Pouchobradý

Chrudimský kraj, asi 3 kilometry jihozápadně od Chrudimi

První zmínky o vsi Pouchobradý pocházejí z roku 1349, kdy je připomínán zdejší farní kostel Nejsvětější Trojice, který byl připojen k nově zřízenému biskupství v Litomyšli. Ve vsi se nacházel poplužní dvůr rodiny Pouchobradských z Pouchobrad, který sloužil jako sídlo této vladycké rodiny. Nejstarším známým členem této rodiny je Jindřich z Pouchobrad, který roku 1415 připojil pečeť ke stížnému listu do Kostnice. Pouchobradští sídlili v Pouchobradech až do roku 1532, kdy je Burian zastavil Chrudimi. Ta držela Pouchobradý s krátkou přestávkou až ke konce 17. století, kdy jej byly chrudimští nuceni prodat pro dluhy a žádat o povolení k prodeji. Povolení získali roku 1693 a hned roku 1694 jej prodali Augustinu Norbertovi Voračickému z Paběnic, pánovi Malče a Nabočan.¹⁵⁴

Augustin Norbert koupil dvůr Pouchobradský 21. května 1694 spolu se svou manželkou Františkou Sidonii, rozenou Kapounovou ze Svojkova, za 5 400 zlatých rýnských. Dvůr Pouchobradý koupil od města Chrudimi zpustlý, bez jakéhokoliv dobytka či náradí, zkrátka úplně prázdný, avšak se všemi polnostmi, loukami a krčmou. Dvůr nechal opravit a vystavěl na něm tvrz, prostou obytnou budovu bez opevnění. Po zvelebení dvoru se sem i se svou rodinou přestěhoval.¹⁵⁵

Augustin Norbert vlastnil Pouchobradý až do své smrti roku 1716, kdy je koupil František Josef ze Schönfeldu a připojil je k nasavrckému panství.¹⁵⁶ Dvůr sloužil ve druhé polovině 20. století jako centrum místního JZD. Tvrz se dvorem pravděpodobně stávala v místech, kde se dnes nachází areál s domem č.p. 3.¹⁵⁷

2.6.2 SHRNUŤÍ – Augustin Norbert Voračický z Paběnic a Pouchobradý

Augustin Norbert byl hejtmanem Chrudimského kraje v letech 1710-1716, lze jej řadit mezi regionální šlechtu, jelikož v kraji vlastnil statky a psal se po Pouchobradech, které roku 1694 zakoupil a nechal zde vystavět tvrz. Zajímavé je, že v době koupě Pouchobradý sídlil na dvoře v Chrudimi, kde také roku 1716 zemřel. Je důležité si tedy položit otázku, proč koupil zpustlé Pouchobradý a nechal si zde vystavět sídlo, když sídlil na dvoře májovském v Chrudimi.

¹⁵⁴ RYBIČKA, A. *Další procházky: Pouchobradý*, s. 154-155. a KLAUS, Alois – FLORIÁN, Čeněk – KUDRNA, Karel. *Chrudimsko a Nasavrcko IV.: prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim, 1926. s. 414-415.

¹⁵⁵ RYBIČKA, Antonín. *Další procházky v okolí chrudimském: 5. Pouchobradý*. In *Památky archaeologické a místopisné* 2, 1856-1857, č. 4, s. 154-155. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 393.

¹⁵⁶ *Ottův slovník naučný* 20., s. 11. Sice je zde uveden rok smrti, 1715, ale Augustin Norbert zemřel až 1716.

¹⁵⁷ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 393. a KLIMEŠ, Josef. *Obec Sobětuchy: historie a současnost*. Sobětuchy, 1999. s. 8.

Možnou motivací je sídlo blízko Chrudimi, po kterém by se mohl psát v případě výkonu úřadu krajského hejtmana.

Zajímavé je také, že si Augustin Norbert nechal vystavět barokní zámek v Nabočanech a v Malči, avšak Nabočany ihned po výstavbě zámku prodává a na Malči pravděpodobně nikdy nesídlil, jelikož v době koupě Pouchobrad (1694) sídlil v Chrudimi a poté na Pouchobradech.

O sídle v Pouchobradech není z literatury dostupných mnoho informací a byl by nutný hlubší pramenný výzkum, což může být předmětem dalšího bádání. Je například nejasné, jak Pouchobrady vlastně Augustin Norbert získal, zdali je zakoupil či získal sňatkem.¹⁵⁸ Avšak, že by byly Pouchobrady v držení Kapounů ze Svojkova nebyly, takže je pravděpodobnější koupě Pouchobrad. Důležitým poznatkem je, že Augustin Norbert byl již druhým manželem Františky Sidonie, jejím prvním manželem byl Jaroslav Zikmund Maxmilián Puchart Voděradský z Voděrad, který vlastnil jako jediné sídlo Slatiňany a zemřel roku 1682. Se svým prvním manželem měla syna, který byl v době úmrtí Jaroslava Zikmunda Maxmiliána nezletilý, a tak se o majetek i syna měla starat ovdovělá Františka Sidonie, ta však správu panství a výchovu syna zanedbávala a nárokovala část majetku, která ji nikdy přiznána nebyla.¹⁵⁹ Z tohoto vyplývá, že statek Pouchobrady Augustin Norbert skutečně zakoupil a nezískal jej spolu se sňatkem.

V případě Augustina Norberta Voračického z Paběnic a jeho sídla v Pouchobradech není známa podoba sídla, jen nelze potvrdit přistěhování blíže městu Chrudim či přímo do kraje, protože v Chrudimském kraji sídlil, a to i přímo v Chrudimi již předtím, než byl do funkce jmenován. Taktéž nelze spojovat přestavbu sídla v Pouchobradech se jmenováním do úřadu krajského hejtmana.

¹⁵⁸ Podle A. Rybičky a Riegrova slovníku Pouchobrady zakoupil zpustlé od města Chrudim, avšak dle Ottova slovníku naučného a H. Sedláčkové je nabyt sňatkem. Srov. RYBIČKA, A. *Procházky v okolí: Pouchobrady*, s. 154-155.; RIEGER, František Ladislav. *Slovník naučný IX*. Praha, 1872. s. 1256. *Ottův slovník naučný 26.*, s. 963 a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 102.

¹⁵⁹ BULÍČEK, Ondřej. *Státní zámek Slatiňany: aneb ve znamení koně*. Bakalářská práce. KVV FF Univerzita Pardubice, 2010. s. 23.

2.7 Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu (Šmídl ze Šmídeny)

Hejtman Chrudimského kraje 1717-1721

Sídlo: Hoješín (??-??), stavební úpravy nejsou doloženy

Leopold Bernard byl čtvrtým synem Zikmunda Leopolda a Lidmily, rozené Hložkové ze Žampachu.¹⁶⁰ Jeho otec byl přisedícím komorního soudu a měl 5 synů, starší bratři Leopold Bernarda se jmenovali Jan Václav, Zikmund Humprecht, František Karel a mladší Jan Antonín.¹⁶¹ V roce 1708 byl Leopold Bernard povýšen do rytířského stavu,¹⁶² toto povýšení mu umožnilo vykonávat funkci krajského hejtmana Chrudimského kraje za rytířský stav mezi lety 1715-1716¹⁶³ a následně po povýšení do panského stavu za panský stav mezi lety 1717-1721. Z rodu nebyl jediný, kdo vykonával úřad krajského hejtmana. V Chrudimském kraji vykonával úřad za rytířský stav mezi lety 1671-1674 Ferdinand Maxmilián se sídlem na Trojovicích. V Hradeckém kraji vykonával úřad za panský stav Jan Václav (starší bratr Leopolda Bernarda) v letech 1713-1722 se sídlem na Teplicích nad Metují a ihned po něm mezi lety 1723-1726 Zikmund Humprecht (starší bratr Leopolda Bernarda) se sídlem pravděpodobně na Studnici u Náchodu, kterou v té době držel.¹⁶⁴

Rod Schmiedelů ze Schmiedenu pocházel ze Slezska, konkrétně ze Svídnice. V Čechách se usadil až v 17. a 18. století, avšak již od roku 1589 držel Zikmund Schmiedel ze Schmiedenu statek Janovice u Trutnova. Jeho syn roku 1672 dostal povolení psát se Schmiedel ze Schmiedenu.¹⁶⁵

Majetky rodu Schmiedelů ze Schmiedenu se nacházely především ve Východních Čechách, tedy v Hradeckém, Chrudimském, Kouřimském a Čáslavském kraji. V Čáslavském a Chrudimském kraji vlastnil statky především Leopold Bernard. V Hradeckém kraji drželi Teplice nad Metují – dolní zámek (1644 a 1664 zde nechali postavit barokní zámek), Adršpach,

¹⁶⁰ Datum narození a úmrtí Leopolda Bernarda literatura nezmiňuje.

¹⁶¹ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 55. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 241.

¹⁶² Povýšen do rytířského nebo panského stavu, Sedláčková na str. 102 rytířský stav a následný výkon úřadu za rytířský stav, avšak na str. 53 uvádí, že byl povýšen do panského stavu společně se svými bratry Janem Antonínem a Janem Václavem. Mašek a Rieger uvádí povýšení do panského stavu v roce 1708. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 53,102.; MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 241.; RIEGER, F. L. *Slovník naučný XI.*, s. 147.

¹⁶³ Rybička jej zmiňuje a taktéž Sedláčková ve své disertační práci na str. 102, avšak v soupisu hejtmanů za rytířský stav na str. 252 již nezmiňuje. Taktéž jej Sedláčková nezmiňuje ve své publikaci. Srov. RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s.102, 252. a Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 283.

¹⁶⁴ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 99, 102, 241, 252. a Týž. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 233 a 282.

¹⁶⁵ MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 241 a MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 192.

Kamenec u Broumova, otec Leopolda Bernarda zde přikoupil v roce 1683 Studnici u Náchoda (1683-1729) v roce 1686 v Kouřimském kraji Štířín.¹⁶⁶

Leopold Bernard vlastnil v Chrudimském kraji Hoješín, po kterém se psal a od roku 1712 vlastnil také šosovní dvůr na Kateřinském předměstí v Chrudimi.¹⁶⁷ V Hradeckém kraji pravděpodobně vlastnil Studnici u Náchoda.¹⁶⁸ V Čáslavském kraji držel Modletín a Rušinov. Modletín je dnes součástí obce Rušinov a Leopold Bernard zde nechal vystavět kostel sv. Anny na konci 17. století. Původně se jednalo o dřevěnou poutní kapli sv. Anny a Leopold Bernard ji přestavěl na jednolodní kostel. Ovšem nevíme od kdy do kdy jej Leopold Bernard vlastnil a kde v té době sídlil.¹⁶⁹

2.7.1 Hoješín

Chrudimský kraj, asi 25 kilometrů jihozápadně od Chrudimi

První zmínka o vsi Hoješín pochází z roku 1491, kdy ji bratři Jiří a Václav z Rušinova prodávali jako součást statku Rušinov Trčkům z Lípy. Trčkové z Lípy měli Hoješín v držení až do roku 1567, kdy se Hoješín i Rušinovem stal součástí statku Lipnice v držení Kustošů ze Zubřího. Hoješín i Modletín koupil roku 1617 Jan st. z Dobřenic a statek byl později odprodán jako samostatný statek. Ves až do roku 1750 náležela k okolním statkům a téhož roku zde nechal vystavět zámek v rokokovém stylu syn Leopolda Bernarda, Karel Josef. Budova byla původně jednopatrová, obdélníkového půdorysu se zvonící Schmiedelové ze Schmiedenu vlastnili Hoješín do roku 1777.¹⁷⁰

Kdy Hoješín získal Leopold Bernard a podoba zdejšího sídla v době, kdy jej vlastnil zůstává otázkou, jelikož se literatura zmiňuje o vlastnictví Hoješína v rukou svobodných pánů Schmiedelů ze Schmiedenu až ve spojitosti s výstavbou nového zámku v roce 1750. Celkově

¹⁶⁶ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XV.*, s. 210. ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 472-473 a 491.

¹⁶⁷ RIEGER, F. L. *Slovník naučný XI.*, s. 147. Rieger uvádí Hiolerovský dvůr, ale jiná literatura jej nezmiňuje, avšak o vlastnictví dvora na Kateřinském předměstí se zmiňuje i A. Rybička. Viz RYBIČKA, Antonín. Z dějin města Chrudimi. In *Památky archaeologické a místopisné 14*, 1887-1889, č. 5. s. 248.

¹⁶⁸ Studnici koupil jeho otec Zikmund a Leopold Bernard se po ní psal v době výkonu úřadu spolu s Hoješínem. Avšak Sedláček uvádí, že Studnici dostal jeho mladší bratr Jan Antonín a později je zmiňován starší bratr Zikmund. Viz SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 55. a SEDLÁČKOVÁ, H., *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 102.

¹⁶⁹ POCHE, E. *Umělecké památky Čech II.*, s. 417. Zdejší tvrz je datovaná v letech 1617-1644 a poté až její přestavba na barokní zámek v roce 1730. ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 306.

¹⁷⁰ Šimek uvádí, že rod Schmiedelů ze Schmiedenu vlastnil zámek až do roku 1811, ale Veselá jen do roku 1777. Viz ŠIMEK, T. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 28. a VESELÁ, H. *Město Seč*, s. 189 a 193.

mnoho informací k objektu zámku neexistuje, s nedostatkem informací se potýkala již Zuzana Korábková ve své bakalářské práci.¹⁷¹

Zámek v Hoješíně přestal sloužit jako sídlo v 70. letech 19. století, kdy se majetek stal součástí běstvinského panství Augustina Herzogenberga. O zámek se nestarali ani další majitelé a objekt postupně chátral. Změna nastala až s příchodem školských sester svatého Františka v čele se sestrou Eliškou v roce 1958/59, kdy započala také rozsáhlá rekonstrukce objektu. Zámek koupila Česká katolická charita a objekt byl upraven pro účely dožití řeholních osob v důchodovém věku, došlo ke změně v interiérech, celkovému zvelebení a modernizaci objektu. Touto přestavbou získal zámek dnešní vzhled a dodnes jsou zde řeholní sestry.¹⁷² V prostorech zámku tak dnes nalezneme dům sestry Elišky, který slouží k rekreaci a duchovním programům zejména pro sociálně znevýhodněné skupiny.¹⁷³

2.7.2 SHRNUTÍ – Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu a Hoješín

Literatura o životě Leopolda Bernarda a taktéž o jeho sídle v Hoješíně nepodává mnoho informací. Leopold Bernard vykonával funkci krajského hejtmána za panský stav v letech 1717-1721 a v letech 1715-1716 měl vykonávat úřad za rytířský stav, ovšem zdali vykonával úřad i za rytířský stav je velice nejasné. Rybička jej uvádí a taktéž i Sedláčková ve své disertační práci, avšak v soupisu již zapsán není a ve své publikaci jej Sedláčková již také nezmiňuje.¹⁷⁴ S tím také souvisí otázka, zdali byl roku 1708 povýšen do panského nebo rytířského stavu, v tomto se literatura také neshoduje.¹⁷⁵

O vlastnictví Hoješína Leopoldem Bernardem se literatura až na výjimky nezmiňuje.¹⁷⁶ Zmínky o rodu Schmiedelů ze Schmiedenu na Hoješíně dostupná literatura datuje nejdříve

¹⁷¹ KORÁBKOVÁ, Zuzana. *Restaurování vápencové sochy Panny Marie Immaculaty z kláštera v obci Hoješín u Seče*. Bakalářská práce. ARK FR Univerzita Pardubice, 2022. s. 13. „Ač Hoješín nyní spadá pod město Chrudim, městský úřad památkové péče ani muzeum žádné záznamy k rokokovému zámečku nemají. V knihovnách NPÚ Pardubice a Prahy byla dohledána jen jedna zmínka, a to v knize *Umělecké památky Čech 1977 na straně 391-392*. Restaurátorské zprávy z přestaveb či jiných stavebních úprav se v žádných sbírkách dohledat zatím nepodařilo. Městský úřad Seč, který původně vlastnil hoješínské kroniky, disponuje dnes pouze publikací k 700. výročí města Seč s několika fotografiemi zámečku.“

¹⁷² ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 118 a více o vlastnictví řeholních sester a přestavbě zámku v Hoješíně viz VESELÁ, H. *Město Seč*, s. 193-199.

¹⁷³ Školské sestry svatého Františka. *Dům sestry Elišky Hoješín (zámek Hoješín)*. Online. 2023 [cit. 19. 2. 2024]. URL: <[Dům sestry Elišky Hoješín – Školské sestry sv. Františka Česká provincie \(sestry-osf.cz\)](https://www.sestry-osf.cz/)>.

¹⁷⁴ RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 283.

¹⁷⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 53, 102. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 241.

¹⁷⁶ Například Petr Mašek zmiňuje, že statek Hoješín získal Leopold Bernard, ale bohužel nedatuje. Viz MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 241.

v roce 1750 ve spojitosti s výstavbou nového zámku.¹⁷⁷ S nedostatkem informací ohledně zámku v Hoješíně se již potýkala Zuzana Korábková ve své bakalářské práci.¹⁷⁸

Leopold Bernard pravděpodobně vlastnil Hoješín již někdy okolo roku 1715, jelikož je zmiňován v úřadu krajského hejtmána Chrudimského kraje za rytířský stav v letech 1715-1716 a po Hoješíně se již v této době psal. Stejně tak se psal po Studnici nacházející se v Hradeckém kraji a ve výkonu úřadu za panský stav od roku 1717 také po statcích nacházejících se na pomezí Chrudimského a Čáslavského kraje, po Rušinově a Modletíně.¹⁷⁹

Studnici zakoupil jeho otec roku 1683, mohl se tedy Leopold Bernard ze Studnice přistěhovat za úřadem na Hoješín, avšak zdědit Studnici měl mladší bratr Leopolda Bernarda Jan Antonín a později Zikmund, který vykonával úřad krajského hejtmána Hradeckého kraje v letech 1723-1726,¹⁸⁰ takže tato teze je spíše nepravděpodobná a Studnici Leopold Bernard nevlastnil a pouze se po ní psal. V Modletíně nechal Leopold Bernard na konci 17. století vystavět kostel sv. Anny, a tak lze předpokládat, že Modletín již v této době pravděpodobně vlastnil a přímo v Modletíně nebo poblíž sídlil, což se ovšem prokázat nepodařilo. Nabízelo by se, že sídlil v od Hoješíně, ale ten je od Modletína vzdálen asi 8 kilometrů a je to tak nepravděpodobné.

V případě Leopolda Bernarda Schmiedela ze Schmiedenu a jeho sídle v Hoješíně není známá podoba sídla a nelze pro nedostatek informací potvrdit ani vyvrátit stavební úpravy či zvelebování sídla, případně stěhování ve spojitosti se jmenováním do úřadu krajského hejtmána. Otázka, kde sídlil tedy zůstane nezodpovězena, a stejně tak otázka, zdali jej lze považovat za regionální šlechtu, jelikož nelze dokázat vlastnictví Hoješína dříve než ve spojitosti s výkonem úřadu. Otázky týkající se života Leopolda Bernarda a jeho sídle v Hoješíně, jeho další stavební aktivity a jiných sídel mohou být předmětem dalšího bádání, u kterého bude nutné provést hlubší výzkum s využitím především primárních pramenů, jelikož předkládaná práce vychází z dostupné a soupisové literatury.

¹⁷⁷ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 118.; VESELÁ, H. *Město Seč*, s. 193.

¹⁷⁸ KORÁBKOVÁ, Z. *Restaurování vápencové sochy Panny Marie Immaculaty*, s. 13.

¹⁷⁹ Rybička i Sedláčková píšou Leopolda Bernarda po Studnici v případě výkonu úřadu za rytířský stav a za panský stav od roku 1717 po Hoješíně, a Rybička také po Rušinově a Modletíně. Viz RYBIČKA, A. *Hejtmáné bývalého kraje chrudimského*, s. 227. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 102.

¹⁸⁰ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s.55.; SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 102 a Týž. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 233.

2.8 Václav Antonín sv. p. Chotek z Chotkova a Vojnína

Hejtman Chrudimského kraje: 1722

Sídlo: Choltice 1719-1723 (Chrudimský kraj), nejsou zaznamenány stavební úpravy

Václav Antonín žil v letech 1674-1754, narodil se Jiřímu Rudolfovi Chotkovi a jeho druhé manželce Janě Sabrině, rozené Proy z Gaiselsbergu a Findelsteinu.¹⁸¹ Jeho otec Jiří Rudolf byl na úrovni nemajetné šlechty rytířského stavu. Zemřel roku 1764, a to ještě před narozením Václava Antonína, ten se tak narodil jako pohrobek do nezáměrné rodiny. O dědictví se Václav Antonín musel dělit se synem z prvního manželství jeho matky a po její smrti v roce 1692 ho musel vyplatit.¹⁸² Jeho matka s otčímem mu v roce 1694 umožnili se vydat na kavalírskou cestu do Německa, Nizozemí a Francie, kde si vytvořil předpoklady k zajištění reprezentativního životního stylu a tímto i předpoklady pro další vzestup. V roce 1698 se oženil s Marií Terezií ze Scheidlern, jednalo se o společensky i majetkově výhodný sňatek, protože sňatkem zahnal finanční katastrofu, která jeho rodu hrozila.¹⁸³ Se svou manželkou měl Václav Antonín sedm dětí a po smrti jeho manželky Marie Terezie roku 1709 nad nimi získal poručnictví.¹⁸⁴ V roce 1702 byl povýšen do panského stavu a bylo mu povoleno používat predikátu rodu Chotků z Vojnína, protože se mu podařilo přesvědčit zemské a dvorské úředníky, že jeho rod má společné kořeny s vymřelým rodem Chotků z Vojnína. Václav Antonín získal také povýšení do hraběcího stavu, nejprve v roce 1723 do českého a poté v roce 1745 získal i říšský hraběcí titul.¹⁸⁵

Václav Antonín vykonával nižší zemské úřady, konkrétně zastával úřad krajského hejtmana Chrudimského, Slánského a Litoměřického kraje.¹⁸⁶ Funkci hejtmana Chrudimského kraje zastával pouze jeden rok, a to v roce 1722, kdy krátce vlastnil Choltice.¹⁸⁷ Předtím vykonával funkci hejtmana Slánského kraje, konkrétně v letech 1707-1710 se sídlem na

¹⁸¹ CERMAN, Ivo. *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska, svazek 7. Praha: NLN, 2008. s. 59.

¹⁸² Literatura se neshoduje, s kým se o dědictví měl Václav Antonín dělit, zmiňují otčíma nebo nevlastního bratra. Otčíma zmiňuje Juřík, nevlastního bratra zmiňuje Cerman. JUŘÍK P. *Chotkové*, s. 19. a CERMAN, I. *Chotkové*, s. 60.

¹⁸³ CERMAN, I. *Chotkové*, s. 59-60. a JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Vydání 2. Praha: Universum, 2021. s. 194.

¹⁸⁴ Měl čtyři dcery a tři syny. Viz NĚMCOVÁ, Sára. *Stavební činnost Václava Antonína Chotka – významná rodová sídla*. Bakalářská práce, UDKU KTF Univerzita Karlova. Praha, 2020. s. 16, 41.

¹⁸⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 102. a JUŘÍK, P. *Chotkové*, s. 19.

¹⁸⁶ Juřík zmiňuje funkci hejtmana Bechyňského kraje v roce 1722, ale Sedláčková ne. Avšak v roce 1722 vykonával funkci hejtmana Chrudimského kraje. JUŘÍK P. *Chotkové*, s. 19. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 239.

¹⁸⁷ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 102.

Jeviněvsi.¹⁸⁸ A později v letech 1723-1729 vykonával také funkci hejtmana Litoměřického kraje se sídlem na Lukavici.¹⁸⁹ Angažoval se také ve vyšetřování berně v Bechyňském a Prácheňském kraji a v roce 1727 se stal přísedícím zemského soudu. V roce 1731 byl jmenován supernumerálním místodržícím, tedy mimořádným členem kolegia místodržících v Království českém.¹⁹⁰ Úřad krajského hejtmana za rytířský stav zastával také v roce 1631 Karel Chotek z Chotkova se sídlem na Bělušicích.¹⁹¹

Rod Chotků z Chotkova (a Vojnína) patří mezi české aristokratické rodiny.¹⁹² Prvním doloženým předkem je Ota z Chockova († po 1400). Rod nebyl příliš majetný, dokladem toho je Václav, který se zúčastnil roku 1574 stavovského povstání proti králi a měl být potrestán konfiskací majetku, avšak pro svou nemajetnost byl tohoto trestu ušetřen. Ovšem rod neminuly pobělohorské konfiskace, kdy přišli o téměř veškerý majetek. K vzestupu rodu došlo až za Václava Antonína, který i přes své nelehké počátky významně rozmnožil majetek rodu a zlepšil i jeho celkové postavení.¹⁹³ Rod v průběhu 18. a 19. století sehrál významnou roli při reformách habsburské monarchie a rozvoji českých zemí. Nejvýznamnějšího postavení dosáhla hrabata ve službách Marie Terezie, Josefa II. a Františka I. Rod vymřel po meči roku 1970.¹⁹⁴

Majetek rodu Chotků z Chotkova (a Vojnína) byl neveliký, rod byl chudý, a ještě více zchudl po Bílé hoře, kdy členové rodu ztratili značnou část majetku.¹⁹⁵ Výrazně se majetek rodu rozrostl až za Václava Antonína, který sňatkem s Marií Terezií získal panství Jeviněves-Veltrusy, kde nechal vystavět barokní zámek Veltrusy. Výstavba zámku započala pravděpodobně v roce 1706 a již v roce 1710 byl zámek připraven k pobytu Václava Antonína se služebnictvem. Václav Antonín krátce vlastnil v Chrudimském kraji Choltice (1719-1723), na kterých sídlil v době výkonu úřadu krajského hejtmana. V Litoměřickém kraji zdědil Václav Antonín tvrz Bělušice po matce a v době výstavby veltruského zámku renovoval i zdejší sídlo. Pravděpodobně také provedl barokní přestavbu kostela sv. Martina v Kozlech.¹⁹⁶

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 246.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 243.

¹⁹⁰ CERMAN, I. *Chotkové*, s. 63.; JURÍK, P. *Encyklopedie šlechtických rodů*, s. 194. a Týž. *Chotkové*, s. 19.

¹⁹¹ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 257.

¹⁹² MAŠEK, P. *Modrá krev*, s. 116.

¹⁹³ JURÍK, P. *Encyklopedie šlechtických rodů*, s. 194.

¹⁹⁴ Týž. *Chotkové*, s. 14.; Týž. *Encyklopedie šlechtických rodů*, s. 194-198. a MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník I.*, s. 272-273.

¹⁹⁵ MYSLIVEČEK, M. *Velký erbovník I.*, s. 272.

¹⁹⁶ Stavební činností Václava Antonína Chotka a jeho synů se zabývá Sára Němcová ve své bakalářské práci. Viz NĚMCOVÁ, S. *Stavební činnost Václava Antonína Chotka*.

2.8.1 Choltice

Chrudimský kraj, asi 15 kilometrů západně od Chrudimi

Choltice jsou poprvé zmíněny roku 1285, kdy jej vlastnil Beneš z Choltic a již zde pravděpodobně existovala tvrz, která je však doložena až v roce 1379. Význam Choltic začal stoupat až od poloviny 16. století, kdy se rozdělené panství, které bylo rozdělené od 14. století, opět spojilo a začalo být označováno městečkem. Ve druhé polovině 16. století došlo k přestavbě tvrže na zámek, který však byl v letech 1633-1634 zpusťošen císařskými a švédskými vojsky. Zpusťošený a chátrající zámek nechal zbořit Romedius Konstantin z Thunu do roku 1695 a nechal zde nedaleko tvrže v letech 1675-1700¹⁹⁷ vystavět nový jednopatrový raně barokní zámek na půdorysu písmene „L“. Práce na zámku však pokračovaly až do roku 1716.¹⁹⁸

Václav Antonín koupil Choltice v roce 1719 a držel je až do roku 1723.¹⁹⁹ Choltický zámek zcela přebudoval Romedius Konstantin Thun a vystavěl zde i kapli. Zemřel roku 1700 a Choltice zdědil jeho jediný syn Romedius František, ten roku 1719 zemřel bezdětný a Choltice zdědila jeho manželka Marie Josefa z Lagnasco.²⁰⁰ Ta zadlužené panství ještě téhož roku prodala Václavu Antonínu Chotkovi.²⁰¹ Václav Antonín se zde však nezdržel dlouho, pouhé 4 roky, a sídlo záhy prodal Norbertu z Trautmannsdorfu. Roku 1731 se Choltice vrátily zpět do majetku rodu Thunů. Během tohoto desetiletí, kdy Choltice nebyly majetkem rodu Thunů a v jeho vlastnictví se střídaly jiné šlechtické rody, mezi kterými byl právě i Václav Antonín, nejsou zaznamenány žádné stavební úpravy.²⁰²

Zámek byl roku 1763 a 1880 opravován, avšak nedošlo k větším změnám a zachoval si svou kompozici až dodnes. Dnes je zámek po dlouholetých sporech ve vlastnictví městysu Choltice a je otevřen veřejnosti s možností využití prohlídkových okruhů. V prostorách zámku je také umístěn klub.²⁰³

¹⁹⁷ Roku 1700 Romedius Konstantin z Thunu zemřel v Salzburku. VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s.16.

¹⁹⁸ KUČA, K. *Města a městečka II.*, s. 432-433. a VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s. 120–126.

¹⁹⁹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 159. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537-1848)*, s. 102.

²⁰⁰ VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s. 8 a 16-18.

²⁰¹ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 56. K 20. února roku 1719 byl sepsán inventář zámku, který obsahoval mobiliář jednotlivých místností. Viz VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s. 17-18.

²⁰² VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s. 18 a 126.

²⁰³ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrže VI.*, s. 159.; POCHE, E. *Umělecké památky Čech I.*, s. 513.; VÁCLAVÍK, F.R.- NOVÁ, E. – SVOBODOVÁ, J. *SHP Choltice*, s. 3.; *Zámek Choltice*. Online. [cit. 29.2. 2024].

2.8.2 SHRUTÍ – Václav Antonín Chotek z Chotkova a Choltice

Václav Antonín neměl moc dobré vyhlídky na budoucnost, narodil se do nemajetné rodiny a měl jen matku, i přes tento nevalný začátek dokázal rozšířit rodinné majetky a zasloužil se o vzestup rodu Chotků. Zastával nižší zemské úřady, jako byl úřad krajského hejtmána, angažoval se ve vyšetřování berně a stal se přisedícím zemského soudu. Dokonce byl jmenován mimořádným členem kolegia místodržících v Království českém.

Vykonával úřad krajského hejtmána Chrudimského, Slánského a Litoměřického kraje. V Chrudimském kraji byl do úřadu krajského hejtmána jmenován v roce 1722 a vykonával jej pouze jeden rok. V Chrudimském kraji vlastnil pouze Choltice, a to jen velmi krátce, konkrétně v letech 1719-1723 a nelze jej tak považovat za příslušníka regionální šlechty z dlouhodobého hlediska. Jen takto krátké setrvání v úřadu i vlastnictví Choltic lze spojovat s tím, že byl roku 1723 zvolen do funkce krajského hejtmána v Litoměřickém kraji se sídlem na Lukavici. Vzápětí po tomto jmenování prodal i Choltice a jiné statky v Chrudimském kraji nevladnil. Je tedy pravděpodobné, že si Choltice zvolil za sídlo jen kvůli možnosti výkonu nižší zemské funkce a po získání krajského úřadu ve svém rodném kraji je opustil.

V případě Václava Antonína Chotka z Chotkova nelze vlastnictví Choltic přímo spojovat se jmenováním do úřadu krajského hejtmána, avšak lze jejich vlastnictví spojovat s možností jmenování do funkce krajského hejtmána, protože Václav Antonín vyhledával možnosti zastávat nižší zemské úřady, díky kterým dosáhl společenského vzestupu a zabránil tak úpadku a nemajetnosti svého rodu. Využil tak nižší zemské úřady k nastartování své kariéry a pro vzestup rodu Chotků z Chotkova a Vojnína.

V případě Václava Antonína a jeho sídla v Cholticích lze spojovat přistěhování do kraje za úřadem krajského hejtmána, i když ne přímo se jmenováním do funkce, ale pouze jako motivaci tento úřad zastávat. Jelikož jiné majetky v Chrudimském kraji Václav Antonín nevladnil a po získání výhodnějšího úřadu krajského hejtmána v Litoměřickém kraji Chrudimský kraj trvale opustil a zdejší sídlo prodal. Zámek měl v době, kdy zde sídlil Václav Antonín kompozici jako dnes, jednalo se o jednopatrový zámek na půdorysu písmene L, který nechal vystavět Romedius Konstantin z Thunu.

URL: <[zámek Choltice – Oficiální stránky zámku Choltice \(zamek-choltice.cz\)](http://zamek-choltice.cz)>. a *Music club zámek Choltice*. Online. [cit. 29.2. 2024]. URL: <[Music club Zámek Choltice – Home \(zamekcholtice.cz\)](http://zamekcholtice.cz)>.

2.9 Jan Václav h. z Kaisersteina

Hejtman Chrudimského kraje: 1727-1732

Sídlo: Stárkov 1719-1761 (Hradecký kraj), nejsou doloženy stavební úpravy a Svojsice 1703-1738 (Kouřimský kraj), nejsou doloženy stavební úpravy

Jan Václav žil v letech 1698-1761. Narodil se jako jediný syn Janu Baptistovi a Augustě Eleonoře, rozené z Meiningen.²⁰⁴ Vykonával funkci krajského hejtmana Chrudimského kraje v letech 1728-1732 se sídlem na Stárkově.²⁰⁵ Funkci krajského hejtmana vykonával také v Kouřimském kraji, a to v letech 1734-1738 také se sídlem na Stárkově.²⁰⁶ Zastával funkci nejvyššího kancléře vzdorokrále Karla Albrechta (v letech 1741-1743) a pro spolupráci s Karlem Albrechtem mu byl soudem²⁰⁷ nařízen hrdelní trest, který však byl zmírněn a byl doživotně vyhnán. Dále mu byl zabaven majetek a byl vymazán z desek zemských.²⁰⁸

Rod z Kaisersteina (Kaiserštejna, Kaiseršteina) má původ v bavorské rodině, která byla v osobě Johanna Kaisera povýšena do šlechtického stavu v polovině 16. století. Jeho syn Tobias Kaiser odešel do Rakouska, kde získal statek Laa a byl povýšen do rytířského stavu s přídomkem „von Kaiser“. Rodina tak postupně přestala používat své původní jméno a využívala jen přídomek. V roce 1665 byly Kaisersteinové povýšeni do stavu svobodných pánů a rozdělili se do tří větví. Zakladatelem české větve se stal Jan František z Kaisersteina (Hanuš František),²⁰⁹ za manželku pojal Alžbětu Kateřinu Skuhrovskou ze Skuhrova.²¹⁰ Sňatkem

²⁰⁴ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 81. Měl jen starší sestru.

²⁰⁵ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmáné v Čechách (1537–1848)*, s. 103 a 242. a Týž. *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641–1849*, s. 235 a 258. Jan Václav byl jmenován na přání císaře 30. 12. 1727, i když nebyl usedlý v kraji. Podle Sedláčkové jej k výkonu funkce hejtmana Chrudimského kraje opravňovalo držení Stárkova, avšak dle Antonína Rybičky byl vyzýván, aby se přistěhoval do kraje, jinak bude z funkce propuštěn. RYBIČKA, Antonín. Hejtmáné bývalého kraje chrudimského. In *Památky archaeologické a místopisné* 8, 1868-1869, č. 3, s. 223-230. Podle B. Riegera mu bylo nařízeno po čas výkonu funkce sídlit na Svojsicích. RIEGER, B. *Zřízení krajské I.*, s. 234.

²⁰⁶ *Krajští hejtmáné v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 236.

²⁰⁷ Mimořádný trestní soud zasedal nepřetržitě od konce června 1743 až do pruského vpádu roku 1744. Viz HLAVAČKA, Milan. *Karel Albrecht: příběh druhého zimního krále*. Praha: Akropolis, 1997. s. 143 a 154.

²⁰⁸ HLAVAČKA, M. *Karel Albrecht*, s. 103 a 142-144. Kam se Jan Václav přesunul konkrétně, není jasné, avšak lze předpokládat, že šel za příbuznými z rakouské větve. Na Stárkov se vrátil jeho syn Antonín. SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 73.

²⁰⁹ Literatura zmiňuje Hanuše, Hanuše Františka, Johanna Franze a Jana Františka, pravděpodobně se jedná o jednu osobu, protože všichni zmiňují, že za něj byla provdána Alžběta Kateřina Skuhrovská ze Skuhrova. Srov. MAŠEK, P. *Modrá krev*, s. 120., HALADA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 245., *Ottův slovník naučný* 13., s. 757. VLASÁK, A. N. Románské kostely v Čestinkostele, Pravoníně a Načeraci. In *Památky archaeologické a místopisné* 2, 1857, č. 7, s. 317.; VLASÁK, A. N. Doplnky a opravy. In *Památky archaeologické a místopisné* 5, 1862, č. 4, s. 192. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 230.

²¹⁰ Podle P. Maška je manželkou Marie Elisabetha Skuhrovská ze Skuhrova, ale je také uváděna Alžběta Kateřina Skuhrovská ze Skuhrova. MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost*, s.121.; *Ottův slovník naučný* 23., s. 319. a HALADA, J., *Lexikon české šlechty*, s. 245.

s Alžbětou Kateřinou získal roku 1652 Zvěstov a roku 1656 Čestín.²¹¹ Roku 1744 byla česká větev v povýšena do hraběcího stavu a roku 1769 vymřela česká větev rodu a majetek přešel do rukou rakouské větve, která zde zdržela statky až do první poloviny 20. století.²¹²

Kaisersteinové vlastnili majetek v především ve východních Čechách, a to v Chrudimském, Hradeckém, Čáslavském a Kouřimském kraji. V Chrudimském kraji vlastnili Morašice, Rozhovice (Jan František jako součást Morašic). V Hradeckém kraji drželi dlouhodobější fideikomisní sídlo, jedná se o Stárkov u Hronova (1673-1769/20. léta 20. století).²¹³ V Čáslavském kraji vlastnili Žleby, Kácov, Nejepín, Zbraslavice, Ronov nad Doubravou a v Kouřimském kraji Svojšice, Libodřice a Záběhlce. Několik let také vlastnili Kaisersteinský palác v Praze.²¹⁴ Palác v Praze nechal postavit na východní straně Malostranského náměstí v letech 1700–1708 František Helfried z Kaisersteina,²¹⁵ s největší pravděpodobností podle plánů architekta Giovanniho Battisty Alliprandiho. Palác nechal postavit na parcele dvou gotických domů, které byly renesančně přestavěny a v 17. století spojeny. Kaisersteinové získali domy díky sňatku Františka Helfrieda s Františkou Balandinou de Cron, jejíž rodině domy patřily.²¹⁶ Díky tomuto sňatku také získal František Helfried zahradu v Praze, na které nechal vystavět vodní palazzetto na šestibokém půdorysu. Palazzetto vlastnili Kaisersteinové až do roku 1726, kdy jej Jan František hrabě z Kaisersteina prodal.²¹⁷

Jan Václav vlastnil statky v Hradeckém, Čáslavském a Kouřimském kraji, avšak v Chrudimském kraji žádné statky nevlastnil. V Hradeckém kraji vlastnil Stárkov (1719-1761), po kterém se také psal v době výkonu úřadu. V Čáslavském kraji krátce držel Žleby (1710-1723), které zdědil po svém otci v době, kdy byl ještě nezletilý, a tak se do doby zletilosti stala jeho poručnicí jeho starší sestra Anna. V Kouřimském kraji držel Svojšice (1703–1738), na kterých také po čas výkonu úřadu krajského hejtmána sídlil,²¹⁸ a Libodřice (1726-1738). V době, kdy Jan Václav držel Svojšice k nim přikoupil i sousední Libodřice a spojil je se svojšickým panstvím. Takto byly spojeny až do roku 1848.²¹⁹

²¹¹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 559. a HALÁDA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 245.

²¹² MAŠEK, P. *Šlechtické rody I.*, s. 432.; *Ottův slovník naučný 13.*, s. 757. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 73.

²¹³ 1769 vymřela česká větev Kaisersteinů a statky převzala rakouská větev, která vlastnila Stárkov až do 20. let 20. století. SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 73. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody I.*, s. 432.

²¹⁴ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XV.*, s. 304. a LEDVINKA, V. *Pražské paláce*, s. 147.

²¹⁵ 1703 zemřel a jeho dcera nehotovou stavbu prodala Janu rytíři Mayerovi z Oberschelanku. LEDVINKA V. *Pražské paláce*, s. 148.

²¹⁶ LEDVINKA, V. *Pražské paláce*, s. 147.

²¹⁷ Tamtéž, s. 182-183.

²¹⁸ RIEGER, B. *Zřízení krajské I.*, s. 234.

²¹⁹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 482. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 81.

2.9.1 Stárkov

Hradecký kraj, asi 90 kilometrů severovýchodně od Chrudimi

Stárkov byl až do roku 1625 součástí skalského panství. V písemných pramenech se Stárkov poprvé objevuje roku 1321, kdy náležel Bohušovi ze Stárkova. Roku 1393 vlastnil Stárkov Matěj Slava z Lípy a přenesl správu stárkovského statku do nově založeného hradu Skály. Tvrz ve Stárkově je poprvé připomínána mezi lety 1359-1371 jako sídlo Rubína ze Žampachu, avšak pravděpodobně existovala již za Bohuše ze Stárkova, tedy v době, kdy je poprvé připomínán Stárkov (1321). Tvrz pravděpodobně zanikla někdy na konci 14. století, kdy byla opuštěna a správa panství byla přenesena na hrad Skály. Zpět se správa vrátila až roku 1544, když získal stárkovsko-skalské panství Bernard Žehušický z Nestajova, který nechal vystavět na místě dnešního zámku panský dům (jednopatrovou renesanční tvrz) s pivovarem. K úpravě panského domu (tvrze) došlo v roce 1625, kdy byl stárkovský statek oddělen od skalského statku a majitelem se stal Bernard Hertvík Čertorejský z Čertorej.²²⁰

Roku 1673 koupil stárkovský statek Jan František z Kaisersteina, který trvale sídlil ve Vídni a Stárkov si zvolil za své letní sídlo.²²¹ Jan František zde nechal vystavět, na místě panského sídla, nový barokní zámeček, jehož výstavbu započal roku 1681. Konce stavby se však nedočkal, zemřel v květnu roku 1690.²²² Stavbu zámku dokončil jeho syn František Helfried roku 1691 a o deset let později, tedy roku 1701 zřídil ze Stárkova fideikomis. Po Františku Helriedovi jej držel Wolfgang Antonín (z tyrolské větve), Jan František a poté Jan Václav. Stárkov byl ve vlastnictví rodu Kaiserstenů až do 20. let 20. století, avšak roku 1769 vymřela česká větev rodu a majetek přešel do rukou rakouské větve.²²³

Jan Václav vlastnil Stárkov v letech 1719-1761.²²⁴ V době výkonu úřadu krajského hejtmána se sice psal po Stárkově, avšak zde nemohl sídlit, protože se Stárkov nenacházel v Chrudimském kraji, ale i přesto se zde zdržoval a bylo mu nařízeno zvláštním reskriptem dne 30. listopadu 1727 a poté 26. února 1728, aby po čas výkonu funkce sídlil Chrudimském kraji, jinak bude z tohoto úřadu propuštěn.²²⁵ Dále byl napomínán reskriptem z 22. prosince 1728,

²²⁰ KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 859-862. a ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 447 a 465-466. Kuča zmiňuje panský dům a Šimek jednopatrovou renesanční tvrz.

²²¹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 466. a KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 860.

²²² Letní sídlo ve Stárkově bylo dostavěno o rok déle, tedy v roce 1691. Jan František byl pohřben ve Žlebech, které vlastnil od roku 1662. a ŠAFÁŘOVÁ, Renata. *Kriminalita na východočeském panství Stárkov v raném novověku*. Bakalářská práce. ÚHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2010. s. 16.

²²³ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze V.*, s. 73. a *Ottův slovník naučný 13.*, s. 757.

²²⁴ ŠAFÁŘOVÁ, R. *Kriminalita na panství Stárkov*, s. 17.

²²⁵ RYBIČKA, A. *Hejtmáné bývalého kraje chrudimského*, s. 223-230.

aby se zdržoval v kraji a reskriptem z 29. února 1929 mu bylo nařízeno, aby bydlel ve Svojšicích²²⁶ s povinností dojíždět k některým jednáním do krajského města Chrudim.²²⁷

Zámek je nevýrazná dvoupatrová budova obdélného půdorysu. Někdy před rokem 1799 byl barokně upraven a v roce 1927 prošel moderní úpravou, která jej výrazně poznamenala. Od roku 1948 byl ve vlastnictví státu, kdy nejprve byl využíván jako sídlo místního národního výboru a později v 50. letech byl přebudován na domov důchodců, který zde byl až do roku 2001.²²⁸ Po domově důchodců byly prostory zámku pronajaty podnikateli, který zde choval vzácné ptactvo. Chov ptactva zámek totálně zdevastoval a majitelé jej roku 2017 prodali. Nový majitel se rozhodl pro obnovu zámku a od roku 2018 probíhají práce na jeho obnově.²²⁹

2.9.2 Svojšice

Kouřimský kraj, asi 68 kilometrů západně od Chrudimi

Ves Svojšice je poprvé připomínána roku 1241, kdy zde měl majetky Milota ze Svojšic. Ve 14. století byla ves rozdělena mezi několik majitelů, a tedy na několik dílů. Takto byla rozdělena až do poloviny 15. století.

Zdejší tvrz, která byla základem pro dnešní zámek, je poprvé připomínána v 16. století, kdy svojšické panství tvořila ves Svojšice, dvůr a tvrz a dalších několik vesnic. Avšak majitelé panství se často střídali a trvale zde nesídlili. Roku 1624 získal panství i s tvrzí Karel Eusebius Mracký, který zde zahájil násilnou rekatolizaci a ta na panství vyvolala povstání roku 1626. Následkem toho byla vypleněna tvrz i s kostelem. Karel Eusebius prodal roku 1638 zpustlou tvrz s vypáleným dvorem, se vsí Svojšice a dalšími vesnicemi Anně Kamile ze Enkenfurtu. Ta začala s výstavbou nového zámku v místech zpustlé tvrze, ze které pravděpodobně použila části obvodového zdiva. Barokní zámek tvořila jednopatrová budova skládající se ze čtyř křídel, která uzavírala čtvercové nádvoří a byla kryta valbovou střechou. Stavbu zámku však Anna Kamila nedokončila a rozestavěný jej prodala Michalovi Osvaldovi z Thunu a ten stavbu zámku dokončil. A od něj jej roku 1703 koupil Jan Václav z Kaisersteina, který Svojšice vlastnil až do

²²⁶ Jedná se o Svojšice u Kolína a ty se nacházeli v Kouřimském kraji, ačkoliv Rieger o nich píše, že ležely blízko kraje a nebyly počítány do Chrudimského, ale snad do Čáslavského kraje, což by odpovídalo Svojšicím u Přelouče, avšak ty Jan Václav nevlastnil a na počátku 18. století (připomínána roku 1706) byla již zdejší tvrz jen zřícenina a trvale neobydlena. Srov. RIEGER, B. *Zřízení krajské I.*, s. 234.; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 482-483. a SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze I.*, s. 204.

²²⁷ RIEGER, B. *Zřízení krajské I.*, s. 234.

²²⁸ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 466. a KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 860.

²²⁹ HROMASOVÁ, Miroslava. Zámek Stárkov. In *Stárkovský zpravodaj*, červenec 2019. Online. [cit. 1.3. 2024]. URL: <Stárkovský zpravodaj – červenec 2019 - Oficiální stránka města Stárkov (starkov.cz)>. s. 8.

roku 1738, kdy jej koupil Michal Jan Althan²³⁰ a svojšické panství připojil k rodovému fideikomisnímu panství Králíky. V držení Althanů bylo panství až do roku 1923, kdy jej Michal Karel Althan postoupil řádu Anglických panen a zámek byl přizpůsoben charitativním účelům.²³¹

Jan Václav z Kaisersteina vlastnil Svojšice od roku 1703 do roku 1738 a připojil ke svojšickému panství sousední Libodřice, které přikoupil roku 1726 a takto zůstaly s panstvím spojeny až do roku 1848.²³²

Zámek v roce 1751 vyhořel a v letech 1755/56-1758 byl opraven a přestavěn. K další přestavbě došlo v roce 1847, kdy bylo východní a jižní křídlo zvýšeno o jedno patro a o patro byly zvýšeny i nárožní věže na východní straně.²³³

Objekt zámku byl od roku 1925 ve vlastnictví řádu Anglických panen a od téhož roku sloužil jako obecní a měšťanská škola. Roku 1949 byl zámek vyčleněn pro již zmiňované charitativní účely. Řeholní sestry zde pracovaly až do roku 1958, ačkoliv byl zámek roku 1945 zkonfiskován a majitelem se stal Ústav sociální péče hlavního města Prahy a byl zde zřízen sociální ústav a domov důchodců. Objekt sloužil jako ústav sociální péče až do roku 2021, kdy byli klienti domova přesunuti do Prahy a Kolína.²³⁴

2.9.3 SHRNU TÍ – Jan Václav h. z Kaisersteina a Stárkov

Jan Václav se narodil jako jediný syn Janu Baptistovi a Augustě Eleonoře, rozené z Meiningen. Jeho otec byl pánem na Žlebech, ty také Jan Václav zdědil, avšak po dosažení plnoletosti je roku 1723 prodal. V Chrudimském kraji ani žádné statky nevlastnil, a tak jej nelze řadit mezi regionální šlechtu.

Úřad krajského hejtmána Chrudimského kraje vykonával v letech 1727-1732 se sídlem ve Stárkově, avšak ten se nacházel v Hradeckém kraji, a pro výkon funkce hejtmána Chrudimského kraje bylo nutné, aby sídlil v Chrudimském kraji. Bylo mu proto nařízeno přestěhovat do kraje Chrudimského, pokud chce tento úřad dále zastávat. Za krajského hejtmána Chrudimského kraje byl Jan Václav jmenován roku 1727 (30. prosince). Aby po čas výkonu úřadu krajského hejtmána sídlil v Chrudimském kraji mu bylo nařízeno dne

²³⁰ Michal Jan nebo Jan Michal Althan, jedna a ta samá osoba. Viz ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 265 a 482.

²³¹ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 482-483. a RIEGER, F. L. *Slovník naučný VIII.*, s. 1174.

²³² ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 265 a 482. a RIEGER, F. L. *Slovník naučný VIII.*, s. 1174.

²³³ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 482. a POCHÉ, E. *Umělecké památky Čech III.*, s. 490.

²³⁴ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 483. a Více o domově: Centrum komunitních služeb pro život. *Historie (Svojšice)*. Online. [cit. 4.3. 2024]. URL: <[Historie \(ckspz.cz\)](https://ckspz.cz)>.

30. listopadu 1727 a poté 26. února 1728, první napomenutí přišlo ještě předtím, než se stal hejtmanem. Jan Václav musel tomuto nařízení vyhovět, protože ve funkci setrval až do roku 1732. Byl jmenován na přání císaře (Karla Albrechta), který jej později jmenoval jako nejvyššího kancléře (1741-1743). Po čas výkonu úřadu krajského hejtmana mu bylo nařízeno sídlit ve Svojsčicích, které se nacházejí v Kouřimském kraji. Toto nařízení nedodržoval, protože byl několikrát napomínán, ale z úřadu propuštěn nebyl.

Se sídlem ve Svojsčicích jsou určité nejasnosti, například o jaké Svojsčice se jednalo, podle popisu od Bohuslava Riegra by se jednalo o Svojsčice u Přelouče,²³⁵ které byly na pomezí Čáslavského a Chrudimského kraje a po reorganizaci krajů v roce 1714 připadly do Chrudimského kraje. Ačkoliv, že by tyto Svojsčice někdy Jan Václav vlastnil se prokázat nepodařilo, a navíc zde v době, kdy Jan Václav vykonával úřad krajského hejtmana bylo zdejší sídlo zřícené a neobývané. Jednalo se tedy o Svojsčice u Kolína, které náležely do kraje Kouřimského a byly asi o 22 blíže k Chrudimi než Stárkov. Úřad krajského hejtmana vykonával Jan Václav také v Kouřimském kraji, a to v letech 1734-1738 a psal se taktéž po Stárkově, ale i Libodřicích, které byly součástí svojsčického panství. Je tedy možné, že úřad krajského hejtmana zastával Jan Václav pro nastartování své kariéry, jelikož později vykonával funkci nejvyššího kancléře vzdorokrále Karla Albrechta.

V případě Jana Václava h. z Kaisersteina se nepodařilo prokázat stavební úpravy sídla ve Svojsčicích a ani sídla ve Stárkově, avšak známe jejich podobu z doby, kdy je vlastnil Jan Václav. Ve Stárkově se jednalo o barokní zámek, který nechal vystavět jeho děd Jan František a měl podobu barokní dvoupatrové budovy obdélného půdorysu. Ve Svojsčicích měl zámek podobu jednopatrové budovy skládající se ze čtyř křídel uzavírající čtvercové nádvoří a pokryté valbovou střechou.

Ovšem v případě Jana Václava lze potvrdit přistěhování za funkcí hejtmana, ačkoliv ne do Chrudimského kraje. Přistěhování lze s jistotou spojovat se jmenováním do úřadu, jelikož byl několikrát napomínán, že pokud nařízení nevyhoví, bude z úřadu propuštěn. Zajímavé je, že v Chrudimském kraji žádné statky nevlastnil, a i přesto byl jmenován krajským hejtmanem. Roli ve jmenování může hrát i fakt, že se tak stalo na přání císaře. Avšak bylo mu nařízeno, aby se po čas výkonu funkce zdržoval na Svojsčicích a do krajského města Chrudim dojížděl na jednání. Nařízením vyhověl, jelikož v úřadu setrval celých pět let, tedy od roku 1727 až do roku 1732.

²³⁵ RIEGER, B. *Zřízení krajské I.*, s. 234.

2.10 Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu

Hejtman Chrudimského kraje: 1738-1743

Sídlo: Medlešice 1727-1743 (Chrudimský kraj), přestavba mezi lety 1728-1733

Václav Ignác žil v letech 1692-1743,²³⁶ byl nejmladším synem Jana Bartoloměje a Marie Rosálie, rozené z Kainpachu.²³⁷ Jeho otec (Jan Bartoloměj) byl rytmistrem kyrysnického pluku Rabatovského a později komorník jeho milosti císařské. Prošel vojenskou kariéru a dosáhl dvorské hodnosti.²³⁸ Václav Ignác působil ve státních službách, byl císařským komořím, roku 1721 se stal radou apelačního soudu, roku 1737 se stal přisedícím zemského soudu a v letech 1738-1743 vykonával funkci hejtmana Chrudimského kraje se sídlem v Medlešicích.²³⁹ Vykonávat funkci krajského hejtmana se mohl Václav Ignác rozhodnout pod vlivem zkušeností svého staršího bratra Františka Bernarda, který byl v letech 1729-1733 hejtmanem Čáslavského kraje.²⁴⁰

Rod Vernieru z Rougemontu byl původem starý francouzský šlechtický rod pocházející z Burgundska. Do Čech jej přivedl v první polovině sedmnáctého století Matouš Vernier z Rougemontu,²⁴¹ voják císařského vojska. Pro zásluhy v boji ho roku 1636 Ferdinand II. povýšil do panského stavu a daroval mu panství Lipnici nad Sázavou. Matouš měl tři syny, a to Františka Leopolda, Jana Bartoloměje a Ferdinanda Šebestiána, kteří si po jeho smrti majetek rozdělili. Nejstarší z nich, František Leopold, koupil díly ostatních bratrů a stal se tak pánem na Lipnici. Po jeho smrti však byl statek tak zadlužen, že nebylo možné jej udržet, a tak jeho synové statek prodali roku 1692 svému strýci, mladšímu bratrovi Františka Leopolda, Janu Bartoloměji. Jan Bartoloměj, otec Václava Ignáce, měl syny Františka Bernarda, Jana Josefa a již zmíněného Václava Ignáce. Nejstarší syn, František Bernard, zdědil roku 1720 Lipnici,

²³⁶ Sedláčková ve své publikaci uvádí, že zemřel roku 1743 a do této doby také vykonával funkci krajského hejtmana. Viz SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 235 a 258. a také *Ottův slovník naučný* 26., s. 585. Ovšem jiná literatura datuje jeho úmrtí do roku 1741 nebo 1742. Viz KOŠTÁLOVÁ, Renata – KOŠTÁL, Vratislav. KOŠTÁLOVÁ, Renata – KOŠTÁL, Vratislav. *Francouzská šlechta v českých zemích*. Brno, 2021. s. 272. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 210 a 242.

²³⁷ *Ottův slovník naučný* 26., s. 585.

²³⁸ GUTH, Karel. Palác hrabat Příchofských na Příkopě v Praze. In *Časopis společnosti přátel starožitností v Praze* 21, 1913, č. 3, s. 104-113.

²³⁹ *Ottův slovník naučný* 26., s. 585. a SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 103.

²⁴⁰ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848)*, s. 103.

²⁴¹ Literatura zmiňuje Matouše, Matyáše či Matthiase, ale jedná se o stejnou osobu. Srov. MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 399.; MÝSLIVEČEK, M. *Velký erbovník II.*, s. 304.; HALADA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 610.

vytvořil starší linii rodu, která však v první polovině 19. století vymřela. Václav Ignác vytvořil mladší linii rodu, která vymřela v roce 1914 a s ní vymřel i celý rod.²⁴²

Většina majetků rodu se nacházela na území Čáslavského kraje, nejvíce se majetek rozrostl za Jana Bartoloměje (1644-1711). Ten rozšířil Lipnici nad Sázavou, kterou vlastnil rod od roku 1636 spolu s věžským statkem, o Čestín, Světlou nad Sázavou s Kalištěm a nechal vystavět palác v Praze. Jeho bratr Ferdinand Šebestián držel v letech 1665-1668 Rácov. Lipnici nad Sázavou vlastnili Venierové v letech 1636-1741, kdy kvůli jejímu zadlužení padla do rukou věřitelů.²⁴³ Spolu s lipnickým panstvím získal Matouš Vernier roku 1636 i věžský statek, ten však Jan Bartoloměj roku 1703 prodal spolu se zámekem, který na něm nechal vystavět.²⁴⁴ Jan Bartoloměj vlastnil také Světlou nad Sázavou, a to hned dvakrát. Poprvé v letech 1668-1672, kdy postavil nové severovýchodní křídlo²⁴⁵ a podruhé v letech 1685-1704.²⁴⁶ Ke světelskému panství patřilo od roku 1591 i Kaliště, panství však roku 1698 Jan Bartoloměj prodal.²⁴⁷ Dvakrát Vernierové drželi i Čestín, poprvé jej koupil v roce 1668 Ferdinand Šebestián Vernier a statek drželi až do roku 1683. Podruhé do vlastnictví rodu padl v roce 1680, kdy jej koupila Marie Rosalie, rozená z Kainpachu, se svým manželem Janem Bartolomějem a roku 1686 jej opět prodala.²⁴⁸ Protože byl rod Vernierů postaven na roveň domácí šlechtě a bylo potřeba rod patřičně reprezentovat, koupil Jan Bartoloměj, roku 1695, dva domy v Praze na Příkopech.²⁴⁹ Oba domy nechal strhnout a na jejich místě vystavět palác se zahradou. Palác v Praze však drželi pouhých 14 let a roku 1709 byl z neznámých důvodů prodán.²⁵⁰

Majetky Jan Bartoloměj rozprodal ještě za svého života, a tak jeho nejstarší syn, František Bernard, zdědil jen Lipnici nad Sázavou. Václav Ignác nezdědil nic, byl jeho nejmladším synem. Ovšem díky sňatku s Marií Terezií Rašínovou, rozenou Strakovou z Nedabylic, získal roku 1727 Medlešice.²⁵¹

²⁴² HALADA, J. *Lexikon české šlechty*, s. 610.; *Ottův slovník naučný* 26., s. 585-586.; SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XII.: Čáslavsko*. Praha, 1900. s.75. a MAŠEK, P. *Šlechtické rody II.*, s. 399.

²⁴³ *Ottův slovník naučný* 26., s. 585.

²⁴⁴ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 524.

²⁴⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII.* Praha: Libri, 2008. s. 211.

²⁴⁶ *Ottův slovník naučný* 26., s. 585.

²⁴⁷ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 191.

²⁴⁸ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze XII.*, s. 230. a VLASÁK, A. N. Doplnky a opravy. In *Památky archaeologické a místopisné* 5, 1863, s. 192. Sedláček v případě Ferdinanda Šebestiána datuje vlastnictví mezi lety 1668 a 1673, avšak Vlasák mezi lety 1668 a 1683.

²⁴⁹ Stavbou Vernierovského paláce položil Jan Bartoloměj základ pro dnešní Slovanský dům v Praze Na Příkopě. Viz LEDVINKA, V. *Pražské paláce*, s. 357-363.

²⁵⁰ GUTH, K. *Palác hrabat Příchovských*, s. 104-113.

²⁵¹ VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – NOVOTNÝ, David. Stavebněhistorický průzkum zámku v Medlešicích čp. 1. 2013. s. 6.

2.10.1 Medlešice

Chrudimský kraj, asi 3 kilometry severozápadně od Chrudimi

Medlešice jsou poprvé připomínány roku 1229, kdy je král Václav daroval Opatovickému klášteru spolu s dvorem Předhrad a přilehlým lesem. Vlastní podoba vsi není známá, ale pravděpodobně se jednalo o pouhou součást po oblasti rozesté sítě menších statků opatovického kláštera, které sloužily převážně k hospodářským účelům. Do konce 14. století se jednalo o ves, avšak ke konci tohoto století již byla rozdrobena mezi několik majitelů. V Medlešicích na konci 14. století držel zboží Jan (řečený Kuše) a v této době zde není doloženo žádné sídlo a pravděpodobně zde do roku 1500 ani žádné sídlo nevzniklo. Na přelomu 15. a 16. století byla ves stále rozdrobena mezi více majitelů. Základy pro vznik dnešního sídla byly položeny při prodeji Medlešic Janem Absolonom roku 1538 Diviši Bošinskému z Božejova, který zde vystavěl tvrz.²⁵²

Právě tvrz vystavěna Divišem Bošinským z Božejova se stala předchůdcem dnešního zámku. Tvrz vznikla přestavbou Domanovského dvora na honosnější sídlo někdy na počátku 17. století, ovšem poprvé je doložena až v roce 1660. Od tohoto roku byly na tvrzi provedeny jen nejnnutnější opravy a zůstávala pouze centrem hospodářské správy statku, nikoli však sídlem vrchnosti. K větším stavebním úpravám došlo až s příchodem Marie Terezie a Václava Ignáce, tedy mezi lety 1728 a 1733. Manželé zrealizovali přestavbu renesanční tvrze na barokní zámek, typologicky se jednalo o barokní patrovou vilu o půdorysu písmene „T“.²⁵³ Jednalo se prakticky o novostavbu s částečným zpracováním zděných konstrukcí renesanční tvrze a narozdíl od původní tvrze byla novostavba primárně určena k pobytu panstva. V době křtin Václava Verniera, druhorozeného syna Václava Ignáce a Marie Terezie, v zámecké kapli roku 1730 musel být již zámek obyvatelný a v době smrti Marie Terezie v roce 1753 už musel být zámek plně dostavěný, zařízený a trvale využíván.²⁵⁴

Václav Ignác Vernier z Rougemontu získal Medlešice sňatkem s Marií Terezií Rašínovou, rozenou Strakovou z Nedabylic, který proběhl dne 20. února 1727 a stal se tak jejím druhým manželem. Marie Terezie koupila Medlešice v roce 1722 ještě se svým prvním manželem, Janem sv. p. Rašínem z Rýzmburka, který zemřel v roce 1725 pravděpodobně na

²⁵² Tamtéž, s. 3-4. a RYBIČKA, A. Další procházky v okolí chrudimském: 3. Mezilesice. In *Památky archaeologické a místopisné* 1, 1855, č.6, s.271-274.

²⁵³ Autor architektonického návrhu není archivně doložen. Pravděpodobně by se mohlo jednat o stavitele a chrudimského měšťana italského původu Donáta Theodora Morazziho (1706, Chrudim – 1759, Smiřice). Viz VÁCLAVÍK, F.R. – ŠEDA, B. – NOVOTNÝ, D. *SHP Medlešice*, s. 198.

²⁵⁴ VÁCLAVÍK, F.R. – ŠEDA, B. – NOVOTNÝ, D. *SHP Medlešice*, s. 3, 6, 198. a NOVOTNÝ, David. Několik poznámek k historii zámku v Medlešicích. In *Chrudimské vlastivědný sborník* 18, 2014, č. 1, s. 167-195.

zámku v Medlešicích, který byl v té době jen částečně obyvatelný. Právě záznamy o úmrtí Jana Rašína z Rýzmburka, spolu se záznamy o křtinách Václava Verniera a poslední vůle Marie Terezie nasvědčují tomu, že se zámek v Medlešicích po dlouhé době opět stal sídlem majitelů panství. Na panství totiž existovala dvě sídla, a to již zmiňovaný zámek a dále dvorec, který využíval Jiří Kustoš a jeho rodina.²⁵⁵

Po smrti Václava Ignáce a Marie Terezie byl zámek sídlem dvou generací jejich potomků, v roce 1802 jej František sv.p. Vernier prodal Ferdinandu z Aratorů a Kateřině Wokounové z Wokouniusů za 134 700 zlatých.²⁵⁶

Dnes je zámek majetkem obce Medlešice a v jeho prostorech nachází mateřská škola.²⁵⁷

2.10.2 SHRNU TÍ – Václav Ignác Vernier a Medlešice

Václav Ignác zastával úřad hejtmána Chrudimského kraje v letech 1738-1741. Byl nejmladším synem Jana Bartoloměje Verniera a Marie Rosálie, rozené z Kainpachu, což mělo vliv na získání dědictví. Rodový majetek, konkrétně Lipnici nad Sázavou, totiž zdědil jeho starší bratr František Bernard, který vykonával funkci hejtmána Čáslavského kraje mezi lety 1729-1733. Je možné, že právě pod vlivem zkušeností svého staršího bratra se mohl Václav Ignác rozhodnout k výkonu úřadu krajského hejtmána.

Medlešice Václav Ignác získal roku 1727 sňatkem s Marií Terezií Rašínovou, rozenou Strakovou z Nedabylic. Přestavbu zdejšího sídla na barokní zámeček uskutečnil manželský pár mezi lety 1728-1733, typologicky se jednalo o barokní patrovou vilu o půdorysu písmene „T“, a hejtmánem Chrudimského kraje se Václav Ignác stal až v roce 1738. A naopak nelze spojovat získání panství v Chrudimském kraji ani stavební úpravy sídla se jmenováním do úřadu krajského hejtmána. Avšak nevelký majetek mohl být motivací k ucházení se o placenou úřední funkci v domovském kraji.

V případě Václava Ignáce sv. p. Verniera z Rougemontu je známá podoba jeho sídla v Medlešicích, jednalo o barokní patrovou vilu o půdorysu písmene „T“, avšak nelze potvrdit stavební úpravy sídla se jmenováním do úřadu krajského hejtmána a ani přistěhování blíže krajskému městu Chrudim. Taktéž nelze potvrdit přistěhování do kraje, jelikož byl již v kraji usedlý.

²⁵⁵ VÁCLAVÍK, F.R. – ŠEDA, B. – NOVOTNÝ, D. *SHP Medlešice*, s.5-6.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 7.

²⁵⁷ Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Zámek Medlešice*. Online. [cit. 1.3. 2024] URL:<<https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-18314949>>.

ZÁVĚR

V období 1650-1750 (1751) zastávali úřad krajského hejtmána představitelé nejen domácí a usedlé šlechty jako byli například Zárubové z Hustířan, Thun-Hohensteinové, Berkové z Dubé, Trautmansdorfové, Slavatové z Chlumu a Košumberka, Voračičtí z Paběnic a Cellerové z Rosenthalu, ale i představitelé rodů původně cizích, mezi které patří například Schmiedlové ze Schmidenu, Vernierové a Schönfeldové. Úřad zastávali také představitelé rodů usedlých v jiném kraji jako byli například Kaisersteinové a Libštejnští z Kolovrat v Hradeckém kraji a Chotkové v Litoměřickém kraji. V úřadu se objevili také majitelé menších statků, mezi kterými se nacházeli i členové starých panských rodů jako Valdštejnové, ale i členové rodů povýšených jako byli například Talackové z Ještětic či Šporkové. Úřad zastávali i majitelé největších panství v kraji jako Zárubové z Hustířan, Trautmansdorfové a Berkové z Dubé.

Hejtmanů za panský stav bylo v Chrudimském kraji v letech 1650-1750 (1751) z šestnácti rodů celkem dvacet jedna zástupců, z nichž bylo vybráno pro rozsah bakalářské práce pouze deset příslušníků z různých rodů. Jednalo se o Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat, Bohuslava Ferdinanda Berku z Dubé a Lipé, Rudolfa Václava h. ze Schönfeldu, Jana Václava Cellera z Rosenthalu, Leopolda Viléma h. z Valdštejna, Augustina Norberta Voračického z Paběnic, Leopolda Bernarda Schmiedela ze Schmidenu, Václava Antonína sv. p. Chotka z Chotkova a Vojnína, Jana Václava h. z Kaisersteina a Václava Ignáce sv. p. Verniera z Rougemontu. U těchto deseti hejtmanů bylo úkolem vyhledat a popsat majetkovou základnu včetně sídla, na kterém sídlili po dobu výkonu úřadu a určit, zda mělo jmenování do funkce krajského hejtmána vliv na jeho majetkovou základnu a sídlo. Zdali se za funkcí do kraje přistěhovali, či se jen přistěhovali blíže ke krajskému městu Chrudim, a s tím související koupě či stavba sídla blíže krajskému městu Chrudim a v celém Chrudimském kraji. Tedy zodpovědět vytyčené výzkumné otázky. Byl hejtman z regionální šlechty? Přistěhoval se za úřadem z jiného kraje? Přistěhoval se blíže ke krajskému městu Chrudim? Kde bydlel a vykonával úřad? Vykonával jej a sídlil na sídle, po kterém se psal? Zvelebil a přestavěl si sídlo, po kterém se psal? Postavil si sídlo v souvislosti se jmenováním do úřadu? Jaký měl vliv jmenování do funkce na jeho majetkovou základnu? Jak vypadalo sídlo, na kterém v době výkonu úřadu sídlil?

Mezi vybranými hejtmany byli tři, kteří měli sídlo mimo Chrudimský kraj, jednalo se o Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat na Borohrádku (Hradecký kraj), Leopolda Viléma h. z Valdštejna na Ronově nad Doubravou (Čáslavský kraj) a Jana Václava h. z Kaisersteina na Stárkově (Hradecký kraj) a později na Svojsčicích (Kouřimský kraj). Tito tři

hejtmané také nevlastnili žádné statky v Chrudimském kraji, a i přesto se stali krajskými hejtmany Chrudimského kraje. Z těchto se tři případů, kdy hejtmané měli sídlo v jiném kraji, se v jednom případě potvrdilo přistěhování za funkcí, avšak ne do Chrudimského kraje, ale do kraje Kouřimského. Jednalo se o osobu Jana Václava h. z Kaisersteina, který se přestěhoval na Svojšice a byl i vyzýván, aby se do Svojšic přesunul a na některá jednání dojížděl do Chrudimi. V osobě Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat se nepotvrdilo přistěhování do kraje, avšak v úřadu nesetřval ani celý rok, z funkce z nejasných důvodů odstoupil a byl ve funkci nahrazen Karlem Zárubou z Hustířan, dlouhodobě usedlým v kraji se sídlem na Svojanově. V případě Leopolda Viléma h. z Valdštejna se také nepotvrdilo přistěhování do kraje, avšak jeho sídlo v Ronově nad Doubravou bylo na pomezí Chrudimského a Čáslavského kraje, a tudíž lze předpokládat, že se do kraje přesouvat nemusel, protože ve funkci setřval celé čtyři roky. Přistěhování do kraje lze také potvrdit v případě Václava Antonína sv. p. Chotka z Chotkova a Vojnína, který nebyl v kraji usedlý a lze u něj spojovat jmenování do úřadu a vlastnictví Choltic.

Potvrzení výstavby sídla blíže městu Chrudim se podařilo prokázat v případě dvou hejtmanů. Jmenovitě u Bohuslava Ferdinanda Berky z Dubé a Lipé, který si postavil zámeček v Rosicích u Chrasti a psal se po Rychmburce. Dále u Jana Václava Celleru z Rosenthalu, který se sice psal po Trojovicích, ale v době výkonu úřadu zde již pravděpodobně nepobýval, nechal si vystavět zámeček v Hrochově Týnci a vlastnil také Cellerovský dvůr v Chrudimi.

V blízkosti Chrudimi si také zvelebil sídlo Augustin Norbert Voračický z Paběnic, který sídlil na Májovském dvoře v Chrudimi a zakoupil zpustlou tvrz v Pouchobradech, kterou přestavěl, a i se svou rodinou se sem přesunul. Avšak tyto stavební úpravy nelze spojovat se jmenováním do úřadu krajského hejtmana a nelze je identifikovat ani jako výstavbu sídla blíže městu Chrudim, jelikož v Chrudimi po čas výstavby sídlil.

Přistěhování a ani stavební aktivita v souvislosti se jmenováním do funkce krajského hejtmana se nepodařilo potvrdit pro nedostatek informací u Leopolda Bernarda Schmiedela ze Schmiedenu a jeho sídla v Hoješíně a také u Rudolfa Václava h. ze Schönfeldu, který sídlil na Seči. S jistotou nelze spojovat získání panství v Chrudimském kraji ani stavební úpravy sídla se jmenováním do úřadu krajského hejtmana v případě Václava Ignáce sv. p. Verniera z Rougemontu a jeho sídlem v Medlešicích.

Z deseti vybraných hejtmanů Chrudimského kraje za panský stav v letech 1650-1750(1751) se s jistotou nepodařilo potvrdit přistěhování do kraje, přistěhování blíže městu Chrudim a stavební činnost v souvislosti se jmenováním do úřadu krajského hejtmana

ve třech případech, v případě Václava Ignáce sv.p. Verniera z Rougemontu, Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat a Augustina Norberta Voračického z Paběnic. Ve třech případech se pro nedostatečnost informací nepodařila tato teze vyvrátit ani potvrdit, jedná se o Leopolda Bernarda Schmiedela ze Schmiedenu na Hoješíně, Rudolfa Václava h. ze Schönfeldu na Seči a Leopolda Viléma h. z Valdštejna. S jistotou však lze potvrdit, že se za funkcí přistěhovali dva hejtmané, Jan Václav h. z Kaisersteina a Václav Antonín sv. p. Chotek z Chotkova a Vojnína. Blíže Chrudimi si nechali sídlo vystavět dva hejtmané, konkrétně Jan Václav Celler z Rosenthalu a Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé.

Podoba sídel hejtmanů v době, kdy vykonávali úřad není u všech deseti zpracovávaných hejtmanů známá. Není známá podoba sídla Augustina Norberta Voračického z Paběnic v Pouchobradech, Leopolda Bernarda Schmiedela ze Schmidenu v Hoješíně, Jana Václava Celler z Rosenthalu v Trojovicích a v případě Leopolda Viléma h. z Valdštejna známe podobu zámku v Ronově nad Doubravou až téměř o 40 let později, kdy se jednalo o jednopatrovou budovu obdélného půdorysu. V případě Ferdinanda Ludvíka Libštejnského z Kolovrat na Borohrádku a Rudolfa Václava h. ze Schönfeldu na Seči se jedná o jednopatrovou renesanční panskou vilu obdélného půdorysu, avšak stavitelem nebyli a ani budovu nijak neupravovali jmenovaní hejtmané. Podobně koncipovaná sídla, tedy patrovou vilu obdélného půdorysu, si nechali vystavět Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé v Rosicích u Chrasti, Václav Celler z Rosenthalu na Hrochově Týnci, Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu v Medlešicích (půdorys písmene ve tvaru písmene „T“) a Augustin Norbert Voračický z Paběnic v Nabočanech, ovšem ten ji ihned po výstavbě prodal. Lze tedy předpokládat, že by se mohlo jednat o jakýsi dobový standard. Z tohoto konceptu se vymyká Václav Antonín sv. p. Chotek z Chotkova a Vojnína s jeho sídlem v Cholticích, kde se jednalo o jednopatrový raně barokní zámek na půdorysu písmene „L“, který nechal vystavět Romedius Konstantin z Thunu, avšak Václav Antonín zde neprovedl žádné stavební úpravy. A také Jan Václav h. z Kaisersteina se sídlem ve Stárkově, kdy se jedná o dvoupatrovou budovu obdélného půdorysu, a i se sídlem ve Svojsicích, kdy se jedná o jednopatrovou čtyřkřídlovou budovu s pravoúhlým vnitřním dvorem, ovšem Jan Václav nebyl jejich stavitelem a ani sídla nijak neupravoval.

Zajímavá je myšlenka, že úřad krajského hejtmana mohl být u aristokratů s vyššími politickými ambicemi startem v jejich kariéře v zemských úřadech, kterou ve své disertační práci zmínil Jiří Hrbek²⁵⁸ v souvislosti s Leopoldem Vilémem h. z Valdštejna, který zastával

²⁵⁸ HRBEK, J. *Barokní Valdštejnové*, disertační práce, s. 270.

úřad krajského hejtmána Chrudimského kraje, později byl jmenován staroměstským královským hejtmanem a poté dále rozvíjel svou kariéru u sasko-polského dvora. Zemské úřady pro nastartování své kariéry a vzestup celého rodu využil také Václav Antonín sv. p. Chotek z Chotkova, který zastával nižší zemské úřady pravidelně a poté postupně v kariéře stoupal, byl například přisedícím zemského soudu a supernumerárním místodržícím. Možné využití úřadu krajského hejtmána pro nastartování kariéry je pravděpodobné také u Jana Václava h. z Kaisersteina, který se později stal nejvyšším kancléřem vzdorokrále Karla Albrechta.

Pro přehlednost závěrů přikládám tabulku s výčtem, u kterých hejtmanů se podařilo prokázat vliv jmenování do úřadu na majetkovou základnu a stěhování. A naopak, u kterých se vliv jmenování do úřadu na majetkovou základnu a stěhování prokázat nepodařilo.

Tabulka 2: tabulka pro přehlednost vyhodnocení výsledků práce

HEJTMAN	POTVRZENÍ STĚHOVÁNÍ, VÝSTAVBY SÍDLA	SETRVÁNÍ V ÚŘADU
Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat	Ne	1654, odstoupil z nejasných důvodů a nemá sídlo v kraji
Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé	Ano – výstavba sídla blíže krajskému městu	1657-1658, smrt 1659
Rudolf Václav h. ze Schönfeldu	Ne – nedostatek informací	1683-1684, smrt 1684
Jan Václav Celler z Rosenthalu	Ano – výstavba sídla blíže krajskému městu	1689-1698
Leopold Vilém h. z Valdštejna	Ne – sídlo na pomezí Čáslavského a Chrudimského kraje	1706-1709/1710
Augustin Norbert Voračický z Paběnic	Ne	1710-1716, smrt 1716
Leopold Bernard Schmiedel ze Schmieden	Ne – nedostatek informací	1717-1721
Václav Antonín Chotek sv.p. z Chotkova	Ano – zastával nižší zemské úřady pravidelně	1722, 1723 zvolení do úřadu krajského hejtmána Litomeřického kraje
Jan Václav h. z Kaisersteina	Ano – stěhování blíže, ale ne do kraje	1728-1732
Václav Ignác sv.p. Vernier z Rougemontu	Ne	1738-1743, smrt 1743

Předkládaná práce přináší také možnosti dalšího bádání. Například u zpracovaných deseti hejtmanů je možné ověřit, vyvrátit či rozšířit získané závěry na primárních pramenech, jelikož předkládaná práce čerpá pouze z dostupné a soupisové literatury. Do roku 1751 se nabízí

sledování spolupráce a vztahu mezi hejtmanem za panský a rytířský stav, který je sice definovaný v instrukcích, avšak ty zcela opomíjí vzdálenost mezi jednotlivými hejtmany a s tím spojenou otázku, zdali byli voleni do úřadu hejtmané, kteří bydleli nebo vlastnili statky v blízkosti toho druhého, či se v souvislosti se jmenováním do úřadu přesunuli blíže sobě, případně zda zakoupili statek blíže sobě. V souvislosti s tímto se také nabízí otázka, zdali jeden nebo oba nevladnili dvůr v Chrudimi a nescházeli se zde u jednoho či u druhého například v souvislosti s úředním jednáním. Dále se jako možnost dalšího studia nabízí otázka, zda hejtmané v Chrudimi nevladnili jeden objekt, který by si v souvislosti se jmenováním do úřadu jednotliví hejtmané předávali nebo překupovali a uchovávali zde protokoly, které by si tak nemuseli předávat, jelikož v instrukci není přesně formulované, že protokoly a další písemnosti hejtman musí uchovávat na svém sídle, avšak mají být uloženy v repositáři.²⁵⁹

²⁵⁹ MACEK, J. – ŽÁČEK, V. *Krajská správa*, s. 48.

RESUMÉ

The bachelor thesis deals with the property base and the form of the residences of ten governors of the Chrudim region under the lordly state in the years 1650-1750 (1751). It compares the residential buildings and investigates whether the appointment to the office of the regional governor and the associated existence of the regional governor's residence may have influenced the building form of the residence, its improvement or extension, or directly motivated him to build a new residence closer to the regional town of Chrudim. Alternatively, whether he moved to the Chrudim region to take up his post and tries to answer the following questions: was the governor from the regional nobility? Did he move from another region to take office? Did he move closer to the regional town of Chrudim? Where did he live and hold office? Did he exercise it and reside at the seat after which it was named? Did he enlarge and remodel the seat after which it was written? Did he build his seat in connection with his appointment to office? What effect did the appointment to office have on his property base? What was the mansion he occupied at the time he held office?

The thesis is divided into two chapters. The first chapter is devoted to a general and brief introduction of the Chrudim region, the office of the regional governor and also introduces the staffing of the office of the regional governor in the Chrudim region in the years 1650-1750 (1751). The second chapter is the key part of the whole work, presenting ten selected governors and their residences, which are Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat on Borohrádek, Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé on Rychmburk, Rudolf Václav h. ze Schönfeldu on Seč, Jan Václav Celler z Rosenthalu on Trojovice, Leopold Vilém h. z Valdštejna in Ronov nad Doubravou, Augustin Norbert Voračický z Paběnice on Pouchobradý, Leopold Bernard Schmiedel ze Schmieden on Hoješín, Václav Chotek sv. p. z Chotkova a Vojnína on Choltice, Jan Václav h. z Kaisersteina on Stárkov and Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu on Medlešice. A subchapter is devoted to each of the selected governors, which introduces the person of the governor himself, followed by an introduction of the whole family and family estates with regard to the property base of the governor himself, taking into account the territory of the Chrudim region. Most attention is paid to the seat itself, after which the governor is spelled. It is mainly monitored whether the seat is located in the Chrudim region, his other properties in the region and the connection of the existence of the seat of the regional governor with his appointment to the office and its influence on the reconstruction or improvement of the seat, the move of the governor closer to the regional town of Chrudim or the move of the governor to the region and other changes in

his property base. After the introduction of the governor, his family, description of his property base and his residence, a short summary of the information found with regard to the questions raised follows for each governor.

The aim of the study was to find out whether the appointment to the office of the regional governor of the Chrudim region has an impact on the property base and the form of the seat. Moving for the post and building a seat closer to the regional town could be confirmed in four cases. Conversely, this link could not be established for four governors and, due to lack of information, the link could not be established for two governors. The form of the residences is not known for all the governors surveyed, but it was found that four governors had similarly designed residences built for themselves, namely a two-storey villa with a rectangular floor plan.

SEZNAM LITERATURY

ADAMOVI, Klára. *Obrazárna zámku v Rychnově nad Kněžnou: Vybrané portréty z období 16. až počátku 18. století*. Diplomová práce. ÚDKU KTF Univerzita Karlova v Praze. Praha, 2015.

ANDLE, Augustin. *Šlechtické rody ve Vysokém Mýtě: Šlechtické rody hejtmanů kraje Chrudim 1434-1865*. Litomyšl, 2018. ISBN 978-80-270-3694-3.

BERAN, Zdeněk a kol. *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-259-7.

BORŮVKA, Vlastimil – KRÁM, Josef – PAVEL, Jakub. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou a rodu pánů z Kolovrat*. Praha: Onyx, 2000. ISBN 80-85228-61-0.

BULÍČEK, Ondřej. *Státní zámek Slatiňany: aneb ve znamení koně*. Bakalářská práce. KVV FF Univerzita Pardubice, 2010.

CERMAN, Ivo. *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska, svazek 7. Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-977-5.

DRAŠNAR, Vojtěch. *František Karel Libštejnský z Kolovrat jako prototyp barokního aristokrata, politika a diplomata*. Disertační práce. FF Masarykova univerzita. Brno, 2023.

DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Vydání 2. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-003-9.

FELCMAN, Ondřej a kol. *Území východních Čech od středověku po raný novověk: kapitoly k územně správním dějinám regionu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-106-4.

GUTH, Karel. *Palác hrabat Příchovských na Příkopě v Praze*. In *Časopis společnosti přátel starožitností v Praze* 21, 1913, č. 3, s. 104-113.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1999. ISBN 80-85770-79-2.

HEBER, František Alexandr. *České hrady, zámky a tvrze V.: Východní Čechy*. Praha: Argo, 2023. ISBN 978-80-257-3771-2.

HLAVAČKA, Milan. *Karel Albrecht: příběh druhého zimního krále*. Praha: Akropolis, 1997. ISBN 80-85770-50-4.

- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v Českých zemích od počátků po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.
- HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách (1640-1740)*. Disertační práce. FF ÚČD Univerzita Karlova v Praze. Praha, 2011.
- HRBEK, Jiří. *Barokní Valdštejnové v Čechách: 1640-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-233-7.
- HRBEK, Jiří. Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť. In *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 313-331. ISSN 1802-2502.
- HRBEK, Jiří. *Proměny valdštejnské reprezentace: Symbolické sítě valdštejnského rodu v 17. a 18. století*. Praha: Togga, 2015. ISBN 978-80-7476-082-2.
- HUBROVÁ, Jana. *Řád maltézských rytířů ve Strakoncích*. Bakalářská práce. KF FF Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 2013.
- CHYTIL, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století XI.: politický okres Chrudim*. Praha, 1900.
- JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Vydání 2. Praha: Universum, 2021. ISBN 978-80-242-7761-5.
- JUŘÍK, Pavel. *Kolowratové: věrně a stále*. Praha: Universum, 2016. ISBN 978-80-242-5163-9.
- KLAUS, Alois – FLORIÁN, Čeněk – KUDRNA, Karel. *Chrudimsko a Nasavrcko IV.: prehistorie a historie obcí na Chrudimsku*. Chrudim, 1926.
- KLIMEŠ, Josef. *Obec Sobětuchy: historie a současnost*. Sobětuchy, 1999. ISBN 80-238-4785-6.
- KLÍMOVÁ, Radka. *Heraldické památky bývalého meziříčského panství*. Diplomová práce. ÚPVHA FF Masarykova univerzita. Brno, 2010.
- KOBETIČ, Pavel – PAVLÍK, Tomáš – ŠULC, Ivo. *Chrudim: Vlastivědná encyklopedie*. Praha, 2005. ISBN 80-903481-4-9.
- KORÁBKOVÁ, Zuzana. *Restaurování vápencové sochy Panny Marie Immaculaty z kláštera v obci Hoješín u Seče*. Bakalářská práce. ARK FR Univerzita Pardubice, 2022.

- KOŠÍNOVÁ, Nikola. *Šlechtické znaky na stavebních památkách v okrese Chrudim*. Bakalářská práce. HIU FF Univerzita Hradec Králové. Hradec Králové, 2019.
- KOŠTÁLOVÁ, Renata – KOŠTÁL, Vratislav. *Francouzská šlechta v českých zemích*. Brno, 2021. ISBN 978-80-7364-118-4.
- KUBEŠ, Jiří a kol. *V zastoupení císaře: česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2018. ISBN 978-80-7422-574-1.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. – VIII*. Praha: Libri, 1996-2011. ISBN 80-85983-12-5.
- LEDVINKA, Václav. *Pražské paláce*. Praha: Akropolis, 2000. ISBN 80-85770-90-3.
- MACEK, Jaroslav-ŽÁČEK, Václav. *Krajská správa v českých zemích a její archivní fondy*. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra, 1958.
- MAREŠ, Petr. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*. Rigorózní práce. KPVHAS FF Univerzita Karlova. Praha, 2011.
- MAREŠ, Petr. *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*. Praha, 2009. ISBN 978-80-86712-75-8.
- MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 978-80-204-2349-8.
- MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti I*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3.
- MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti II*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0294-9.
- MUSIL, František – ČECHURA, Jaroslav – FELCMAN, Ondřej. *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7422-003-6.
- MUSIL, František – SVOBODA, Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí, 1998. ISBN 80-902400-3-8.

MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české I.* Praha: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-520-8.

MYSLIVEČEK, Milan. *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české II.* Praha: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-521-6.

NĚMCOVÁ, Sára. *Stavební činnost Václava Antonína Chotka – významná rodová sídla.* Bakalářská práce, UDKU KTF Univerzita Karlova. Praha, 2020.

NOHEJLOVÁ, Lucie. *Možnosti využití kulturního dědictví v Krásném Lese v Krušných horách.* Diplomová práce. FPH Vysoká škola ekonomická v Praze. Praha, 2019.

NOVOTNÁ, Lenka. *Příspěvek k dějinám Chrudimi za třicetileté války – léta 1639–1648.* Bakalářská práce, UHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2013.

NOVOTNÝ, David. Několik poznámek k historii zámku v Medlešicích. In *Chrudimský vlastivědný sborník* 18, 2014, č. 1, s. 167-195. ISSN 1214-6048.

Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1888-1909.

Památky archaeologické a místopisné. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1855-1912. ISSN 1801-5786.

PCHÁLKOVÁ, Veronika. *Libštejnští z Kolovrat a jejich fideikomisní sídlo: Zámek Rychnov nad Kněžnou ve světle inventářů v 18. století.* Diplomová práce. UHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2022.

PISTOROVÁ, Zuzana. *Malířská a sochařská výzdoba kostela Archanděla Michaela v Borohrádku.* Diplomová práce. FF Masarykova univerzita. Brno, 2007.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I.-IV.* Praha: Academia, 1977–1982.

RIEGER, Bohuslav. *Zřízení krajské v Čechách I.: Historický vývoj do roku 1740.* Praha, 1894.

RIEGER, František Ladislav. *Slovník naučný I. – XII.* Praha, 1860-1890.

RYBIČKA, Antonín. Další procházky v okolí chrudimském. In *Památky archaeologické a místopisné.* ISSN 1801-5786.

RYBIČKA, Antonín. Hejtmané bývalého kraje chrudimského. In *Památky archaeologické a místopisné* 8, 1868-1869, č. 3, s. 223-230. ISSN 1801-5786.

- RYBIČKA, Antonín. Z dějin města Chrudimi. In *Památky archaeologické a místopisné 14*, 1887-1889, č. 5. s. 245-248. ISSN 1801-5786.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého I.- XV.* Praha, 1882-1927.
- SEDLÁČEK, August. *O starém rozdělení Čech na kraje.* Praha, 1921.
- SEDLÁČKOVÁ, Hana. *Auersperská doména Nasavrky: příspěvek k formování lesní správy velkostatku v 19. století.* Disertační práce, HU FF Masarykova univerzita v Brně. Brno, 2020.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1537–1848).* Disertační práce, KPVHAS FF Univerzita Karlova. Praha, 2016.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849: personální obsazení.* Praha: Národní archiv, 2021. ISBN 978-80-7469-103-4.
- SEDLÁČKOVÁ, Helena. Zrození státního úředníka na příkladu krajského hejtmana v Čechách. Helena Sedláčková. In: *Folia Historica Bohemica* 34, 2019, č. 1, s. 5-21. ISSN 0231-7494.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dargestellt. Fünfter Band, Chrudimer Kreis.* Prag, 1837.
- SOUKUP, Josef. *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století XVIII.: politický okres Pelhřimovský.* Praha, 1903.
- SVOBODA, Ladislav a kol. *Encyklopedie českých tvrzí I.* Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-068-X.
- ŠAFÁŘOVÁ, Renata. *Kriminalita na východočeském panství Stárkov v raném novověku.* Bakalářská práce. ÚHV FF Univerzita Pardubice. Pardubice, 2010.
- ŠIMEK, Tomáš a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VI.: Východní Čechy.* Praha: Svoboda, 1989.
- ŠOŠKOVÁ, Petra. *Mladší proměny staveb J.B. Santiniho na Žďársku.* Diplomová práce. ÚHV FF Univerzita Pardubice, 2009.
- VESELÁ, Hana a kol. *Město Seč.* Seč, 2018. ISBN 978-80-270-3549-6.

STAVEBNĚ HISTORICKÉ PRŮZKUMY

SLAVÍK, Jiří. *Zkrácený stavebně historický průzkum: obnova pláště mostu a parkánové hradby hradu Rychmburk, Předhradí č. p. 17.* listopad 2000–leden 2001. Dostupné na ÚOP Pardubice.

VÁCLAVÍK, František Radek – NOVÁ, Eliška – SVOBODOVÁ, Jitka. Stavebně historický průzkum zámku Choltice č.p. 1. Pardubice, 2021. Dostupné na ÚOP Pardubice nebo v archivu společnosti F. R. Václavík - B. Šeda s.r.o.

VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – NOVOTNÝ, David. Stavebně historický průzkum zámku v Medlešicích čp. 1. Pardubice, 2013. Dostupné na ÚOP Pardubice nebo v archivu společnosti F. R. Václavík - B. Šeda s.r.o.

VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – RŮŽIČKOVÁ, Renata. Stavebně historický průzkum zámku č.p. 1 v Hrochově Týnci. Pardubice, 2011. Dostupné na ÚOP Pardubice nebo v archivu společnosti F. R. Václavík - B. Šeda s.r.o.

VÁCLAVÍK, František Radek – ŠEDA, Bohdan – RŮŽIČKOVÁ, Renáta. Stavebně historický průzkum starého zámku v Rosicích u Chrasti. Pardubice, 2018. Dostupné na ÚOP Pardubice nebo v archivu společnosti F. R. Václavík - B. Šeda s.r.o.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Anton Johann Venuto. Online. Aktualizace v říjnu 2021, [cit. 26.2. 2024]. URL:<[Johann Venuto \(1746–1833\) / hrady-zriceniny.cz](http://Johann_Venuto_(1746-1833)/hrady-zriceniny.cz)>.

Centrum komunitních služeb pro život. *Historie (Svojšice)*. Online. [cit. 4.3. 2024]. URL:<[Historie \(ckspz.cz\)](http://Historie(ckspz.cz))>.

Dům pro seniory Borohrádek. *Historie domova Borohrádek*. Online. [cit. 23.2. 2024]. URL:<[Historie a současnost \(domovynaorlici.cz\)](http://Historie_a_soucasnost(domovynaorlici.cz))>.

Hrad Rychmburk. Online. [cit. 28.2. 2024]. URL:<[Hrad Rychmburk](http://Hrad_Rychmburk)>.

HROMASOVÁ, Miroslava. Zámek Stárkov. In *Stárkovský zpravodaj*, červenec 2019. Online. [cit. 1.3. 2024]. URL:<[Stárkovský zpravodaj – červenec 2019 - Oficiální stránka města Stárkov \(starkov.cz\)](http://Stárkovský_zpravodaj-červenec_2019-Oficiální_stránka_města_Stárkov(starkov.cz))>.

Chartae Antiquae. *I. vojenské mapování*. Online [cit. 22.2. 2024]. URL:< [Map sets \(chartae-antiquae.cz\)](http://Map_sets(chartae-antiquae.cz))>.

KUBEŠ, Jiří. Posudek oponenta k disertační práci: DRAŠNAR, V. *František Karel Libštejnský z Kolovrat*. Online. [cit. 12.3. 2024]. URL:<[Závěrečná práce: Mgr. et Mgr. Vojtěch Drašnar: František Karel Libštejnský z Kolovrat jako prototyp barokního aristokrata, politika a diplomata \(muni.cz\)](#)>.

MATUŠÍKOVÁ, L. – KUKÁNOVÁ, Z. – ZAHRADNÍKOVÁ, M. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651: Hradecko-Bydžovsko I*. Online. Národní archiv, 2017, [cit. 7.2.2024]. URL:<[Hradec1 \(nacr.cz\)](#)>. ISBN 978-80-7469-067-9.

Music club zámek Choltice. Online. [cit. 29.2. 2024]. URL:<[Music club Zámek Choltice – Home \(zamekcholtice.cz\)](#)>.

Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Tvrz Trojovice*. Online. [cit. 29. 2. 2024]. URL:<[tvrz, archeologické stopy – Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](#)>.

Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Tvrziště Rosice*. Online. [cit. 13. 3. 2024]. URL:<<http://isad.npu.cz/rosice-tvrziste2-13111>>.

Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Zámek Medlešice*. Online. [cit. 1.3. 2024]. URL:<<https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-18314949>>.

Národní památkový ústav. Památkový katalog. *Zámek Seč*. Online. [cit. 15. 2. 2024]. URL:<<https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-12900526>>.

Oldmaps – Staré mapy. *Mapy I. vojenského mapování*. Online. [cit. 22.2. 2024]. URL:<[Oldmaps - Staré mapy \(geolab.cz\)](#)>.

Oldmaps – Staré mapy. *Müllerova mapa Čech: mapový list č. 14*. Online. [cit. 19. 2. 2024]. URL:<[Oldmaps - Staré mapy \(geolab.cz\)](#)>.

Rodokmen Valdštejnů. *Rožďalovická linie Valdštejnů I*. Online. [cit. 27.1.2024]. URL:<[140004845.pdf \(cuni.cz\)](#)>.

Staré mapy Českých zemí. *Vogtova mapa Čech z roku 1712*. Online. [cit. 19. 2. 2024]. URL:<[1712-22.jpg \(2307×1889\) \(stmappy.cz\)](#)>.

Školské sestry svatého Františka. *Dům sestry Elišky Hoješín (zámek Hoješín)*. Online. 2023 [cit. 19. 2. 2024]. URL:<[Dům sestry Elišky Hoješín – Školské sestry sv. Františka Česká provincie \(sestry-osf.cz\)](#)>.

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru. *Mapy stabilního katastru*. Online. [cit. 22.2. 2024].
URL:⟨[Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))⟩.

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru. *Müllerova mapa Čech*. Online. [cit. 22.2. 2024].
URL:⟨[Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))⟩.

Wikipedia. *Portrét Ferdinanda Libštejnského z Kolovrat*. Online. [cit. 22.2. 2024].
URL:⟨[Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Ludv%C3%ADk_Lib%C5%A1tejnsk%C3%BD_z_Kolovrat)⟩.

Zámek Choltice. Online. [cit. 29.2. 2024]. URL:⟨[zámek Choltice – Oficiální stránky zámku Choltice \(zamek-choltice.cz\)](http://zamek-choltice.cz)⟩.

SEZNAM PŘÍLOH

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: seznam vybraných hejtmanů Chrudimského kraje za panský stav mezi lety 1650-1750 (1751)	10
Tabulka 2: tabulka pro přehlednost vyhodnocení výsledků práce	57
Tabulka 3: hejtmané Chrudimského kraje mezi lety 1650-1750 za panský stav	74
Tabulka 4: hejtmané Chrudimského kraje v letech 1650-1750 za rytířský stav	75

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vogtova mapa z roku 1712, Chrudimský kraj a jeho sousední kraje z Čech; 1712-22.jpg (2307×1889) (stmappy.cz).....	76
Obrázek 2: Müllerova mapa z roku 1720, Chrudimský kraj a jeho sousední kraje z Čech; Archiv (cuzk.cz).....	76
Obrázek 3: Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat jako velitel maltéžského loďstva, kolem roku 1680; Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Wikipedie (wikipedia.org)	77
Obrázek 4: rodokmen Libštejnských z Kolovrat; JUŘÍK, P. Kolowratové, s. 141.	77
Obrázek 5: Borohrádek na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	78
Obrázek 6: Borohrádek na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	78
Obrázek 7: zámek v Borohrádku a kostel sv. Michaela Archanděla na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	79
Obrázek 8: výřez z katastrální mapy Borohrádku z roku 1840; 1 - místo, kde stávala tvrz, 2 – zámek; MUSIL, F. – SVOBODA, L. Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou, s. 24.	79
Obrázek 9: půdorys přízemí a prvního patra zámku v Borohrádku, nedatováno; MUSIL, F. – SVOBODA, L. Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou, s. 25.....	80
Obrázek 10: zámek Borohrádek, pohled od jihozápadu, Borohrádek č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024).....	80
Obrázek 11: nový moderní pavilon domova důchodců v Borohrádku – místo, kde původně stávala tvrz v Borohrádku, pavilon se spojovací chodbou k objektu bývalého zámku pochází z 80. let 20. století, pohled od jihu; vlastní fotografie (24.2. 2024).....	81

Obrázek 12: kostel sv. Michaela Archanděla v Borohrádku, pohled od severozápadu; vlastní fotografie (24.2. 2024).....	81
Obrázek 13: rodokmen Berků z Dubé, rychmburská větev; ŠIMEK, T. a kol. Hrady, zámky a tvrze VI., s. 601.....	82
Obrázek 14: hrad Rychmburk a Předhradí na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz).....	82
Obrázek 15: Předhradí a hrad Rychmburk na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	83
Obrázek 16: hrad Rychmburk na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz) .	83
Obrázek 17: hrad Rychmburk na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1814; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz	84
Obrázek 18: plán jádra hradu Rychmburk, křížkované zdivo z první poloviny 14. století, šrafované z první poloviny 16. století a tečkované mladší; DURDÍK, T. Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, s. 489.....	84
Obrázek 19: hrad Rychmburk, jihozápadní a jihovýchodní průčelí, Předhradí 17; vlastní fotografie (17.2. 2024).....	85
Obrázek 20: Rosice u Chrasti na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz).....	85
Obrázek 21: Rosice u Chrasti na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	86
Obrázek 22: zámek v Rosicích u Chrasti na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	86
Obrázek 23: Rosice u Chrasti na vedutě od Antona Johanna Venuta, rok neuveden; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz.....	87
Obrázek 24: zámeček v Rosicích u Chrasti, severovýchodní a severozápadní průčelí, dnes součástí ZD Rosice u Chrasti; vlastní fotografie (17.2. 2024).....	87
Obrázek 25: rodokmen rodin de Couriers a hrabat ze Schönfeldu; SEDLÁČKOVÁ, H. Auersperská doména Nasavrky, nestr.	88
Obrázek 26: rodokmen rožďalovické větve Valdštejnů, Rudolf Václav h. ze Schönfeldu a jeho manželka Magdalena Viktorie, rozená z Valdštejna; 140004845.pdf (cuni.cz).....	88
Obrázek 27: Seč na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz).....	89
Obrázek 28: zámek Seč na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	89
Obrázek 29: Seč na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1822; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz.....	90

Obrázek 30: zámek Seč, západní průčelí, Seč č.p. 1 (městský úřad); vlastní fotografie (18.2.2024).....	90
Obrázek 31: Trojovice na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	91
Obrázek 32: Trojovice na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	91
Obrázek 33: tvrz v Trojovicích na indikační skice stabilního katastru; zleva č.p. 65 (pivovar) a č.p. 62 (mlýn), mezi kterými tvrz stávala; Archiv (cuzk.cz)	92
Obrázek 34: tvrz Trojovice stávala někde v těchto místech; vlastní fotografie (17.2.2024)	92
Obrázek 35: bývalý pivovar v Trojovicích, severní průčelí, ve štítu umístěn znak Cellerů z Rosenthalu, Trojovice č. p. 65; vlastní fotografie (17.2. 2024)	93
Obrázek 36: Hrochův Týnec na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz).....	93
Obrázek 37: areál zámku v Hrochově Týnci na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	94
Obrázek 38: zámek v Hrochově Týnci na portrétu Jana Václava Cellera z Rosenthalu z přelomu 17. a 18. století; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. SHP Hrochův Týnec, s. 253.	94
Obrázek 39: kresba zámku v Hrochově Týnci podle dnes již nezvěstného portrétu Jana Václava Cellera z Rosenthalu z přelomu 17. a 18. století; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. SHP Hrochův Týnec, s. 254.....	95
Obrázek 40: zámeček v Hrochově Týnci, východní průčelí, Hrochův Týnec č, p. 1; vlastní fotografie (17.2. 2024).....	95
Obrázek 41: zámeček v Hrochově Týnci, západní a severní průčelí, Hrochův Týnec č.p. 1; vlastní fotografie (17.2. 2024)	96
Obrázek 42: rodokmen Valdštejnů, rožďalovická větev; 140004845.pdf (cuni.cz)	96
Obrázek 43: Ronov nad Doubravou na mapách I. vojenského mapování; Map sets (chartae-antiquae.cz)	97
Obrázek 44: starý a nový zámek (blíže k náměstí) v Ronově nad Doubravou na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	97
Obrázek 45: Ronov nad Doubravou na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1813; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz	98
Obrázek 46: místo, kde stával starý zámek v Ronově nad Doubravou podle T. Šimka a K. Kuči, pohled od severovýchodu, Ronov nad Doubravou č.p. 3; vlastní fotografie (18.2. 2024).....	98

Obrázek 47: místo, kde stával starý zámek v Ronově nad Doubravou, pohled od západu, Ronov nad Doubravou č.p. 2, bývalý pivovar; vlastní fotografie (18.2.2024).....	99
Obrázek 48: nový zámek v Ronově nad Doubravou, západní průčelí, Ronov nad Doubravou č.p. 1; vlastní fotografie (18.2. 2024)	99
Obrázek 49: Pouchobradý na mapě I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	100
Obrázek 50: Pouchobradý a Sobětuchy na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	100
Obrázek 51: areál s č.p. 3 (vyznačeno), kde se pravděpodobně nacházela tvrz v Pouchobradech na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	101
Obrázek 52: areál s č.p. 3 (vlevo), kde se pravděpodobně nacházela tvrz v Pouchobradech, pohled od jihu, Pouchobradý č.p. 3; vlastní fotografie (17.2. 2024)	101
Obrázek 53: Nabočany na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	102
Obrázek 54: zámek Nabočany na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	102
Obrázek 55: zámek Nabočany, jižní průčelí, dnes součástí komplexu ZD, Nabočany č.p. 61; vlastní fotografie (17.2.2024)	103
Obrázek 56: Maleč na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	103
Obrázek 57: zámek Maleč na indikační skice stabilního katastru	104
Obrázek 58: zámek Maleč, pohled od jihovýchodu, Maleč č. p. 1; vlastní fotografie (18.2. 2024)	104
Obrázek 59: Hoješín na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	105
Obrázek 60: zámek v Hoješín na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	105
Obrázek 61: zámek Hoješín, dnes dům sestry Elišky, východní a jižní průčelí, Hoješín č. p. 1; vlastní fotografie (18.1. 2024)	106
Obrázek 62: Modletín a Rušinov na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz).....	106
Obrázek 63: kostel sv. Anny v Modletíně na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	107
Obrázek 64: kostel sv. Anny v Modletíně, pohled od severovýchodu; vlastní fotografie (18.2. 2024).....	107
Obrázek 65: rodokmen Chotků z Chotkova; JUŘÍK, P. Chotkové, s. 155.	108

Obrázek 66: Choltice na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	108
Obrázek 67: zámek Choltice na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz).....	109
Obrázek 68: Choltice na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1811; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz.....	109
Obrázek 69: zámek Choltice, pohled ze severu, Choltice č.p. 1; vlastní fotografie (18.2.2 2024)	110
Obrázek 70: Stárkov na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	110
Obrázek 71: Stárkov na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	111
Obrázek 72: zámek ve Stárkově na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	111
Obrázek 73: Stárkov na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1818; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zriceniny.cz.....	111
Obrázek 74: zámek ve Stárkově, západní průčelí, Stárkov č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024)	112
Obrázek 75: zámek ve Stárkově, jižní a východní průčelí, Stárkov č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024).....	112
Obrázek 76: Svojšice na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	113
Obrázek 77: Svojšice na indikační skice stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	113
Obrázek 78: zámek ve Svojšicích na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	114
Obrázek 79: zámek ve Svojšicích, východní a jižní průčelí, Svojšice č.p. 1; vlastní fotografie (1.3. 2024).....	114
Obrázek 80: Medlešice na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)	115
Obrázek 81: zámek v Medlešicích na originálních mapách stabilního katastru; Archiv (cuzk.cz)	115
Obrázek 82: Medlešice na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1813; Johann Venuto (1746-1833) / hrady-zriceniny.cz.....	116
Obrázek 83: zámek v Medlešicích, jižní průčelí, Medlešice č. p. 1, dnes mateřská škola; vlastní fotografie (17. 2. 2024).....	116

PŘÍLOHY

Tabulka 3: hejtmané Chrudimského kraje mezi lety 1650-1750 za panský stav²⁶⁰

PANSKÝ STAV		
HEJTMAN	SÍDLO	OBDOBÍ
Václav Záruba z Hustířan	na Cerekvici a Potštejně	1650
Jindřich Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka	na Košumberku	1651-53
Ferdinand Libštejnský z Kolovrat	na Borohrádku	1654
Karel Záruba z Hustířan	na Svojanově	1654-56/57
Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé a Lipé	na Rychmburku	1657-58
Bedřich Hertvík Záruba z Hustířan	na Svojanově	1659-65
Leopold Oldřich Libštejnský h. z Kolovrat	na Zámrsku	1666-69
Bedřich Hartvík Záruba z Hustířan	na Svojanově	1670-82
Rudolf Václav h. ze Schönfeldu	na Seči	1683-84
Romedius Konstantin h. z Thunu (Thun-Hohenstein)	na Cholticích	1684-88
Jan Václav Celler z Rosenthalu	na Trojovicích	1689-98
František Karel h. Záruba z Hustířan	na Kostelci nad Orlicí a Svojanově	1699
Leopold Šťastný Talacko sv.p. z Ještětic		1700-02/03
Antonín h. z Trautmansdorfu	na Chocni	1703-05
Leopold Vilém h. z Valdštejna	na Ronově (nad Doubravou)	1705/06-10
Augustin Norbert Voračický z Paběnic	na Pouchobradech	1710/11-16
Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu	na Hoješíně	1717-21
Václav Chotek sv.p. z Chotkova	na Cholticích	1722
Jan Josef h. Špork	na Heřmanově Městci a Morašicích	1723-27
Jan Václav h. z Kaisersteina	na Stárkově	1727-32
Jan Josef h. Špork	na Heřmanově Městci a Morašicích	1733-37
Václav Ignác sv.p. Vernieru	na Medlešicích	1738-43
Josef Jeroným (Henrich Norbert) Libštejnský h. z Kolovrat	na Zámrsku	1743-50
Jan Bertold Záruba z Hustířan	na Podhořanech	1750-1751

²⁶⁰ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 234-235.; Týž, *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 241-242. a RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227-228.

Tabulka 4: hejtmané Chrudimského kraje v letech 1650-1750 za rytířský stav²⁶¹

RYTÍŘSKÝ STAV		
HEJTMAN	SÍDLO	OBDOBÍ
Adam Jindřich Talacko z Ještetic	na Libanicích	1651-55
Adam Zikmund Puchard Voděradský z Voděrad	na Hrochově Týnci	1656
Adam Jindřich Talacko z Ještetic	na Libanicích	1657-63
Adam Zikmund Puchard Voděradský z Voděrad	na Hrochově Týnci	1664-70
Ferdinand Maxmilián Schmiedel ze Schmieden	na Trojovicích	1671-74
Václav Haugvic z Biskupic	na Březovicích	1674-75
Jaroslav Hubrik z Hennersdorfu	na Čankovicích	1676-1677
Václav Kryštof Dobřenský z Dobřenic	na Orli	1678-82/83
Jan Václav Celler z Rosenthalu	na Trojovicích	1683-88/89
Václav Rudolf Haugvic z Biskupic	na Březovicích	1689-1701/02
Jan Bedřich Hoffer z Lobensteinu		1702-03/04
Václav Rudolf Haugvic z Biskupic	na Březovicích	1704-12
Jan Arnošt z Golče	na Nejepíně	1713
Antonín František Puteani	na Zubří	1714-1715
Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu ²⁶²	na Hoješíně a Studenci (Studnici)	1715-16
Antonín František Puteani	na Zubří	1716-23
Bedřich z Winkelburgu		1724-32
František Karel (Václav) Haugvic z Biskupic	na Březovicích	1733-36
František Václav Kordule ze Sloupna	Na Horních Lužanech	1737-48
Václav Bernard Jestřibský z Rýzmburka	na Syrovátce	1748-51

²⁶¹ SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, s. 282-283.; Týž, *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s. 252. a RYBIČKA, A. *Hejtmané bývalého kraje chrudimského*, s. 227-228.

²⁶² SEDLÁČKOVÁ, H. *Krajští hejtmané v Čechách (1537-1848)*, s.102.

Obrázek 1: Vogtova mapa z roku 1712, Chrudimský kraj a jeho sousední kraje z Čech; [1712-22.jpg \(2307×1889\) \(stmapy.cz\)](#)

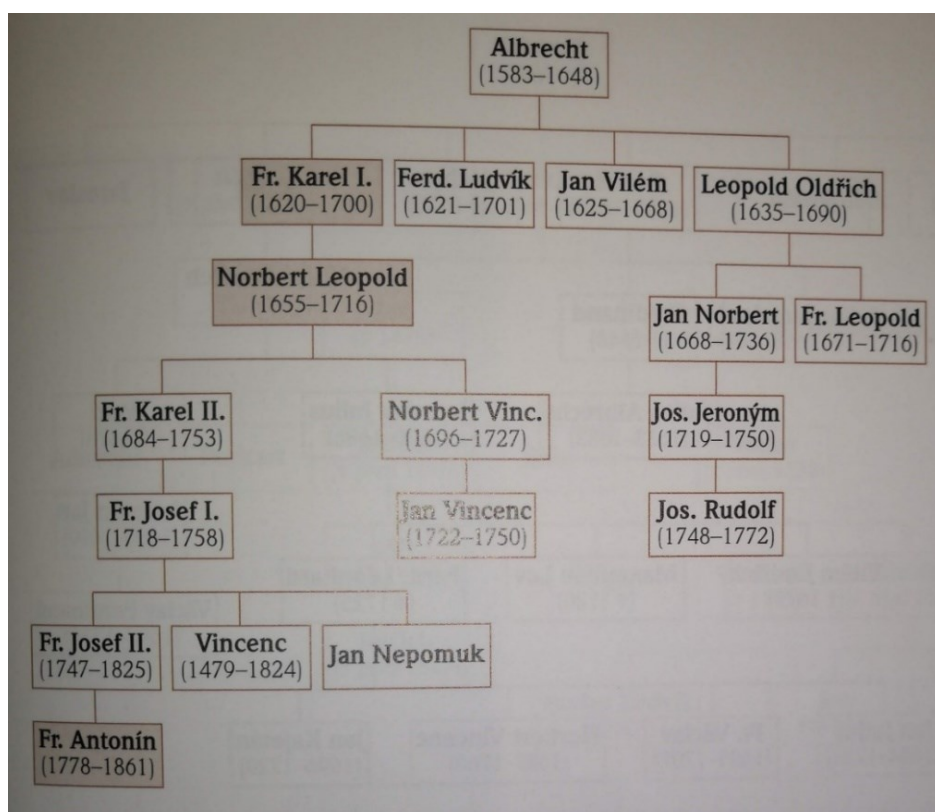

Obrázek 2: Müllerova mapa z roku 1720, Chrudimský kraj a jeho sousední kraje z Čech; [Archiv \(cuzk.cz\)](#)

Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Borohrádek

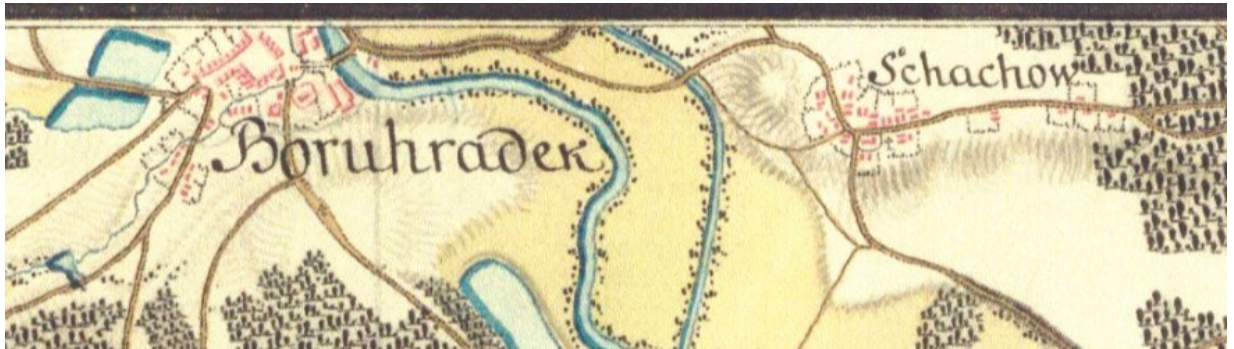

Obrázek 3: Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat jako velitel maltéžského loďstva, kolem roku 1680; Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Wikipedie (wikipedia.org)²⁶³

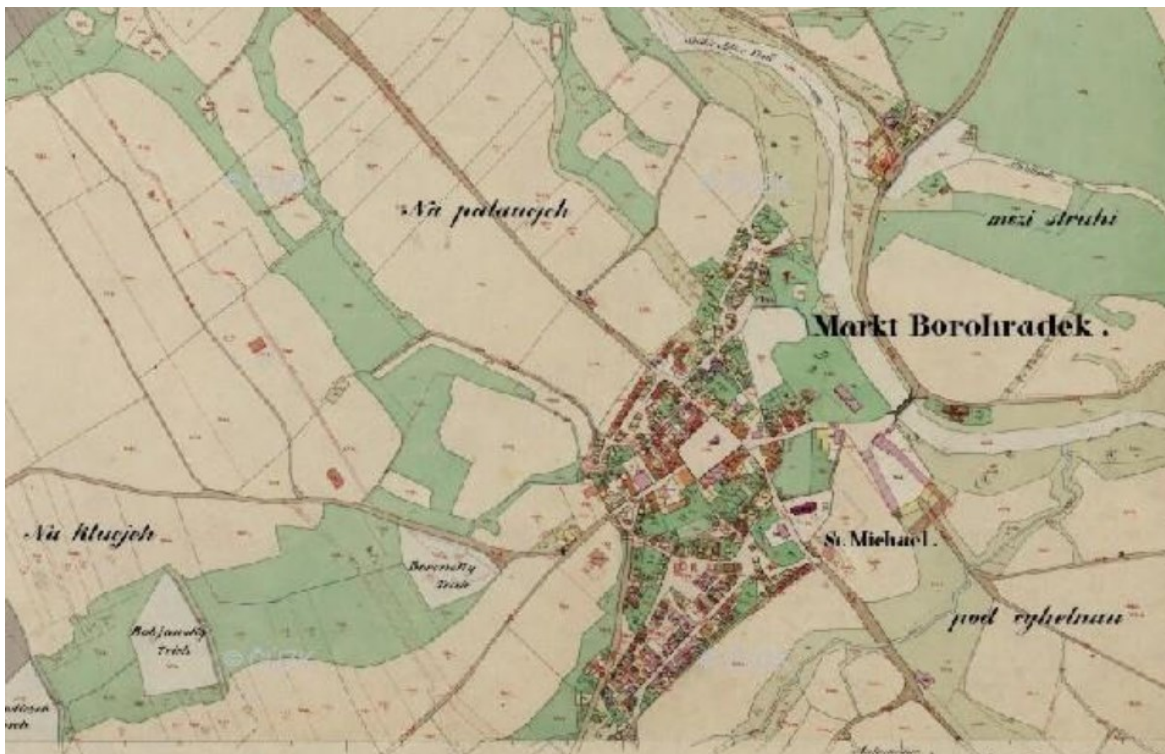

Obrázek 4: rodokmen Libštejnských z Kolovrat; JUŘÍK, P. *Kolowratové*, s. 141.

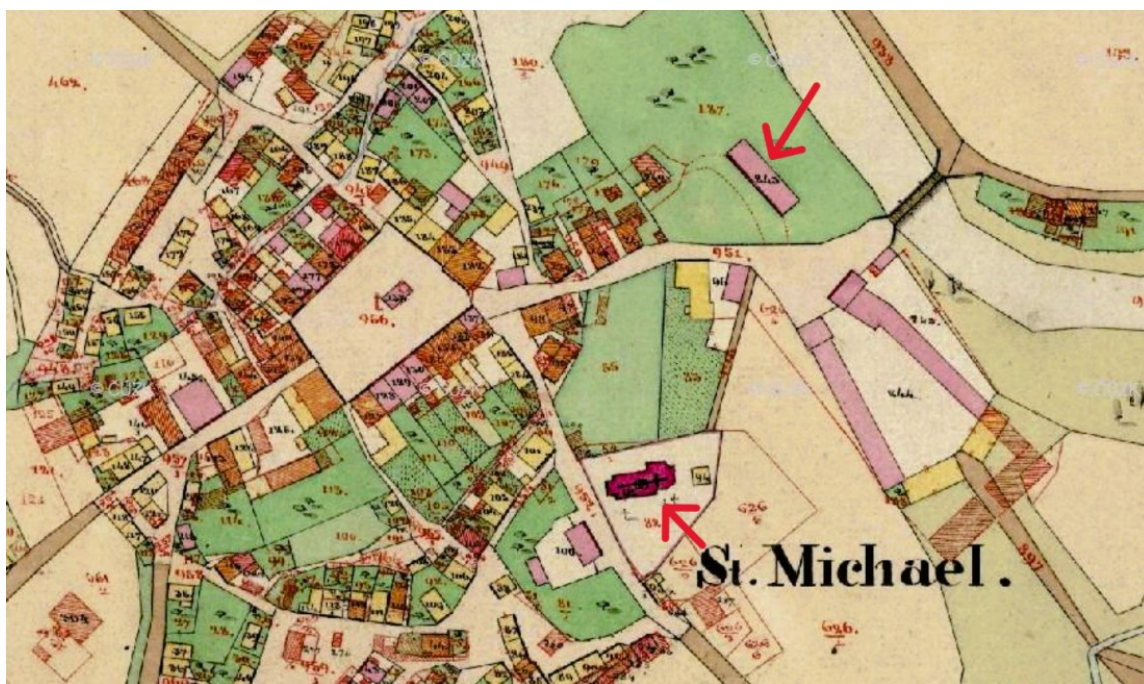
²⁶³ Wikipedie. *Portrét Ferdinanda Libštejnského z Kolovrat*. Online. [cit. 22.2. 2024]. URL: < [Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolovrat – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Ludv%C3%ADk_Lib%C5%A1tejnsk%C3%BD_z_Kolovrat) >. a ADAMOVI, Klára. *Obrazárna zámku v Rychnově nad Kněžnou: Vybrané portréty z období 16. až počátku 18. století*. Diplomová práce. ÚDKU KTF Univerzita Karlova v Praze. Praha, 2015. s. 142.

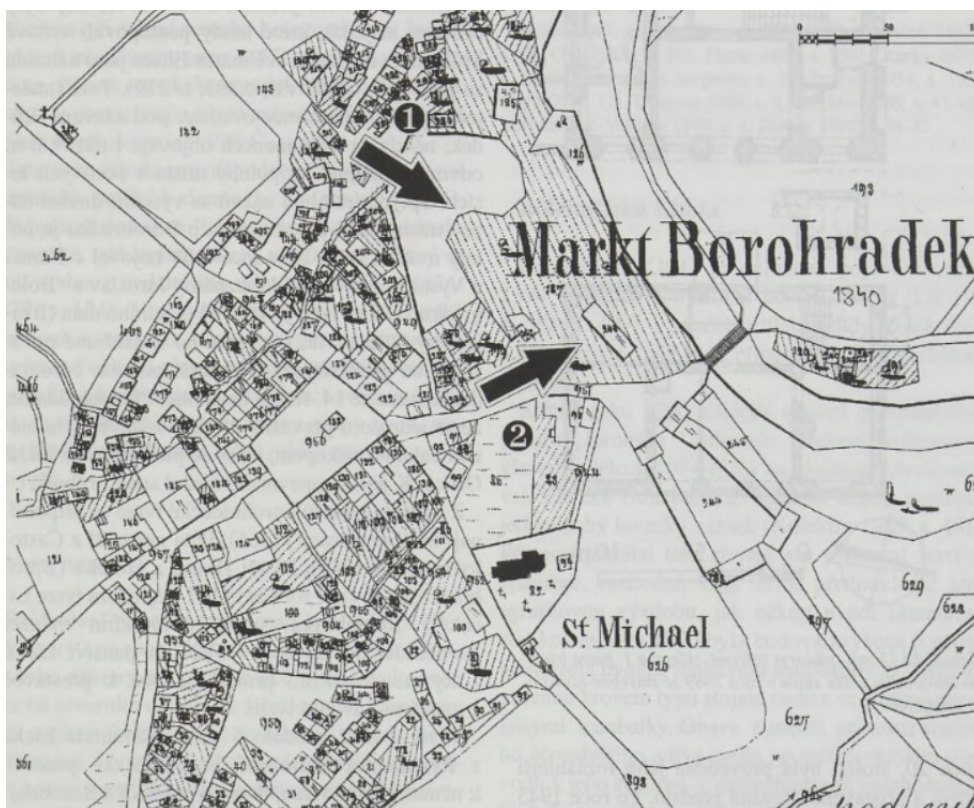
Obrázek 5: Borohrádek na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

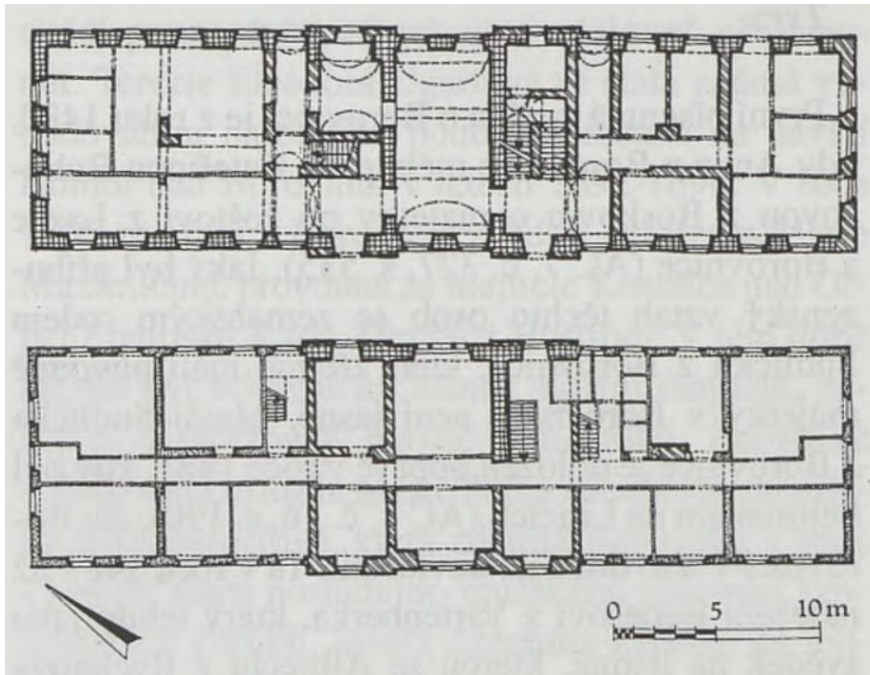
Obrázek 6: Borohrádek na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 7: zámek v Borohrádku a kostel sv. Michaela Archanděla na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 8: výřez z katastrální mapy Borohrádku z roku 1840; 1 - místo, kde stávala tvrz, 2 – zámek; MUSIL, F. – SVOBODA, L. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, s. 24.

Obrázek 9: půdorys přízemí a prvního patra zámku v Borohrádku, nedatováno; MUSIL, F. – SVOBODA, L. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, s. 25.

Obrázek 10: zámek Borohrádek, pohled od jihozápadu, Borohrádek č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024)

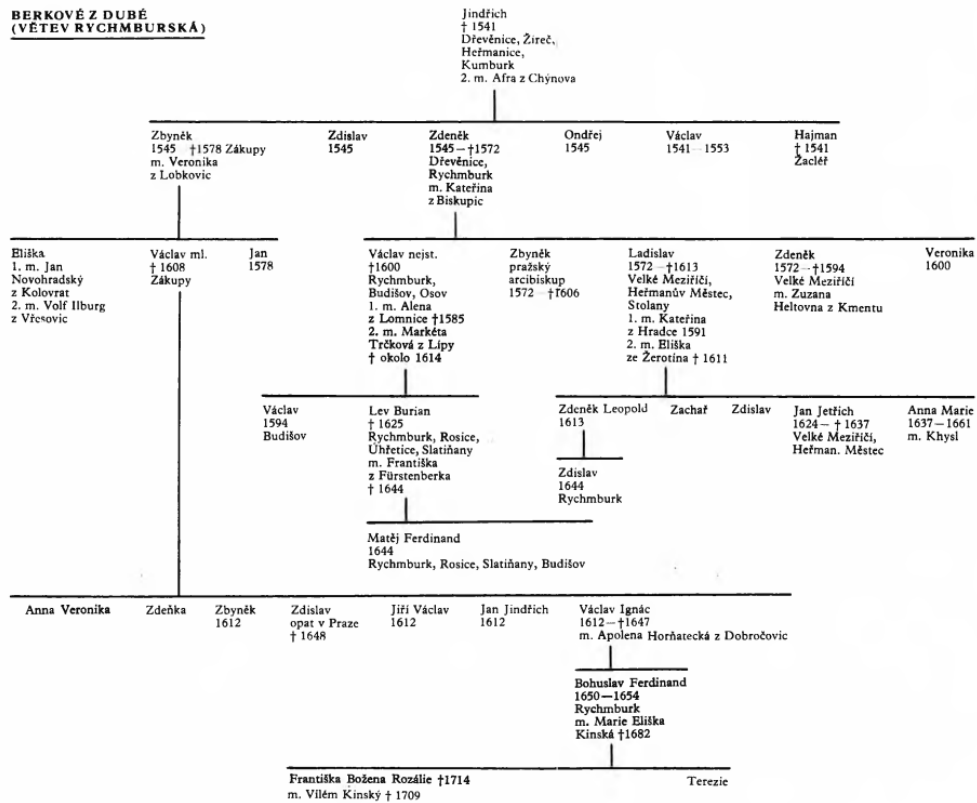

Obrázek 11: nový moderní pavilon domova důchodců v Borohrádku – místo, kde původně stávala tvrz v Borohrádku, pavilon se spojovací chodbou k objektu bývalého zámku pochází z 80. let 20. století, pohled od jihu; vlastní fotografie (24.2. 2024)

Obrázek 12: kostel sv. Michaela Archanděla v Borohrádku, pohled od severozápadu; vlastní fotografie (24.2. 2024)

Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé – Rychmburk a Rosice u Chrasti

Obrázek 13: rodokmen Berků z Dubé, rychmburská větev; ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 601.

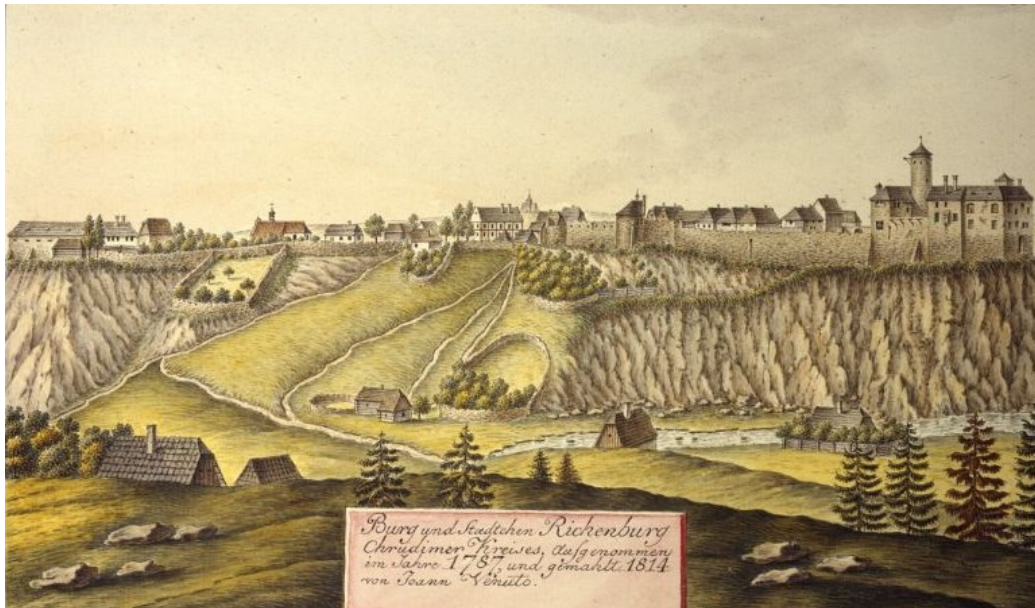
Obrázek 14: hrad Rychmburk a Předhradí na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

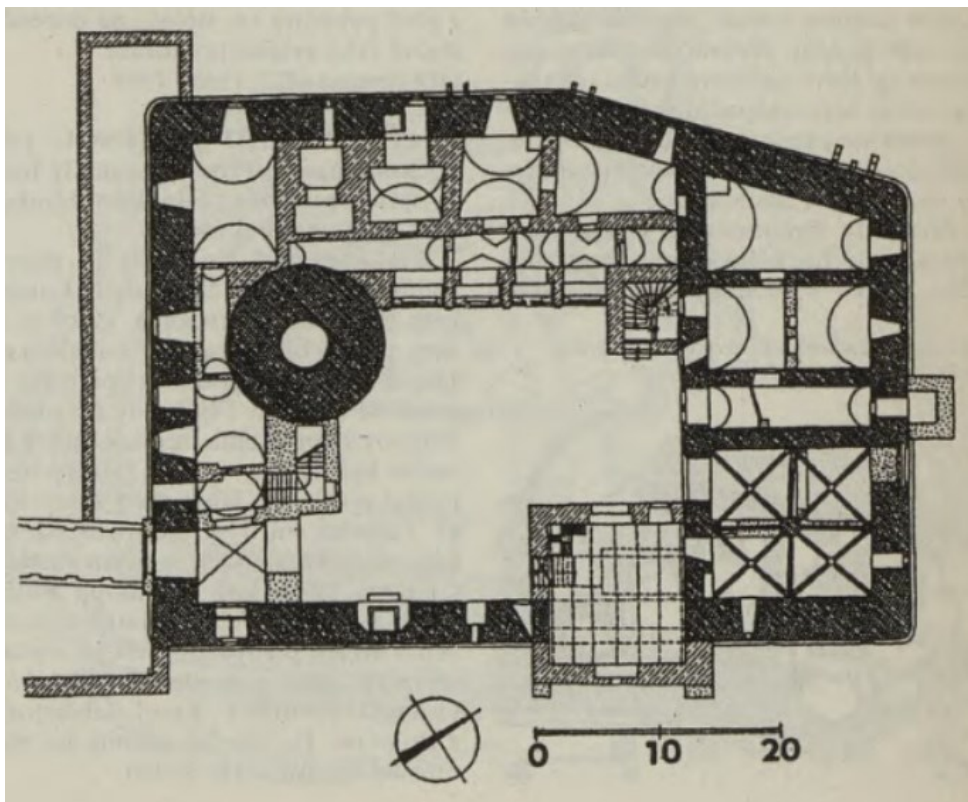
Obrázek 15: Předhradí a hrad Rychmburk na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))

Obrázek 16: hrad Rychmburk na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))

Obrázek 17: hrad Rychmburk na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1814; [Johann Venuto \(1746–1833\) / hrady-zrizeniny.cz](#)

Obrázek 18: plán jádra hradu Rychmburk, křížkované zdivo z první poloviny 14. století, šrafované z první poloviny 16. století a tečkované mladší; DURDÍK, T. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 489.

Obrázek 19: hrad Rychmburk, jihozápadní a jihovýchodní průčelí, Předhradí 17; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Obrázek 20: Rosice u Chrásti na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](https://www.oldmaps.cz/)

Obrázek 21: Rosice u Chrásti na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))

Obrázek 22: zámek v Rosicích u Chrásti na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))

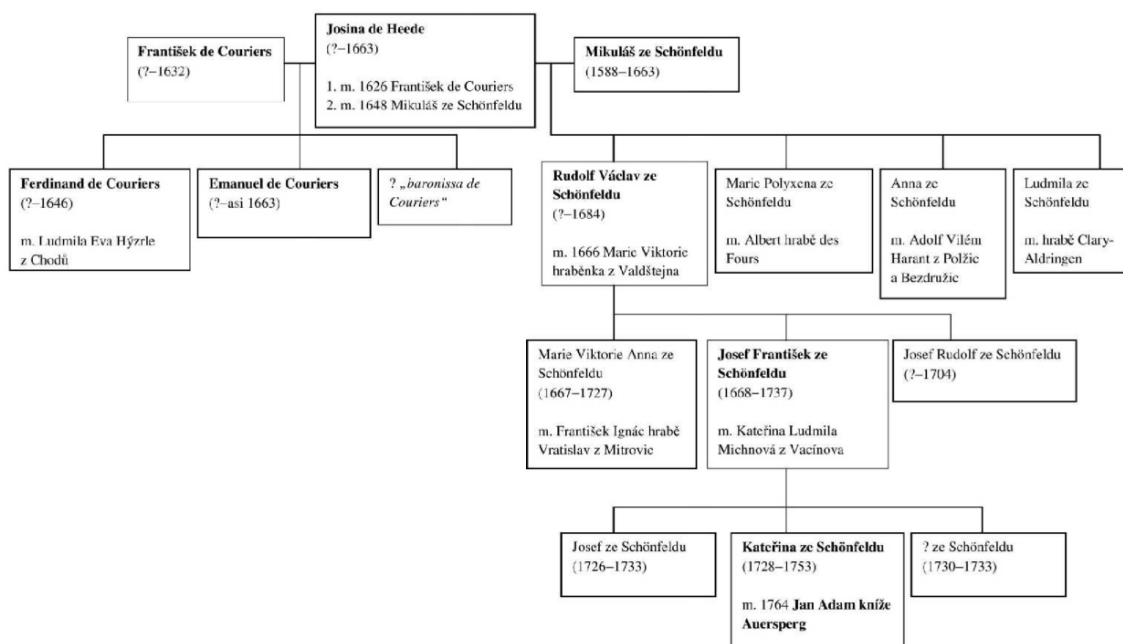

Obrázek 23: Rosice u Chrasti na vedutě od Antona Johanna Venuta, rok neuveden; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zrceniny.cz

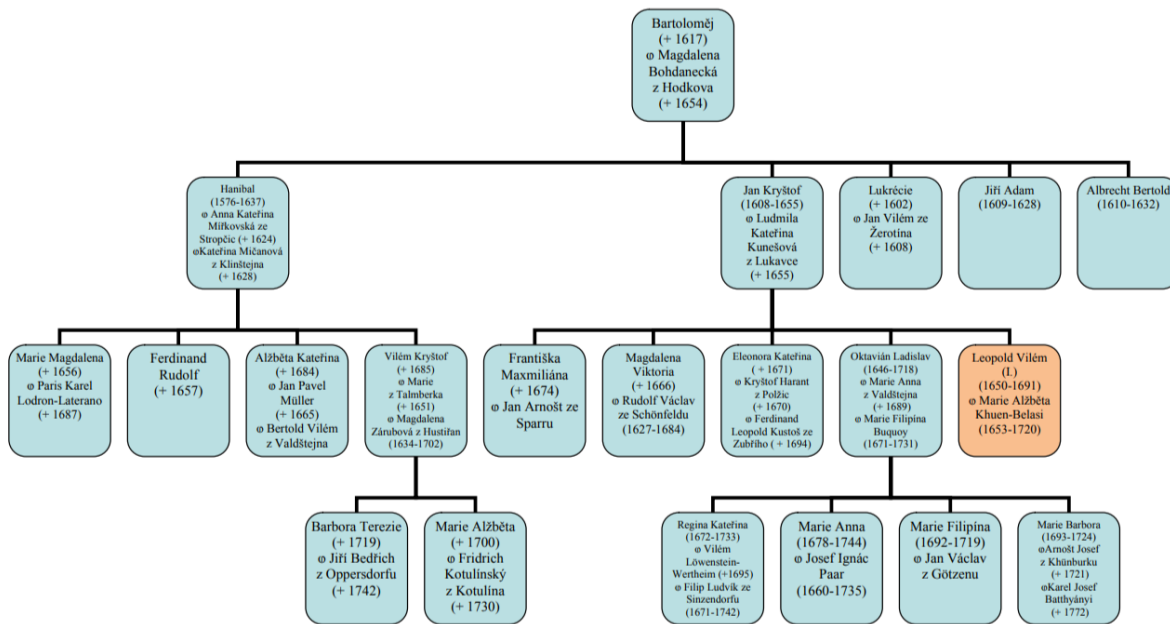
Obrázek 24: záměček v Rosicích u Chrasti, severovýchodní a severozápadní průčelí, dnes součástí ZD Rosice u Chrasti; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Rudolf Václav h. ze Schönfeldu – Seč

Obrázek 25: rodokmen rodin de Couriers a hrabat ze Schönfeldu; SEDLÁČKOVÁ, H. *Auersperská doména Nasavrky*, nestr.

Rožďalovická linie Valdštejnů (Waldstein-Arnau) I.

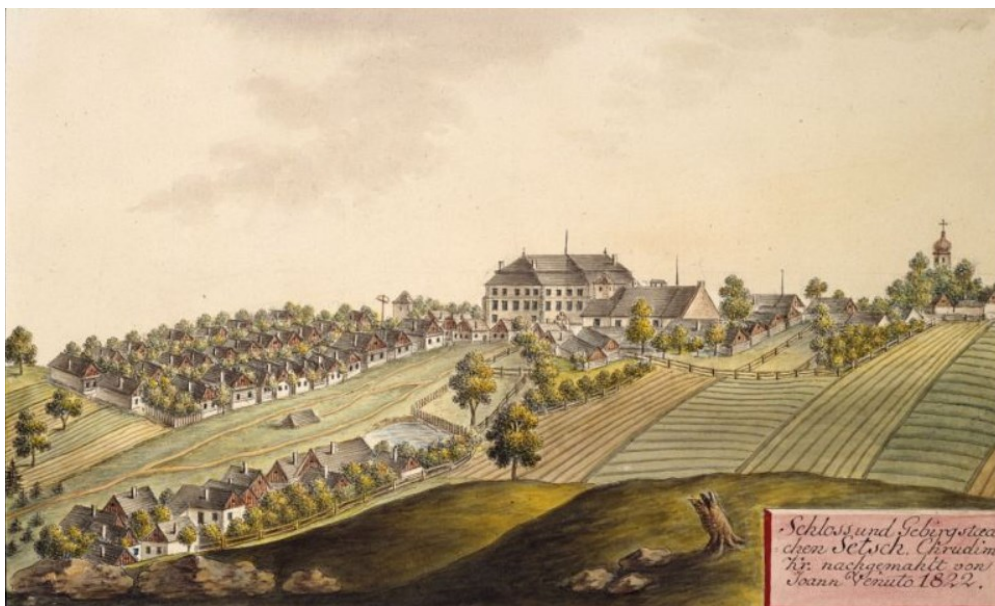
Obrázek 26: rodokmen rožďalovické větve Valdštejnů, Rudolf Václav h. ze Schönfeldu a jeho manželka Magdalena Viktorie, rozená z Valdštejna; [140004845.pdf \(cuni.cz\)](#)

Obrázek 27: Seč na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 28: zámek Seč na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 29: Seč na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1822; [Johann Venuto \(1746–1833\) / hrady-zrceniny.cz](http://hrady-zrceniny.cz)

Obrázek 30: zámek Seč, západní průčelí, Seč č.p. 1 (městský úřad); vlastní fotografie (18.2.2024)

Jan Václav Celler z Rosenthalu – Trojovice a Hrochův Týnec

Obrázek 31: Trojovice na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 32: Trojovice na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 33: tvrz v Trojovicích na indikační skice stabilního katastru; zleva č.p. 65 (pivovar) a č.p. 62 (mlýn), mezi kterými tvrz stávala; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 34: tvrz Trojovice stávala někde v těchto místech; vlastní fotografie (17.2.2024)

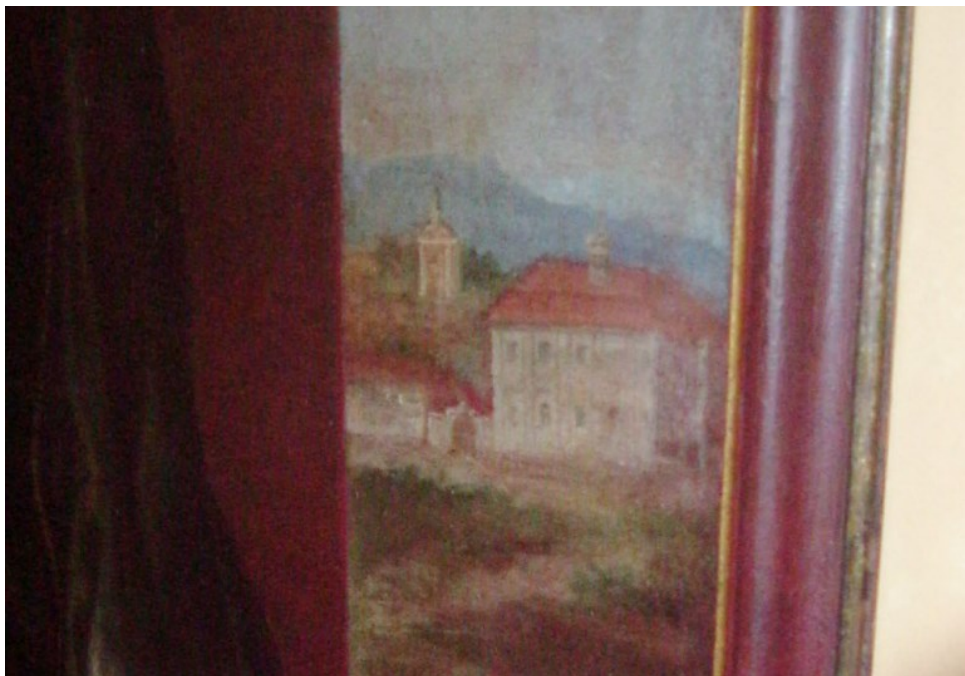
Obrázek 35: bývalý pivovar v Trojovicích, severní průčelí, ve štítu umístěn znak Cellerů z Rosenthalu, Trojovice č. p. 65; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Obrázek 36: Hrochův Týnec na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps - Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 37: areál zámku v Hrochově Týnci na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 38: zámek v Hrochově Týnci na portrétu Jana Václava Cellera z Rosenthalu z přelomu 17. a 18. století; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. SHP Hrochův Týnec, s. 253.

Obrázek 39: kresba zámku v Hrochově Týnci podle dnes již neznámého portréta Jana Václava Celler z Rosenthalu z přelomu 17. a 18. století; VÁCLAVÍK, F. R. – ŠEDA, B. – RŮŽIČKOVÁ, R. SHP Hrochův Týnec, s. 254.

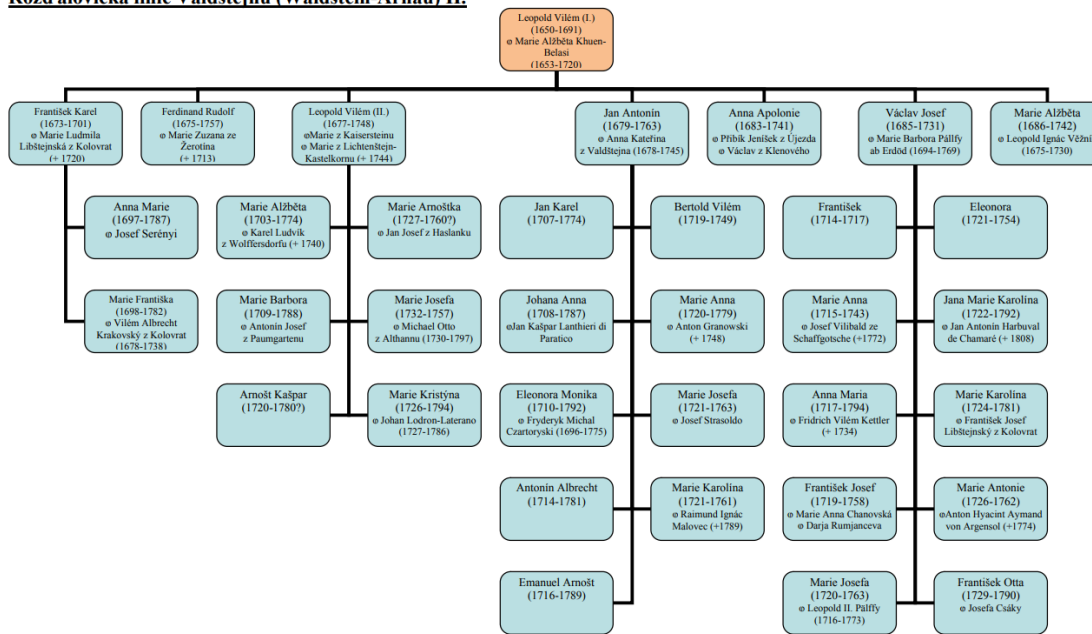
Obrázek 40: zámeček v Hrochově Týnci, východní průčelí, Hrochův Týnec č. p. 1; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Obrázek 41: zámček v Hrochově Týnci, západní a severní průčelí, Hrochův Týnec č.p. 1; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Leopold Vilém (II.) h. z Valdštejna – Ronov nad Doubravou²⁶⁴

Rožďalovická linie Valdštejnů (Waldstein-Arnau) II.

Obrázek 42: rodokmen Valdštejnů, rožďalovická větev; [140004845.pdf \(cuni.cz\)](https://www.cuni.cz/140004845.pdf)

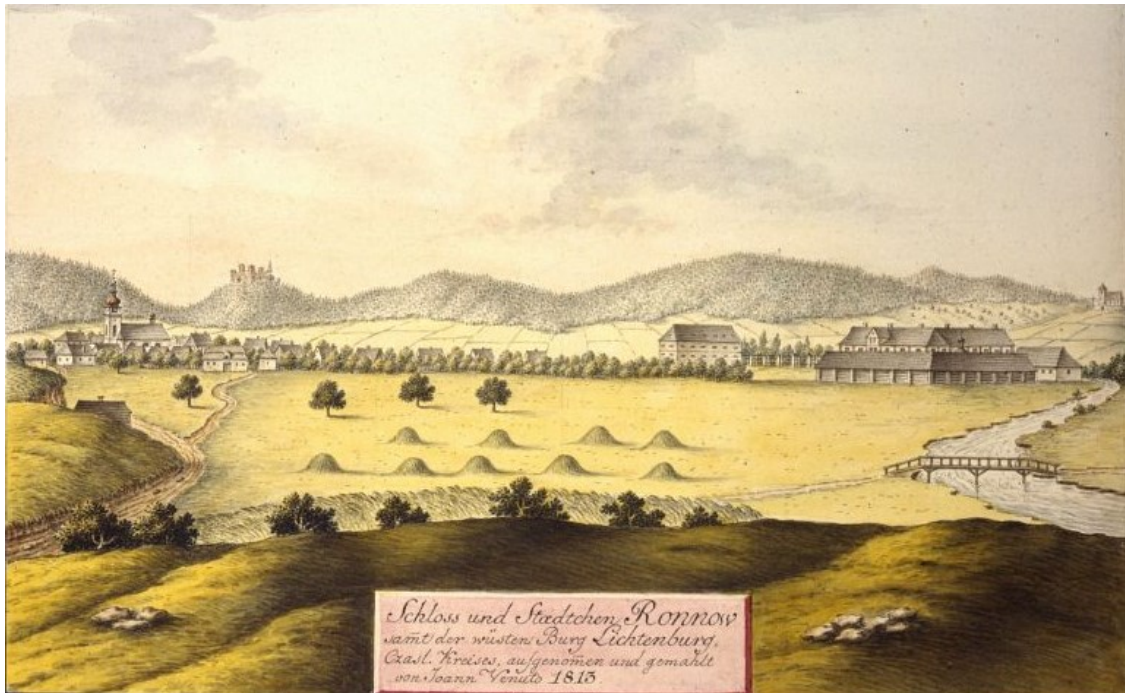
²⁶⁴ ŠIMEK, T. a kol. *Hrady, zámky a tvrze VI.*, s. 419. a KUČA, K. *Města a městečka VI.*, s. 373. Podle Šimka Kuči měl starý zámek stávat v místě, kde se nachází dům č. p. 3, avšak pravděpodobně se dnes jedná o č. p. 2.

Obrázek 43: Ronov nad Doubravou na mapách I. vojenského mapování; [Map sets \(chartae-antiquae.cz\)](http://Mapsets.chartae-antiquae.cz)

Obrázek 44: starý a nový zámek (blíže k náměstí) v Ronově nad Doubravou na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 45: Ronov nad Doubravou na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1813; Johann Venuto (1746–1833) / hrady-zrizeniny.cz

Obrázek 46: místo, kde stával starý zámek v Ronově nad Doubravou podle T. Šimka a K. Kuči, pohled od severovýchodu, Ronov nad Doubravou č.p. 3; vlastní fotografie (18.2. 2024)

Obrázek 47: místo, kde stával starý zámek v Ronově nad Doubravou, pohled od západu, Ronov nad Doubravou č.p. 2, bývalý pivovar; vlastní fotografie (18.2.2024)

Obrázek 48: nový zámek v Ronově nad Doubravou, západní průčelí, Ronov nad Doubravou č.p. 1; vlastní fotografie (18.2. 2024)

Augustin Norbert Voračický z Paběnic – Pouchobrady,²⁶⁵ Nabočany a Maleč

Obrázek 49: Pouchobrady na mapě I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 50: Pouchobrady a Sobětuchy na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

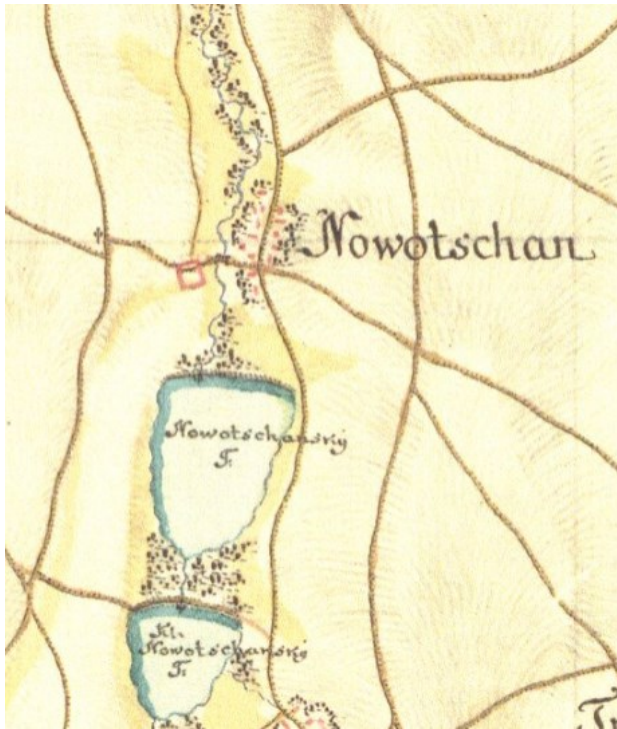
²⁶⁵ Tvrz stávala pravděpodobně někde v místech, kde se nyní nachází areál s domem č.p. 3.

Obrázek 51: areál s č.p. 3 (vyznačeno), kde se pravděpodobně nacházela tvrz v Pouchobradech na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 52: areál s č.p. 3 (vlevo), kde se pravděpodobně nacházela tvrz v Pouchobradech, pohled od jihu, Pouchobrady č.p. 3; vlastní fotografie (17.2. 2024)

Obrázek 53: Nabochány na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 54: zámek Nabochány na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 55: zámek Nabočany, jižní průčelí, dnes součástí komplexu ZD, Nabočany č.p. 61; vlastní fotografie (17.2.2024)

Obrázek 56: Maleč na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps-Starémapy.geolab.cz)

Obrázek 57: zámek Maleč na indikační skice stabilního katastru

Obrázek 58: zámek Maleč, pohled od jihovýchodu, Maleč č. p. 1; vlastní fotografie (18.2. 2024)

Leopold Bernard Schmiedel ze Schmiedenu – Hoješín

Obrázek 59: Hoješín na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

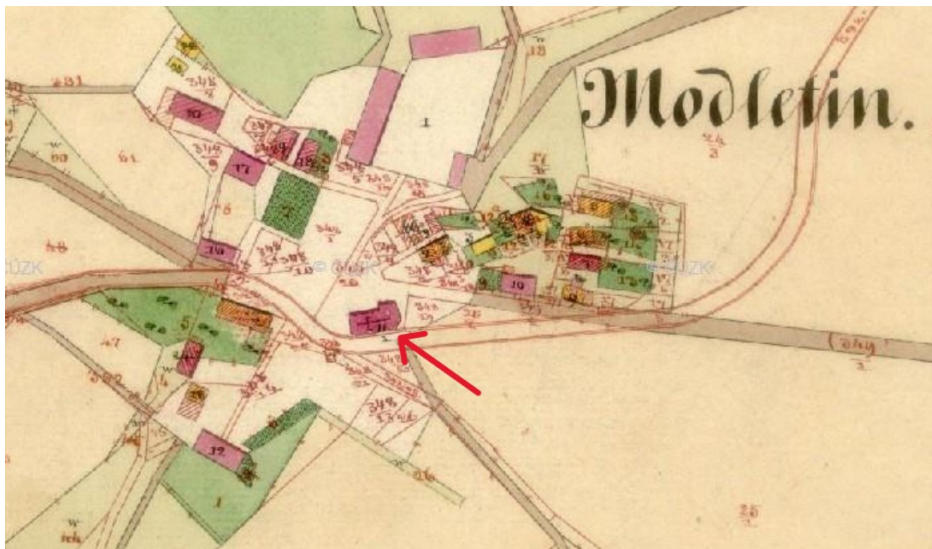
Obrázek 60: zámek v Hoješín na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 61: zámek Hoješín, dnes dům sestry Elišky, východní a jižní průčelí, Hoješín č. p. 1; vlastní fotografie (18.1. 2024)

Obrázek 62: Modletín a Rušínov na mapách I. vojenského mapování; Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz)

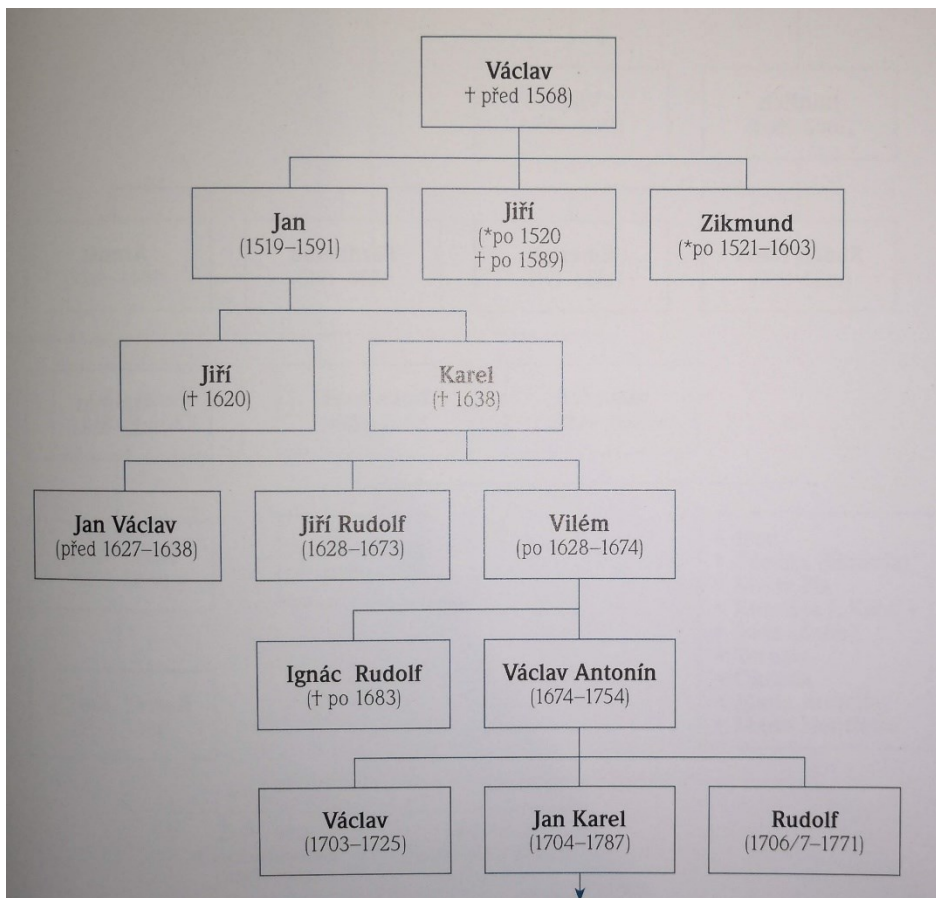

Obrázek 63: kostel sv. Anny v Modletíně na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 64: kostel sv. Anny v Modletíně, pohled od severovýchodu; vlastní fotografie (18.2. 2024)

Václav Antonín sv. p. z Chotkova – Choltice

Obrázek 65: rodokmen Chotků z Chotkova; JUŘÍK, P. Chotkové, s. 155.

Obrázek 66: Choltice na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps - Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 67: zámek Choltice na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 68: Choltice na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1811; [Johann Venuto \(1746–1833\) / hrady-zrceniny.cz](http://JohannVenuto(1746-1833).hrady-zrceniny.cz)

Obrázek 69: zámek Choltice, pohled ze severu, Choltice č.p. 1; vlastní fotografie (18.2.2024)

Jan Václav h. z Kaisersteina – Stárkov a Svojšice

Obrázek 70: Stárkov na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps - Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 71: Stárkov na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 72: zámek ve Stárkově na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv.cuzk.cz)

Obrázek 73: Stárkov na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1818; [Johann Venuto \(1746–1833\) / hrady-zriceniny.cz](http://JohannVenuto(1746-1833)/hrady-zriceniny.cz)

Obrázek 74: zámek ve Stárkově, západní průčelí, Stárkov č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024)

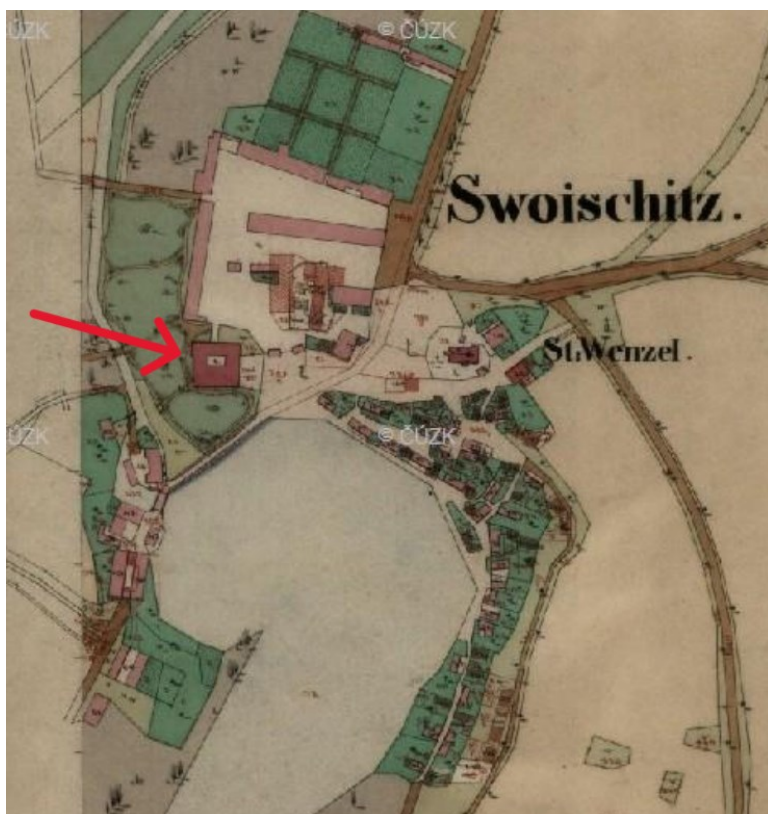
Obrázek 75: zámek ve Stárkově, jižní a východní průčelí, Stárkov č.p. 1; vlastní fotografie (24.2. 2024)

Obrázek 76: Svojsice na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 77: Svojsice na indikační skice stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 78: zámek ve Svojšicích na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv(cuzk.cz))

Obrázek 79: zámek ve Svojšicích, východní a jižní průčelí, Svojšice č.p. 1; vlastní fotografie (1.3. 2024)

Václav Ignác sv. p. Vernier z Rougemontu – Medlešice

Obrázek 80: Medlešice na mapách I. vojenského mapování; [Oldmaps – Staré mapy \(geolab.cz\)](http://Oldmaps – Staré mapy (geolab.cz))

Obrázek 81: zámek v Medlešicích na originálních mapách stabilního katastru; [Archiv \(cuzk.cz\)](http://Archiv (cuzk.cz))

Obrázek 82: Medlešice na vedutě od Antona Johanna Venuta, 1813; [Johann Venuto \(1746-1833\)](https://www.johann-venuto.com/) / hrady-zrceniny.cz

Obrázek 83: zámek v Medlešicích, jižní průčelí, Medlešice č. p. 1, dnes mateřská škola; vlastní fotografie (17. 2. 2024)